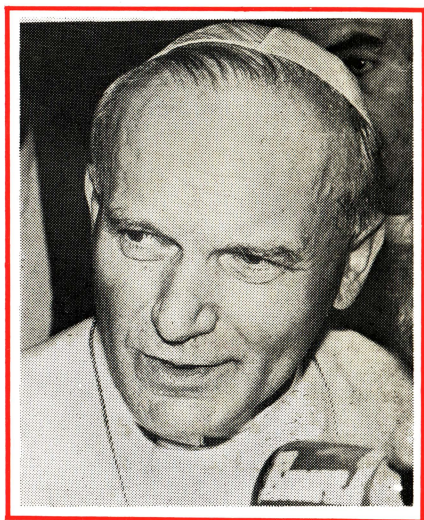
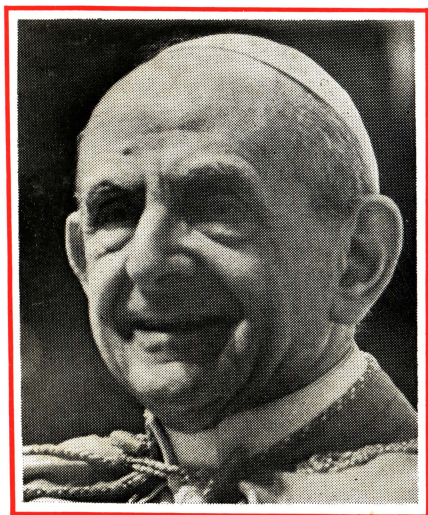

HÁROM

PÁPA

prugg verlag

A címlapot Szokoly György tervezte

HÁROM PÁPA

PRUGG VERLAG

EISENSTADT 1979

Összeállította és bevezette Benkő Antal
Fordította Sántha Máté és özv. Jálics Kálmánné

Egyházi engedéllyel. – Druck und Verlag: Prugg Verlag -
Eisenstädter Graphische GesmbH, Eisenstadt, Österreich.

ELŐJÁRÓBAN

„Imádkozom érted, nehogy meginogj hitedben. Amikor megtérsz, te erősítsd meg testvéreidet“ (Lk 22,32). Krisztus nem kendőzi Péter gyarlóságát: az ember gyengeségében jut érvényre az Isten ereje. Az ő dicsősége ragyog szolgálában embereknek hozzáférhető módon. Erősítő, tanító, vigasztaló Lelkének működését akarja így velünk megtapasztaltatni. Így lesz Péter elsősorban Krisztus közössége és ezen keresztül az egész emberiség számára Krisztus Lelkének történelmünkbe nyúló szimbóluma és valósága. Nem mintha csakis rajta keresztül szólna hozzánk a Lélek. Egy ő a tizenkettő közül; de a fejük is. A püspökök a testvérei, s ugyanakkor ő az egész egyház egységének megrendíthetetlen kősziklája. Nem minden téren éri el a többiek talentumait: Pál sikeresebben forgatta a tollat, jobban fölismerte a pogányok szerepét Isten országában. Utódai között pedig nem egy – legalábbis emberi mérce szerint – nagyon is alatta maradt egyes hívei életszentségének. Mégsem Pál lett az Úr országának kulcstartója, és nem János, a szeretett tanítvány kapta a megbízatást: legeltesd bárányaimat, juhaimat. Péter köré gyűlnek az apostolok pünkösöd után. S aki Péter utódával egységben marad, az ma is biztos úton jár.

Ezt érezte minden korban a hívő egyház. Tudta: ahol Péter áll, ott a Lélek vezet, ahol ő szól, ott Krisztus tanít. Még akkor is, ha nem csalatkozhatatlanul nyilatkozik. Akkor is, amikor a mindennapi evangélium hirdetőjeként beszél közvetlen híveihez, vagy szól más püspökökre bízott hittestvéreihez. Aki a legkiemelkedőbb vártáról figyel, az tisztábban látja a világot, messzebbre tekint, még az ég is közelebb áll hozzá.

Az elmúlt év, 1978 során három pápát látott az egyház, az emberiség. Három különböző egyéniséget. Három hívő keresztényt az Egyház közösségében. Három Krisztustól kiválasztott és a Lélektől megerősített pásztort – értünk, a mi szolgálatunkra. Mégis egyek, mert mind a hárman teljes szívvel szentelték magukat Krisztusnak, mert egy volt a küldetésük: a mi erősítésünk a Krisztushoz vezető úton; mert őket választotta ma Krisztus a mi vigasztalásunkra, tanításunkra.

Nem is hármat, hanem négyet kellene említeni. Kettőjüknek még a neve is idézi XXIII. János pápa emlékét. Tagadhatatlan: a Lélek rajta keresztül szította föl az egyház égő, de sok szempontból védett, szélről óvott tüzét. Kitérta

a kapuit. Annyira, hogy a világ bámulva kérdezte: „Mi lehet ez? Teleítették magukat édes borral?” (Csel 2,12-13) – olyan nagy változást tapasztaltak a II. Vatikáni Zsinat alatt és után. De János pápának, úgy látszik, az volt a főfeladata, hogy új utak felé terelje az Egyház hajóját. Az utána következőknek kellett biztosítani, hogy felhúzott vitorlákkal se legyen a szelek zsákmányává, hanem egyenesen szelje a hullámokat.

VI. Pál tizenöt éves pápaságára várt a feladat, hogy a zsinatot befejezze és a rákövetkező válságos időkben utat mutasson. Mert minden zsinat – a történelem tanúskodik róla – megújulást jelent az egyház életében, de a szakadás veszélyét is magával hozza. Legtöbb ember nehezen viseli, ha megszokott környezete megváltozik. Bizonytalanságában visszasírja a régit, vagy pedig nyaklók nélkül változtatni akar. Haladni, törés nélkül – ez a helyes megoldás, amire a Gondviselés a Montini-pápát hosszú diplomáciai szolgálattal, egyetemisták lelki gondozásával és nyolc éves megyéspüspökséggel készítette elő. S ő őrizte a rábízott kincset, a krisztusi kinyilatkoztatást, de a nemzetek apostolának nevével jelezte, hogy Krisztus szeretete sürgeti vinni örömhírét a nemzeteknek.

Gazdag, sokrétű tanításából csak három pontot emelünk itt ki. A Zsinat második ülészakán mondott megnyitó beszéde, saját szavai szerint, „előjátéka mind a Zsinatnak, mind pápaságának”. Bemutatkozik, kifejti alapgondolatait, benne van elgondolásának magja, egész lelke. Mivel a zsinati atyákhoz szól, érthető, hogy első helyen magáról az Egyházzal elmélkedik, ennek megújulásáról Krisztusban. Rámutat azonban, hogy ez nem lesz teljes, amíg az egység az összes keresztények között helyre nem áll, s amíg az egyház nem fejlődik korunk embereivel folytatott párbeszédében.

VI. Pál életét végigkíséri ez a hármastörekvés: megújítani az egyházat, előmozdítani a keresztények egységét, az ökuménét és a mai világnak hozzáférhetően hirdetni Krisztust. A történelem fog végleges ítéletet mondani, mennyire sikerült ezeket a feladatokat megvalósítani. Azonban már most kétségtelen, hogy pápasága alatt az egyház arca sok vonásában igazán megújult, s ugyanakkor kikerülte a szakadást. Sőt új lendületet nyert benső egységének megőrzésére és az elszakadt testvérekkel való viszonyában. Jelentős szerep jutott ebben VI. Pál utazásainak. Pápasága első hét éve alatt bejárta az öt világrészt,

hogy helyi és személyes kapcsolatokkal fűzze mélyebbre az egység szálait. Első útja mélyértelműen a Szentföldre vezette. Ott akart Krisztusról elmélkedni, s mindannyiunkat az ő követésére serkenteni. Ott akart találkozni keleti testvéreinkkel, akik Krisztust épp úgy szeretik, mint mi, mégis különváltak útjaink. I. Athénagorász pátriárkához intézett szavai rövidek, mert sokat fejez ki kölcsönös békecsókjuk: új reményeket tár föl. Egy év múlva második Pál apostolként elmegy a modern világ Aeropágoszára (Csel 17,22), az ENSZ ülésére. Hirdeti az erkölcsi megújulás szükségét. elveti a későbbi békevilágnapok gondolatát; soha többé háborút!

Utódainak megválasztása jól szemlélteti, milyen lelki örökséget hagyott maga után. A konklávénem várt gyorsasággal választotta meg az új pápát, a mosolygó, „emberarcú“ I. János Pált, aki pillanatok alatt meghódította a világot: hívőket és kívülállókat. Szent Péter székén folytatta eddigi tevékenységét: a szívekhez férkőző hitoktató és rászorulóknak tárt karú pásztora maradt. Alig 33 napot engedélyezett neki az Úr. De ezalatt sugárzó optimizmusával, keresetlen közvetlenségével, egészséges egyszerűségével, szerény és odaadó szolgálatkészségével, mindenkit átölelő szeretetével, egyszóval egész Lélektől átjárt egyéniségével olyan képet tárt a pápaságról ámuló szemünk elé, amiben minden korszerű és lényeges mondanivaló benne volt, — pedig még első enciklikája megírásáig sem jutott el. Rövid idő alatt nagyot kezdeményezett, és az Egyház útja, első sorban közvetlen utódának tevékenysége most már az általa lefektetett sínpáron fut tovább. Hála a technika modern eszközeinek, ránk maradt mindaz, amit Albino Luciani mint pápa tanított. Közöljük is egészében, hogy reményt sugárzó mosolya tovább éljen közöttünk.

Pápaságának szívfájdítóan rövid „közjátéka“ nem utolsó sorban megérlelte az egyházat és a világot egy nem olasz pápa elfogadására. A lengyel II. János Pál megválasztása szintén csak két napba került, s a rómaiak, éppúgy, mint a többi hívek, azonnal szívébe zárták. Tanítását remélhetőleg még hosszú ideig hallgatjuk. Csak ígéretes kezdeteiből nyújtunk itt egy kis ízelítőt.

I. János Pál nem tudta befejezni a szerdai általános kihallgatásokon megkezdett sorozatát az erények „hét lámpásáról“: csak az isteni erényekről szólt. Utoljára a szeretetről. II. János Pál örömmel vállalta, hogy kifejti a négy sarkalatos erényt. Az sem véletlen, hogy a volt krakkói és

lublini erkölcsstantanár épp ezeknek az emberi és keresztény életre oly fontos erényeknek a magyarázatán keresztül mutatkozik be. — Hamarosan alkalma nyílt tágabb körben és kényesebb helyzetben még mélyebben feltárni lelkét. A mexikói Pueblában összegyűltek a katolikus világban csaknem felét képviselő dél-amerikai püspökök, hogy kontinensük evangelizálásának kérdéseit megbeszéljék. VI. Pálhoz hasonlóan Wojtyła pápa ezen a „kis zsinaton” előszóval fejt ki első enciklikája, a Redemptor hominis alap gondolatait. Beszédén érzik a helyi problémák fze. A fejlődő világban a fejlődő egyház égető problémája: a nép életébe kapcsolódni, a konkrét helyzetben élő embereknek hirdetni Krisztust. II. János Pál rámutat: veszélyes tanítás csak a népnél maradni, mintegy minden jog forrását ettől várni a lelki irányítás terén. Az értékskála fordított: Krisztus—Egyház—ember. Az embernek kell az ígét hirdetni, az ő megváltásán közreműködni, de Krisztusnak, az Isten Fiának kinyilatkoztatása alapján, akihez az út az egyház sajátos hatalmának és küldetésének igénybe vételén keresztül vezet. De nehogy félreértsék szavait, mexikói látogatásának legnagyobb részét a szegény, szenvedő, elnyomott s mégis mélyen hívő nép vigasztalásának, erősítésének szenteli. Mindenki számára hirdetni akarja: csak akkor kapcsolódunk be igazán a megváltás áramkörébe, ha hathatósan éljük az egyház közösségében Krisztus tevékeny, embert megváltó és nemesítő szeretetét.

Krisztus közösségének rendkívüli ajándékot adott, amikor apostolokat hívott meg, akik gondját viselik nyájának, ígét hirdetik, szentségeivel táplálják. Ha az egyház életét meg akarjuk újítani, mindenekelőtt az apostolok utódainak, a püspököknek és a tisztségükben részesedő papoknak kell megújulniok. Pápaságának első évében külön levéllel fordul tehát hozzájuk II. János Pál. Püspök- és paptestvéreit erősítve erősíti a híveket, mindnyájunkat.

Kis gyűjteményünket a hiteles szentszéki források alapján fordítottuk, a beszédeket mindig az eredeti (latin, olasz, francia, angol, spanyol) nyelvből.

Korunk nagy pápáinak szava nemcsak egyénileg szól hozzánk. Ki akarja tárni lelkünket, hogy mind jobban kapcsolódjunk Krisztusnak az egész világot átölelő megváltói működésébe. Tanításukon elmélkedve imánk, munkánk, szenvedésünk világot átfogóvá szélesedik, s velük együtt gyullad fel a mi szívünk is, hogy Krisztus örömhírét hirdessük minden embertestvérünknek.

VI. PÁL

MEGNYITÓ BESZÉD A II. VATIKÁNI ZSINAT MÁSODIK ÜLÉSSZAKÁN

1963. szept. 29.

Köszöntünk benneteket, Krisztusban szeretett Testvérek, akiket ide összehívtunk, minden nemzetből, ahol a katolikus Anyaszentegyház hierarchiája már létrejött. Köszöntünk benneteket, akik hívásunkra szívesen jöttetek ide, hogy velünk együtt részt vegyetek a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat második ülészakán. Örömmel nyitjuk meg ma ezt, Szent Mihály arkangyalnak, a keresztény nép védelmezőjének pártfogása alatt.

Ó, milyen igazán hívhatjuk az „Ecclesia“, vagyis összehívott gyülekezet sorsszerű és nemes nevén testvéreinknek ezt a nagyszerű összejövetelét, amelybe kelet és nyugat országaiból, dél és észak vidékeiről gyűltek egybe a válogatott küldöttek! Milyen újfajta módon teljesedik be a szó, amely ennek a látványnak szemléletekor eszünkbe jut: „Végig a földön szárnyal a szavuk, Világ végéig elhat szózatuk“! (Róm 10,18; Zsolt 19,5) Milyen csodálatos együttesben ragyognak föl az Egyháznak azok a titokzatos jegyei, amelyeknél fogva egynek és katolikusnak hirdetjük! Ez a látvány, az egyetemes Egyháznak ez a bizonyága arra indít, hogy ne csak apostoli eredetéről gondolkodjunk, amelynek ez mintegy képe és ünnepe, hanem a céljáról is: hogy szentté tegye az embereket, amire Isten szívünknek oly kedves Egyháza törekszik. Tündökölnek az Egyház sajátos jegyei; sugárzik Krisztus Jegyesének arca; mindannyiunk lelkét lángra gyújtja az a megtapasztalt, de azért folyvást titokzatos érzés, hogy Krisztus misztikus teste vagyunk, s ezzel együtt eltölt bennünket az a hasonlíthatatlan, földies gondolkodású emberek előtt ismeretlen örvendezés, amely ebből a kijelentésből ered: „Milyen öröm együtt lenni a testvéreknek!“ (Zsolt 133,1). Ezért úgy gondoljuk, nem kis segítségünkre lesz, ha kezdettől átlátjuk és lelkünkbe fogadjuk mindazt, ami ebből a most folyó emberi és isteni eseményből ered. Hiszen itt mintegy újból az utolsó vacsora termében vagyunk, amelyet, bármilyen

hatalmas is, szűkké tesz az egybegyűltek sokasága.* Itt van mellettünk bizonyosan az égből Szűz Mária, Krisztus Anyja. Ide gyűltetek, Tisztelendő Testvérek, körénk, akik ugyan időben és érdemekben utolsóként lettünk Péter apostol utóda, mégis ugyanazt a tekintélyt és hivatalt kaptuk, mint ő, — eljöttetek, ti, akik magatok is apostolok vagytok, az apostoli kollégium utódai és igazi örökösei. Itt imádkozunk együtt, ugyanannak a hitnek és ugyanannak a szeretetnek a kötelékével összefűzve; itt élvezzük minden bizonnyal a jelen levő, lelkünket lánggra gyújtó, tanító, megerősítő Szentlélek égi ajándékát; itt cseng egybe minden nép minden nyelve, és lesz belőle az egész emberiséghez szóló egyértelmű üzenet; ide ért el biztos léptekkel az Egyház, immár húsz százados vándorlása után a földön; itt üdül fel, mint valami minden szomjat eloltó és mégis új szomjúságot szító forrásnál, a föld kerekességéről egybegyűlt apostoli csapat; és innen indul majd útnak ismét a világba és az időbe, célja felé, amely túl van e földön, túl az időn.

Isten hozott, Tisztelendő Testvérek! Így fogad benneteket a legkisebb közületek, Isten szolgáinak szolgálja — bár a Krisztus Jézustól Péternek adott legfőbb kulcsok terhét viseli —; így köszöni meg nektek az iránta tanúsított engedelmesség és bizalom megnyilvánulásait; így mutatja meg, hogy igazán együtt akar imádkozni, beszélni, határozni, cselekedni veletek. E nagy zsinat második ülészakának kezdetén a halhatatlan Istent hívjuk tanúnul, hogy nincs lelkünkben semmi emberi uralomvágy, sem csupán a magunk hatalmával való törődés; hanem az isteni megbízásnak óhajtunk és akarunk engedelmeskedni, amely egészen a tietekké tett és legfőbb pásztorként közétek helyezett. Ez a megbízás tőletek, „örömüktől és koronánktól“ (vö. Fil 4,1), vagyis „a szentek közösségétől“ azt kívánja, hogy hűek legyetek hozzánk, lélekben egyesüljetek velünk, munkátokat társítsátok a mienkkel. Mi viszont felajánljuk és a legnagyobb örömmel nyújtjuk nektek tiszteletünket, bizalmunkat, szeretetünket.

Fölmerült az az indítvány, hogy a hagyománynak megfelelően elküldjük hozzátok első enciklikánkat. De — kérdeztük magunktól — miért közöljük írásban azt, amit e szerencsés és különleges alkalommal, az egyetemes zsinaton

* A megnyitó beszéd a lateráni bazilikában hangzott el; az ülések a Szent Péter-bazilikában folytak.

előszóval is közölhetünk a jelenlevőkkel? Mindent természetesen nem mondhatunk el, amit lelkünkben forgatunk, írásban ez könnyebb lesz. De mégis úgy gondoljuk, hogy ez a jelenlegi beszédünk előjátéka lehet mind a Zsinatnak, mind pápaságunknak. Pótolja hát most szavunk a körlevelet, míg majd e szorgos napok elmúltával remélhetőleg – Isten segítségével – megírjuk nektek.

Hódolat XXIII. János pápa emléke előtt

Most pedig, miután üdvözöltünk benneteket, úgy véljük, be kell nektek mutatkoznunk. Hiszen újak vagyunk a pápai tisztségben, amelyet betöltünk, vagyis inkább kezdünk betölteni. Amint tudjátok, június 21-én – erre a napra esett az idén Jézus szentséges Szívének ünnepe – a Bíborosi Kollégium – amelyet most itt is örömmel és odaadó tisztelettel köszöntünk –, nem tekintve gyöngé emberségünket, a római püspöki székbe és így az egyetemes Egyház élére választott.

Erről gondolkodva lehetetlen, hogy magunkkal együtt elétek ne állítsuk boldog és halhatatlan emlékezetű elődünket, XXIII. Jánost, akit annyira szerettünk. Neve, nekünk és mindazoknak, akiknek megadatott, hogy látták ebben a most általunk betöltött székben, felidézi szelíd, kedves papi alakját, amikor a múlt év október 11-én megnyitotta a II. Vatikáni Egyetemes Zsinat első ülését. Ekkor mondta el azt a beszédet, amely korunkat illetően nemcsak az Egyház, hanem az egész társadalom szemében látnoki lelke jóslatának tűnt. Még itt visszhangzik emlékezetünkben, lelkiismeretünkben ez a beszéd, a Zsinatra vonatkozó útmutatásával; és bizonyára képes lesz minden kételytől, minden fáradságtól megszabadítani lelkünket, ha ezen a nehéz úton ilyesmi belelopóznék. Ó drága, tiszteletreméltó János pápa! Hála neked, dicséret neked, hogy mintegy isteni ösztönzésből összehívtad ezt a zsinatot, hogy ezzel az Egyház előtt új utakat nyissál, s egyszersmind az Úr Krisztus kegyelméből fakadó új, szépséges, eddig rejtett vizeket árasz szét a földön. Te úgy gondoltad, hogy az első vatikáni zsinat megszakított szálát újra föl kell venni. Nem vezetett ebben semmi földi indíték, semmi különös kényszerítő körülmény; jós lelked a Mennyekben Lakozó tervét találta ki, miközben korunk homályát és keserves szükségét szemlélted. Ezzel a teteddel azt is elérted, hogy magától eloszolják egyeseknek az említett zsinatból eredő

indokolatlan bizalmatlansága: mintha ti. az Egyház kormányzására elég lenne a római pápának Krisztustól kapott és az I. vatikáni zsinattól elismert főhatalma, mellőzve az egyetemes zsinatok segítségét.

Továbbá nemcsak arra késztetted testvéreidet, az apostolok utódait, hogy folytassák a félbeszakadt törekvéseket és függőben maradt törvényeket, hanem arra is, hogy mintegy egy testnek érezzék magukat a pápával, erőt és irányítást kapjanak tőle, „hogya a keresztény tanítás szent letéteményét hatékonyabban őrizzük és adjuk elő” (AAS LIV, 1962, 790). De összekapcsoltad a Zsinat nemes célkitűzésével a lekipásztori jelleget is, ami a jelenben az előzőnél is sürgetőbbnek és üdvösebbnek látszik. Így intettél: „Munkánk elsősorban nem arra irányul, hogy az egyházi tanítás egyes főbb fejezeteiről tárgyaljunk”, hanem inkább hogy „úgy kutassuk és fejtegetssük, ahogyan korunk kívánja” (uo. 791–792). Azonfelül az egyházi tanítóhivatalt illetően megerősítetted azt a véleményt, hogy a keresztény tanítás nem csupán a hittől megvilágosított értelemmel kutatható igazság, hanem életet és tevékenységet szülő szó is. És az Egyház tekintélyének nemcsak az a célja, hogy megcáfolja az egyházat megfertőző tévedéseket, hanem termékeny erejével pozitív, életerős dokumentumokat kell létrehoznia. Mivel tehát az egyházi tanítóhivatal feladata sem a dolgok pusztá szemlélete, sem a pusztá tagadás, azért kell, hogy ezen a zsinaton mindig jobban tanú-sítsa Krisztus tanításának bőséges erejét. Ő mondotta: „Az én hozzátok intézett tanításom lélek és élet” (Jn 6,64).

Nem feledkezhetünk meg hát az útmutatásokról, amelyeket Te, a zsinat szülőatyja, bölcs tanácsként adtál. Jó, ha emlékezetünkbe idézzük itt őket: „Nem az a feladatunk, hogy csupán őrizzük ezt az értékes kincset, ti. a katolikus tanításét, mintha valami régiséget tanulmányoznánk; hanem függén, félelem nélkül feküdjünk neki a munkának, amit korunk követel, tovább járva az utat, amelyen az Egyház közel húsz százada haladt.” Azért „a tárgyalásban azokat a szempontokat kell felsorakoztatni, amelyek legjobban megfelelnek az egyházi tanítóhivatal elsősorban lekipásztori jellegének” (AAS LIV, 1962, 791–792).

Nem hanyagoljuk el mindazok egységének nagyjelentőségű kérdését sem, akik Krisztusban hisznek és az ő egyházához akarnak tartozni, amelyet Te, János pápa, minden-

ki előtt nyitott atyai háznak nevezte. Ennek a töled össze-
hívott és megkezdett egyetemes zsinatnak második ülése
törje tovább hűségesen a töled nyitott utat, hogy Isten se-
gítségével elérhesse az általad oly forrón óhajtott ered-
ményt.

Mi a megkezdett Zsinat kiindulása, útja és célja

Folytassuk hát, Tisztelendő Testvérek, a megkezdett
utat. De ez a nyilvánvaló szándék valami másnak a meg-
fontolására indít bennünket; az pedig olyan fontos és ki-
emelkedő dolog, hogy kénytelenek vagyunk közölni vele-
tek, bár tudjuk, hogy az egész gyűlés bizonyos benne, és
amelyhez e földi vándorút végén el kell érkezünk.

Honnan indul ki utunk, Tisztelendő Testvérek? Milyen
úton kell haladnunk, ha nem annyira az imént kifejtett
szempontokra, hanem az isteni törvényekre ügyelünk,
amelyeknek engedelmeskedni kell? Végül pedig mi utunk
célja? Mert bár földi tartózkodásunk alatt célunkat halandó
életünk idejéhez és körülményeihez kell alkalmaznunk,
azért mégis mindig az ember végső céljára kell irányulnia,
amelyhez e földi vándorút végén el kell érkezünk.

Erre a három igen könnyen felfogható, de nagyon is
súlyos kérdésre a felelet ugyanegy; s úgy gondoljuk, hogy
ebben az ünnepélyes órában és ebben gyülekezetben ezt
a feleletet el kell ismételnünk önmagunknak és tudtára kell
adnunk az egész világnak. A felelet: Krisztus. Krisztus a
kezdetünk, Krisztus a vezérünk és utunk, Krisztus a re-
ményünk és a célunk.

Bárcsak ez az egyetemes Zsinat mélyen vizsgálat alá
venné azt az egyetlen és sokszoros, szilárd és ösztönző,
titokzatos és nyilvánvaló, szoros és szelíd köteléket, amely-
lyel Krisztushoz kapcsolódunk, amellyel ez az élő és szent
Egyház, vagyis mi, Krisztushoz fűződünk, Krisztushoz, aki-
től eredünk, aki által élünk és aki felé tartunk. Ne világítsa
meg más világosság ezt az összejövételünket, mint Krisz-
tus, a világ világossága; ne keressen más igazságot lel-
künk, mint az Úr igéit, mert egy a mi mesterünk; ne töre-
kedjünk másra, mint hogy teljes hűséggel engedelmesked-
jünk parancsainak; ne erősítsen más bizalom, mint az,
amely az Ő szavaira támaszkodva segíti szomorú gyöngé-
ségünket: „És íme én veletek vagyok mindennap a világ
végéig“ (Mt 28,20).

Bárcsak ebben a nagy pillanatban Hozzá méltóan szólhatnánk a mi Urunk Jézus Krisztushoz! A szent liturgia szavait tesszük itt magunkévá: „Ó Krisztus, egyetlen Urunk, – a szívünk tiszta, egyszerű, – könnyes dallal eléd borul, – imádni, kérni így tanul.“ (I. hét, szerdai Laudes himnusz. Farkasfalvy Dénes ford.) E szavak kiejtése közben ámuló és remegő tekintetünk előtt mintha jelen lenne maga Jézus, abban a magasztos fölségében, ahogyan mint Pantokrátor, a mindenség Ura tündöklék bazilikáitokban, keleti egyházbeli Tisztelendő Testvéreink, sőt a nyugatiakban is. Mi pedig mintha elődünk, III. Honorius helyét foglalnánk el, akit a falakon kívüli Szent Pál-bazilika szentélye csodálatos művészettel ábrázol, Krisztust imádvá. A pápa apró alakja szinte megsemmisülten borul a földre, Krisztus lábát csókolja, az Úr pedig mérhetetlen nagyságában föléje emelkedve, királyi méltósággal felruházott meszterként áll a bazilikába összegyűlt sokaság, azaz az Egyház élén, és közbenjár érte. Ilyen látvány lebeg most előttünk, már nem vonalakkal és színekkel falra festett képben, hanem a valóságban, már mint ebben a mi gyülekezetünkben, amely elismeri, hogy Krisztus az emberi megváltás művének és az Egyháznak kezdete és forrása; hasonlóképpen elismeri az Egyházat, mint ugyanennek a Krisztusnak – bár titokzatos – eleven földi kiadását és folytatását. Szinte az Apokalipszis látomásával telik be lelki szemünk, amelyet János apostol a következő szavakkal ír le: „Megmutatta nekem az élet vizének folyóját, mely kristálytisztán fakadt az Isten és Bárány trónjából“ (Jel 22,1).

Nagyon is megfelelőnek látjuk, hogy ez a zsinat ilyen képpel, sőt a misztérium megünneplésével vegye kezdetét. Mert a szentmise bemutatása hirdeti, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus a megtestesült Ige, Isten Fia és Emberfia, a világ Megváltója, vagyis az emberi nem reménye, egyedüli és legfőbb Mestere, Pásztor, az élet Kenyere, Főpapunk és Áldozatunk, egyetlen Közvetítő Isten és az emberek között, a föld Megtartója, az öröklét eljövendő Királya. Ugyanakkor azt is megmutatja, hogy minket Krisztus hívott meg isteni hatalmával, az ő tanítványai, apostolai, tanúi, szolgálói, követői vagyunk; továbbá a többi hívővel együtt élő tagjai, összeforrvá a mérhetetlen Titokzatos Test egységében, amelyet Ő maga alakít ki magának a hit és szentségek segítségével az egymást követő emberi korokban. Egyházáról beszélünk, amely lelki és látható társaság, testvéri és

hierarchikus, most ideigvaló, valamikor pedig örökké megmaradó.

Tisztelendő Testvérek, ha figyelmes lélekkel mérlegeljük ezt a nagyfontosságú dolgot, hogy ti. Krisztus az Alapítónk és a Fejünk — szemmel nem láthatóan, de valóságosan —, és Tőle kapunk mindent, hogy Vele váljunk „a teljes Krisztussá“, amiről Szent Ágostonnál olvasunk, és amivel az Egyházzal szóló egész tanítás tele van, — ha ezt figyelmesen fontolgatjuk, akkor kétségtelenül világosabbá válnak előttünk ennek a nagy jelentőségű Zsinatnak a céljai. Rövidség és világosság kedvéért négy pontba foglaljuk őket: az Egyház fogalma, vagy ha jobban tetszik, önmegismerése; az Egyház megújítása; az egység helyreállítása az összes keresztények között; és az Egyház párbeszéde korunk embereivel.

Teljesebben meg kell határozni az Egyház fogalmát

Először is kétségtelen: az Egyház kívánja, sőt a szükség és a kötelesség kényszeríti rá, hogy teljes fogalmat adjon végre önmagáról. Mindannyian jól ismerjük azokat a remekszép képeket, amelyekkel a Szentírás leírja az Egyház természetét. Különböző helyeken Krisztus épületének, Isten házának, Isten templomának és hajlékának, Isten népének, nyájának, szőlőnek, szántóföldnek, városnak, s végül Krisztus Jegyesének és titokzatos Testének nevezi. Ezeknek a gyönyörű képeknek bőségéből kiindulva, szemléletükben elmélyedve az Egyház úgy ismerte meg magát, mint e földön létrehozott látható, szent hierarchiával ellátott, s egyben belülről titokzatos erővel átjárt társaságot. Elődünk, XII. Pius pápa „Mystici Corporis“ kezdetű körlevelének hatására részint teljesült az Egyháznak az az óhaja, hogy teljes tanítást nyújtson magáról, részint viszont még sürgetőbb ösztönzést kapott, hogy sajátos és kielégítő módon meghatározza önmagát. Már az I. Vatikáni Egyetemes Zsinat maga elé tűzte ezt a témát. Több külső ok indította megtárgyalására a katolikus egyházon belüli és kívüli tudós férfiakat. Ilyenek voltak: a közösségi életnek korunk civilizációjára jellemző fejlődése; az emberek gyarapodó kapcsolata; annak szüksége, hogy a különféle keresztény vallásokat az isteni kinyilatkoztatásban foglalt igaz és egyértelmű fogalom alapján ítéljük meg, és hasonlók.

Nem csoda, ha csaknem húsz századdal Krisztus vallásának alapítása után, azután, hogy a katolikus Egyház min-

denült annyira megnövekedett, s ugyanúgy a többi vallási közösség is, amely Krisztustól veszi nevét és az egyház nevet viseli, – ismételjük, nem csoda, ha még mindig gondosabb kifejtésre szorul az Egyház igazi, végső és teljes fogalma, amilyenek Krisztus alapította és az apostolok építeni kezdték. Mert az Egyház misztérium, vagyis titokzatos lény, amelyet teljesen eláraszt Isten jelenléte, s ezért természete olyan, hogy lehetővé teszi önmagának mindig új és mindig mélyebb kutatását.

Az emberi elme természete szerint gondolkodással és felfedezéssel halad előre. A tapasztalatilag felfogott igazságokból ugyanis nyilvánvalóbb és magasabb szintű ismeretek kidolgozása felé halad. Dialektikusan következtet ki egyes igazságokból másokat; és amikor belemélyed egy sokoldalú dolog szemléletébe, az első bizonyosság után egyik vagy másik oldalát vizsgálja. Így jut kifejezésre a kutató léleknek az a törekvése, amiről az emberi történelem beszél.

Úgy tűnik nekünk, mindenestül elérkezett az az idő, amikor a Krisztus Egyházáról szóló igazságot mindig jobban ki kell kutatni, ki kell dolgozni, ki kell fejteni. Talán nem olyan ünnepélyes kijelentésekkel, amelyeket dogmatikai definíciónak mondanak, hanem inkább magyarázatokkal, amelyekkel az Egyház világosabban és hitelesebben kifejti magának, mit gondol önmagáról.

Az Egyház önmagáról való tudata akkor válik világosabbá, amikor szilárd engedelmességgel ragaszkodik Krisztus szavaihoz és kijelentéseihez; amikor tisztelettel övezi a Szentírás kipróbált parancsait; amikor átengedi magát a Szentlélek belső fényének. Úgy látszik, ez a Lélek most azt kéri az Egyháztól, hogy teljes erejéből igyekezzék mindenestül megismertetni magát az emberekkel, olyannak, amilyen.

Úgy gondoljuk, az Igazság Lelke ezen az egyetemes Zsinaton sugárzóbb fényt fog gyújtani a tanító egyház szent testületének, és világosabb tanításra indít az Egyház természetét illetően. Ebből kifolyólag az Egyház, mint Krisztus jegyese, Őbenne keresi majd saját képét, és lángoló szeretettől hajtva, Benne igyekszik fölfedezni eszményét, ti. azt a szépséget, amelyet Ő akar felragyogtatni Egyházában.

Ezért az Egyetemes Zsinat e második ülése elé terjesztett főtéma magáról az Egyházzal szól. Mélyrehatóan fogja

kutatni legbenső természetét, hogy – amennyire az emberi nyelv megengedi – meghatározást nyújtson róla, azzal a céllal, hogy jobban fölfedje igazi és elsődleges szerkezetét, és világosabban föltárja sokrétű üdvözítő küldetését.

A teológiai tanítás nagyszerű meglátásokat meríthet innen, olyanokat, hogy megérdemelhetik a tőlünk különváltan élő testvérek figyelmes megfontolását is. Forrón óhajtjuk, hogy ezek a fejtegetések megkönnyítsék számukra az utat a teljes egység felé.

A Zsinat tárgyalására váró különféle kérdések között elsőség illeti meg azt, amely rátok mint Isten Egyházának püspökeire vonatkozik. Nyugodtan állítjuk, hogy nagy reménnyel és őszinte bizalommal várjuk ennek megvitatását. Ugyanis – érintetlenül hagyva az I. Vatikáni Egyetemes Zsinatnak a római pápára vonatkozó dogmatikai kijelentéseit – mélyebben ki kell kutatni a püspökségről, annak feladatairól és Péter székéhez való viszonyáról szóló tanítást. Ebből a tanítás és a gyakorlat terén olyan útmutatások fakadhatnak számunkra, amelyeknek jó hasznát vesszük apostoli tisztünk betöltésében. Mert ezt az egyetemes jellegű tisztséget – mint tudjátok – Krisztus ugyan ellátta a hatalom teljességével és jogos erejével, mégis nagyobb erejű segítséget és támogatást kaphat, ha szeretett és tisztelendő Püspöktestvéreink, alkalmasan megállapítandó úton-módon, hatékonyabb és tudatosabb segítséget nyújtanak nekünk.

E tanítás kifejtése után egy másik fejezet következik: Krisztus látható és titokzatos Testének, a küzdő és földön vándorló Egyháznak összetételéről. Vagyis: a papokról, szerzetesekről, hívekről, továbbá a tőlünk különváltan élő testvérekről, akik szintén hivatottak az Egyházzal való teljes egységre.

Senki figyelmét nem kerülheti el, mekkora jelentőségű és súlyú a Zsinatnak ez a teológiai feladata, amelyből az Egyház önmaga megismerését merítheti, ráeszmélve világosságot, örömet és szentséget fakasztó erejére. Bárcsak Isten betöltené ezt a reményünket!

A katolikus Egyház megújulása

Ugyanígy reménnyel tekintünk az egybehívott Zsinat másik elsődleges oka, az Egyház úgynevezett megújulása elé.

Nézetünk szerint ennek a megújulásnak is az Egyház Krisztussal való kapcsolatának tudatából kell kiindulnia. Amint mondtuk, az Egyház Krisztus tükrében akarja mutatni a maga képét. Ha e szemlélődés során árnyat, szennyet vesz észre arcán, menyegzős ruháján, mit kell önként, minden igyekezetével cselekednie? Világos: semmi más, mint hogy megújul, megjavul, visszatalál ahhoz a hasonlósághoz isteni Mintaképevel, ami fő kötelessége.

Emlékezetünkbe idézzük Jézus Krisztus szavait főpapi imájából, megfeszítése és halála küszöbén: „Én értük szentelem magam, hogy ők is szentek legyenek az igazságban“ (Jn 17,19).

A II. Vatikáni Egyetemes Zsinatnak, véleményünk szerint, helyeselnie kell és fel kell karolnia az életnek azt a rendjét, amelyet Krisztus akart. Az Egyház csak akkor mutathatja meg arcát az egész világnak, ha teljessé válik benne a belső megszentelődés műve. Csak akkor mondhatja el: Aki engem lát, Krisztust látja, mint ahogy az isteni Megváltó mondta magáról: „Aki engem lát, látja az Atyát is“ (Jn 14,9).

Ebből a szempontból az Egyetemes Zsinat olyan, mint az új tavasz, amely az Egyház ölén eddig mintegy rejtve élő roppant erőket és erényeket a lelkekben fölbreszti. Hiszen a Zsinatnak nyilvánvaló szándéka, hogy mind az Egyház belső élete, mind az intézményeit és liturgiáját irányító szabályok visszakapják régi erejüket. Arra törekszik ez az Egyetemes Zsinat, hogy gyarapítsa az Egyházban azt a szépséges tökéletességet és szentséget, amelyet nem adhat meg neki más, mint Jézus Krisztus utánzása és a vele való titokzatos kapcsolat a Szentlélek által.

A Zsinat tehát az Egyház megújulását akarja felvirágoztatni. De vigyázat: nehogy ebből az állításunkból és óhajunkból úgy gondolja valaki, hogy megengednénk azt a felfogást, amely szerint korunk Egyháza súlyos eltéréssel vádolható Alapítója szándékától. Sőt inkább arról van szó, hogy hálás és alázatos örömmel telik el, amikor világosabban megismeri a lényeges dolgokban való hűségét Krisztushoz, és ürge igyekezettel próbálja letisztítani emberi gyöngeségének foltjait. A Zsinat szándékolta megújítás tehát nem jelenti az Egyház jelenlegi életének felfogatását vagy a hagyományaival való szakítást, amennyiben ezek fontosak és tiszteletreméltók; inkább meg akarja nekik

adni a tiszteletet azzal, hogy lehántja róluk a múltó és hibás formákat, hitelessé és termékennyé akarja tenni őket.

Nemde maga Jézus mondta tanítványainak: „Én vagyok az igazi szőlőtő, s Atyám a szőlőműves. Minden szőlőveszszőt, amely nem hoz gyümölcsöt, lemetsz rólam, azt pedig, amely terem, megtisztítja, hogy még többet teremjen“ (Jn 15,1-2). Az Evangéliumnak e szavai éppen eléggé megmutatják annak a tökéletességnek fő vonásait, amelyre ma az Egyház vágyakozik és törekszik. A leglényegesebb belső és külső életereje; hiszen az élő Krisztusnak élő Egyház kell, hogy megfeleljen. Ha pedig életelve a hit és a szeretet, akkor világos: semmit sem szabad elmulasztanunk, ami a hitnek örvendező szilárdságot és új táplálékot ad, és ami ennek elérése érdekében hatásosabbá teszi a keresztény képzést és nevelést. Nem szabad elhanyagolnunk az isteni igazság behatóbb tanulmányozását és odaadóbb művelését, ami nyilvánvalóan mintegy alapja ennek a megújulásnak. Azután előkelő helyet fog elfoglalni a szeretet gyakorlása. Mert „a szeretet Egyházát“ kell óhajtanunk, ha azt akarjuk, hogy képes legyen teljesen megújulni, és – micsoda nehéz és meredek feladat! – az egész világot megújítani. Ezenfelül a szeretet, tudjuk mindnyájan, királynője és mintegy gyökere a többi keresztény erénynek: az alázatnak, szegénységnek, jámborságnak, az önátadás szándékának, az igazság megvallásában tanúsított lelki-erőnek, az igazságosság szeretetének és más energiáknak, amelyeket az új ember a cselekvésébe belevisz.

Az Egyetemes Zsinat feladata itt igen széles területet fog át. Egyike ezeknek, mégpedig a legkiemelkedőbb és nagy szeretetnek örvendő, a szent liturgia. Minthogy erről az első ülészakban hosszan és részletesen volt szó, reméljük, hogy most szerencsésen befejeződik tárgyalása. Az atyák bizonyára más területekre is ugyanolyan igyekezettel és buzgósággal fordítják figyelmüket. Igaz, féltő, hogy az idő szűkössége miatt nem lehet majd minden kérdést kellően megtárgyalni, úgyhogy egyeseket egy további ülészakra kell halasztani.

Az egység helyreállítása az összes keresztények között

A harmadik kérdés, amely miatt ezt az Egyetemes Zsinatot elődünk, XXIII. János összehívta, igen nagy súlyú lelki téren: „a többi keresztény“ ügye. Vagyis azoké, akiket, bár hisznek Krisztusban, nem sorolhatunk – és micsó-

da örömtől foszt ez meg bennünket! — azok közé, akik Krisztus tökéletes egységének kötelékével fűződnek hozzánk. Ezt az egységet, amelyben voltaképpen már keresztességük erejében részt kellene venniök, csakis a katolikus Egyház tudja felajánlani nekik, és ők természetből fogva kívánják.

Mindaz, ami újabban a tőlünk különváltan élő keresztény közösségek kebelében történik és egyre inkább kibontakozik, világosan bizonyít két dolgot: Az egyik, hogy Krisztus Egyháza egy és egynek kell lennie; a másik, hogy ezt a titokzatos és látható egységet nem lehet megvalósítani másképpen, mint ugyanegy hittel, ugyanazokban a szentségekben való részesedéssel, egyetlen egyházi kormányzat megfelelő összhangjával, — bár megengedhetők az egyes helyeknek megfelelően más és más nyelvek, istentiszteleti szertartások és az ősoktól átvett hagyományok, sajátos helyi kiváltságok, lelkeségi kutatások, törvényes intézmények, életszabályok.

Hogyan gondolkodik, hogyan foglal állást a Zsinat a tőlünk különvált testvérek e roppant seregét és az egységben lehetséges különbözőséget illetően? Nagyon világos. Összehívása ebből a szempontból is különleges jelentőségű. Ugyanis a teljes és egyetemes ökuménére törekszik, legalább óhajában, Istenhez intézett imáiban, előkészületben. Ma felragyog előttünk a reménység, holnap talán már meg is valósul. Mert miközben a Zsinat hívja, számba veszi, Krisztus aklába zárja a teljes jogcímen odatartozó juhokat, kitarja ajtaját, fölemeli szavát, és remegő szívvel várja Krisztus sok-sok juhát, amely még nincs az egy akol kerítésén belül. Ennek a Zsinatnak tehát az a sajátossága, hogy hívjon, hogy várjon, és bízzék abban, hogy a jövőben többen vesznek majd részt testvéri lélekkel igazi ökuménéjében.

Szavunkat most teljes tisztelettel a katolikus Egyháztól különvált keresztény közösségek küldötteihez intézzük, akik úgynevezett megfigyelőkként vannak jelen ebben az ünnepi gyülekezésben.

Kedves feladatunk, hogy szívből üdvözljük őket.

Köszönjük nekik, hogy eljöttek.

Általuk atyai és testvéri szeretetünk üzenetét küldjük a tiszteletreméltó keresztény közösségeknek, amelyeket itt képviselnek.

Hangunk megreteg, megdobban szívünk, mert míg jelenlétük kimondhatatlan vigaszt és édes reményt okoz nekünk, addig tartós különválásuk keserves fájdalommal tölti el lelkünket.

Ha ebben mi is vétkesek vagyunk, alázatosan bocsánatot kérünk Istentől, s bocsánatot kérünk maguktól testvéreinktől is, amennyiben úgy gondolják, hogy igazságtalanságban részesültek tőlünk. A magunk részéről készen állunk megbocsátani a katolikus Egyház ellen elkövetett igazságtalanságokat, és elfelejteni a bánatot, amelyet a hosszas vizzálykodások és szakadások okoztak neki.

Bárcsak a mennyei Atya jóságosan fogadná ezt a kijelentésünket, és visszaadná mindannyiunknak az igazi testvéri békességet!

Jól tudjuk, a dolog természeténél fogva súlyos és bonyolult kérdések vannak még hátra, amelyeket meg kell vizsgálni, meg kell tárgyalni és meg kell oldani. Szeretnénk ugyan, hogy ez máris megtörténjék, mert Krisztus szeretete sürget minket; de meggyőződésünk, hogy sok föltétel szükséges az ilyen ügyek rendbehozásához és elsimításához. Ezek a föltételek még nem valósultak meg olyan mértékben, hogy a dolog végbemehessen. De fáradhatatlanul és türelmesen várjuk a boldog időt, amikor végre megtörténik a teljes kiengesztelődés.

Addig is szeretnénk az itt jelen levő megfigyelőknek megerősíteni néhány szempontot, amelyre támaszkodva az egyházi egység a különváltan élő testvérekkel nézetünk szerint megvalósulhat. Azért mondjuk el ezeket, hogy ki-ki közölje saját keresztény közösségével; továbbá azért is, hogy szavunk elérjen más tiszteletreméltó különvált keresztény közösségekhez is, akik visszautasították meghívásunkat, hogy – minden kölcsönös kötelezettség nélkül – jelen legyenek a Zsinaton. Jóllehet úgy gondoljuk, már ismerik ezeket a szempontokat, mégis talán hasznos itt kifejtteni.

Békességes és teljesen őszinte szóval szólunk hozzájuk. Nincs beszédünkben semmi csel, semmi rejtett földi érdek. Mi – úgy, amint kell – nyíltan és szilárdan ragaszkodunk hitünkhöz, amelynek isteni voltáról meg vagyunk győződve. De bizonyosra vesszük, hogy ez a hit a legkevésbé sem akadálya az óhajtott egyetértésnek köztünk és a különvált testvérek között. Hiszen az isteni igazságról van szó, amely az egység, nem pedig a vizzály és szakadás

elve. Egyébként nem akarjuk, hogy hitünk legyen a velük való vitánk oka.

Továbbá kellő és illő tisztelettel tekintünk arra a régi és mindnyájunkkal közös vallási örökségre, amelyet a különvált testvérek megőriztek és részben jól ki is műveltek. Szívesen helyeseljük azok törekvéseit is, akik igyekeznek becsületesen megvilágítani és elismerésben részesíteni a különvált testvérek hiteles kincseit az igazság és a lelkiélet terén, azzal a szándékkal, hogy az elválasztó szempontok enyhüljenek. Bizakodunk, hogy hasonló szándéktól indítva ők is mélyebben akarják majd megismerni a mi tanításunkat, és meglátják, milyen ésszerűen folyik az isteni kinyilatkoztatás letéteményéből; ugyancsak igyekezni fognak bővebb ismeretet szerezni történetünkről és vallásos életünkről.

Hadd mondjuk még el erre vonatkozólag, hogy az anyyira óhajtott egységnek még útjában álló igen súlyos akadályok tudatában bizalmunkat esedező lélekkel Istenbe vetjük. Azért továbbra is imádkozunk Hozzá, és minden erőnkkel azon igyekszünk, hogy az igazi keresztyén élet és a testvéri szeretet bőségesebb tanúságát nyújtsuk. Ha pedig az események nem felelnek meg reményünknek és várakozásunknak, emlékezetünkbe idézzük Krisztus vigasztaló szavait: „Ami lehetetlen az embereknek, lehetséges az Istennek“ (Lk 18,27).

Az Egyház párbeszéde korunk embereivel

Végül szándéka a Zsinatnak, hogy korunk emberi társadalmát elérje, mintegy hidat verve feléjük. Csodálatos dolog! Az Egyház ugyanis egyfelől, belső erejét a Szentlélek segítségével mind jobban felszítva, különbözik és elválik a körülvevő világi társadalomtól, – másfelől viszont ennek az emberi társadalomnak elevenítő kovászaként, üdvössége eszközeként jelenik meg. Sőt fölfedezi és megerősíti, hogy missziós feladata van, és ez elsődleges kötelessége: az ti., hogy küldetése szerint minden rendű és rangú embernek buzgó igyekezettel hirdesse az evangéliumot.

Különben ti, Tisztelendő Testvérek, tapasztalatból ismeritek már ezt a csodát. Mert az első ülészak kezdetén, mintegy lángra gyúlva XXIII. János megnyitó beszédétől, azonnal kötelességeteknek tartottátok, hogy úgyszólván kitarjátok ennek a gyűlésteremnek a kapuit, és a küszöbről minden embernek hangosan hiirdessétek az üdvösség, a

testvériesség, a remény üzenetét. Különös, de csodálatos tény! Hogy úgy mondjuk, mintha akkor hirtelen előtört volna az Egyháznak adott prófétai ajándék; és ahogy Szent Péter pünkösdi napján indítást érzett, hogy haladéktalanul szóljon és beszéljen a néphez, épp úgy ti nyomban nem a saját dolgaitokról akartatok tárgyalni, hanem az embercsaládra tartozókról, nem magatok közt beszélgetni, hanem az emberekhez fordulni.

Eszerint, Tisztelendő Testvérek, ennek a Zsinatnak sajátos jegye a szeretet. Az az átfogó és forró szeretet, amely inkább a más hasznával törődik, mint a sajátjával: Krisztus egyetemes szeretete!

Ez a szeretet bátorít minket. Mert ha az emberiség mostani állapotát szemléljük, bizony inkább félelem tölt el, mint vigasztalás, inkább fájdalom, mint öröm, s nagyobb indítást kapunk a veszélytől való óvakodásra és a tévedések kárhoztatására, mint a bizalomra és barátságra.

Magukat a tényeket kell néznünk, semmiképpen sem titkolva a sebeket, amelyek többfelől mutatkoznak magán ezen az Egyetemes Zsinaton is. Nem vagyunk vakok, hogy ne látnánk: nem egy hely üresen maradt ezen az összeövetelen. Hol vannak testvéreink azokból a nemzetekből, ahol hadat üzentek az Egyháznak? És milyen feltételek közt él ott a vallás? Súlyosan nehezedik ez ránk, ha arra gondolunk, amit tudunk, s még inkább arra, amit nem adatott meg tudnunk a szent hierarchia, a szerzetesek és szerzetesnők és annyi sok gyermekünk helyzetéről, akik Krisztus és az Egyház iránti győzhetetlen hűségük miatt félelmet, zaklatást, sanyargatást, elnyomást szenvednek. Mekkora szomorúsággal tölt el fájdalmuk! Milyen mélyen bánkódunk, amikor látjuk, hogy egyes területeken a vallásszabadságot a többi alapvető emberi joggal együtt minden eszközzel elnyomják olyanok, akik nem tűrnek eltérő véleményt a politikában, a faji kérdésben, a vallás terén! Fáj az is, hogy helyenként még sok igazságtalanságban részesülnek azok, akik becsülettel és szabadon meg akarják vallani hitüket. De amikor fájlaljuk ezeket a bajokat, kemény szavak helyett inkább őszinte, emberséges buzdítással kívánunk azokhoz fordulni, akiknek a hibája ez a szomorú állapot: hagyjanak fel végre az ok nélküli ellenségeskedéssel a katolikus vallás iránt. Hiszen a katolikus vallású lakosok nem ellenséges vagy megbízhatatlan, inkább becsületes és munkás polgárai nemzetüknek. A hitükért

szenvédő katolikusokat viszont ez alkalommal is nagy szeretettel üdvözöljük, és különleges vigaszt kérünk nekik Istentől.

Szomorúságunknak ezzel még nincs vége. Az embercsaládot szemlélve, gyötrődéssel tölt el sok más baja is. Főleg az ateizmus, amely átjárta a társadalom egy részét, úgyhogy az emberekben megzavarodik a kultúra, erkölcs és társadalom helyes fogalma és rendje. Mind ragyogóbbá válik a természettudományokból fakadó világosság, de közben sajnos elhomályosul Isten ismerete, és ezáltal az ember igaz ismerete is. Ezért míg a technika haladása csodálatosan tökéletesíti az ember által használt eszközök minden fajtáját, lelkében napról napra jobban elhatalmasodik a magány, szomorúság, kétségbeesés.

Még sok mindent kellene mondanunk korunk embereinek kusza és sokféle okból szomorú helyzetéről, de erre ma nincs időnk. Most a lényeg az, amit már mondtunk: lelkünk lángol a szeretettől, ahogy lángol a zsinatra összegyűlt Egyház lelke is. Korunkat és különféle, egymással csatázó megnyilvánulásait határtalan jóakarattal kísérjük, és a legnagyobb igyekezettel próbáljuk megvinni embereinek a szeretet, üdvösség és remény Krisztus hozta üzenetét. „Mert nem azért küldte el Isten a Fiát a világba, hogy elítélje a világot, hanem hogy üdvösséget szerezzen a világnak“ (Jn 3,17).

Igen, tudja meg a világ, hogy az Egyház szeretettel tekint rá, őszinte csodálattal fordul feléje, és őszinte igyekezettel kívánja – nem uralma alá hajtani, hanem szolgálni, nem megvetni, hanem méltóságát növelni, nem elítélni, hanem vigaszt és üdvösséget vinni neki.

Erről a Zsinatról, ahonnan az egész földkerekségre kilátás nyílik, az Egyház különös gonddal kíséri lelki szemével az emberek egyes csoportjait. Nézi a szegényeket, szűkölködőket, szomorúakat, éhségtől és fájdalomtól szenvedőket, rabokat: vagyis különösen az emberiségnek azt a részét, amely szenved és gyászol. Tudja ugyanis, hogy ezek az emberek az evangélium jogán hozzá tartoznak, és örömet alkalmazza rájuk az Úr szavait: „Jöjjetek hozzám mindnyájan“ (Mt 11,28).

Nem kerülnek el az Egyház figyelmét a tudomány művelői, akik az irodalomnak, természettudományos kutatásnak, művészeteknek szentelik magukat. Ezeket is nagyra be-

csüli, lendületesen igyekszik felhasználni kísérleteik eredményeit, támogatni gondolkodásuk erőfeszítéseit, védelmezni szabadságukat, és zavart, háborgó lelkük előtt feltárni az isteni ige és isteni kegyelem felsőbb birodalma felé vezető utat.

Szemléli a munkásokat, személyük és munkájuk méltóságát, jogos követeléseiket, azt a még annyira égető szükségüket, hogy társadalmi viszonyaik jobbra forduljanak és lelki életük kibontakozhassék. Látja a feladatot, amelyet rájuk lehetne bízni, hogy helyes keresztény lelkülettel oldják meg: egy új társadalmi rend megalapítását, amelyben az emberek szabadok lennének és testvérnek ismernék egymást. Az Egyház mint Anya és Mesternő ott áll mellettük.

Szemléli a népek vezetőit. Gyakran súlyos intelmekkel kell hozzájuk fordulnia, ma azonban buzdító és bizalommal teli szavakat intéz hozzájuk: Bátorság, nemzetek kormányzó! Ma az emberi élethez szükséges sokféle jót biztosíthatok népeiteknek: kenyeret, művelődést, rendet, emberméltóságot, ahogyan ez szabad és egyetértő polgárokhoz illik. Csak ismerjétek meg, mi az ember; erre pedig csakis a keresztény bölcsesség taníthat meg teljesen. Egyesítve erőfeszítéseiteket az igazságosság és szeretet jegyében, képesek vagytok biztosítani a békét, ezt a legnagyobb jót, amely után mindenki oly szomjasan vágyakozik, amelyet az Egyház oly elszántan védelmez és támogat, és így egyetlen „országot” alkothattok az emberiség egész családjából. Isten legyen veletek!

De a katolikus Egyház messzebbre is tekint, a keresztény embercsalád határain túl. Hogy is szoríthatná határok közé szeretetét, mikor az Atyaisten szeretetét kell utánoznia, aki mindenkinek osztogatja javait (vö. Mt 5,45), és úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta üdvösségéért (vö. Jn 3,16)? Túlnéz hát a keresztények táborán, és szemléli a többi vallást, amelyekben megvan Isten megérzése és ismerete, az egy, teremtő, gondviselő, legfőbb, transzcendens Istené, ahol az őszinte vallásosság cselekedeteivel tisztelik Őt, s erre a hitre és gyakorlataira alapozzák erkölcsi és társadalmi szabályaikat.

A katolikus Egyház természetesen ezekben a vallásokban is sajnálattal vesz észre hiányokat, fogyatékosságokat és tévedéseket. De azért lehetetlen, hogy ne forduljon feléjük is, biztosítva őket: a katolikus vallás kellő tisztelettel

illeti mindazt, ami bennük igaz, jó és emberi. Egyben pedig figyelmezteti őket: ő maga áll az első sorban, hogy korunk embereiben megőrizze a vallás iránti érzéket és Isten tiszteletét – ami a civilizáció szükséglete és kötelessége –, erőteljesen védelmezve Istennek az ember fölötti jogait.

Végül az Egyház az emberi törekvések más, mérhetetlen kiterjedésű területeire fordítja figyelmét: ahol az új nemzedék serdül, az élniakarás és érvényesülés vágyával; ahol az újonnan alakult nemzetek követelik jogaik elismerését, szabadságukat és társadalmi szervezetüket; ahol számtalan ember a magánytól szenved, bár a zsúfolt társadalom közepeén élnek, de attól egy jó szót sem kapnak. Mindnyájukhoz, egyenként és összesen, a remény szavát intézi, mindnyájuknak kívánja és kínálja az igazság, élet és üdvösség világosságát. Mert Isten „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére jusson“ (1Tim 2,4).

Tisztelendő Testvérek!

Nagy és súlyos a ránk bízott feladat: az üdvösség szolgálata. Azért gyűltünk ebbe az ünnepi gyülekezetbe, hogy méltóbban végezzük. Vezéreljen és erősítsen szilárd testvéri egyetértésünk. Legyen támaszunk a mennyei Egyházzal való közösség: legyenek velünk az egyes egyházmegyék és szerzetcsaládok különösen tisztelt szentjei; legyenek velünk az angyalok és szentek mindnyájan, különösen Szent Péter és Pál, Keresztelő Szent János, s legfőképpen Szent József, akit a Zsinat pártfogójának nyilvánítottak. Legyen velünk hathatós anyai segítségével a boldogságos Szűz Mária, akit buzgó könyörgéssel hívunk segítségül; üléseinken elnököljön Krisztus; és válják minden Isten dicsőségére, a legfőbbesebb Szentháromság tiszteletére, akinek áldását most mindnyájatoknak kiosztjuk az Atya, Fiú és Szentlélek nevében.

(Görögül:) Szívélyes üdvözlőnkét küldjük a keleti hagyomány keresztényeinek is görög nyelven, amely az első ökumenikus zsinatok nyelve lett, a nagy egyházatyák és egyháztanítók nyelve: Nagy Szt. Bazilé, Nisszai Gergelyé, Gregoriosz teológusé, Aranyszájú Szt. Jánosé. Alexandriai Cirillé, Damaszkuszi Jánosé és annyi másé, akik az egész földkerekséget megvilágították és a keresztény életszemlélet dicsősége maradnak.

Kelet szent egyházainak testvérei, imádkozzunk és dolgozzunk az Isten dicsőségéért és az ő Országának terjedéséért hitben és szeretetben.

(Oroszul:) Ugyanígy megemlékezünk a szláv népek körében élő keresztényekről, s biztosítjuk őket, hogy óhajuk szerint imádkozunk értük és igyekszünk szolgálni Isten dicsőségét és országának, a hit és szeretet birodalmának terjedését.

SZENTFÖLDI ÚT

BESZÉD NÁZÁRETBEN

1964. jan. 5.

Názáretben első gondolatunk a Szent Szűz felé fordul:

– hogy bemutassuk neki alázatos fiúi hódolatunkat,
– hogy azokkal az indítékokkal tápláljuk iránta érzett tiszteletünket, amelyek igazzá, mélylé, egyedülállóvá, Isten tervének megfelelővé teszik: Mária kegyelemmel teljes teremtmény, ő a Szeplőtelen, a mindenkor szűz, Krisztus Anyja, ennek következtében Isten Anyja és a mi Anyánk, a mennybe fölvetett Asszony, a boldogságos Királynő, az Egyház mintaképe és a mi reménységünk.

Közvetlenül felajánljuk neki alázatos gyermeki szándékunkat, hogy mindig különös tisztelettel illessük őt, elismerve benne Isten csodáit; és különleges áhftattal, amely kifejezésre juttassa leggyöngédebb, legtisztább, legemberibb, legszemélyesebb, legbizakodóbb érzéseinket, és magasan felragyogtassa a világ előtt az emberi tökéletesség bátorító példáját.

És nyomban eléje terjesztjük a leginkább szívünkön fekvő kéréseket, mert meg akarjuk adni a tiszteletet jóságának, szerető közbenjáró hatalmának:

– kérjük, őrizze meg szívünkben az őszinte áhftatot maga iránt;

– kérjük, értesse meg, kívántassa meg, juttasson békés birtokába a lélek és a test tisztaságának, gondolatainkban, szavainkban, magatartásunkban és szeretetünkben; annak a tisztaságnak, amelyen ma a világ ádázul igyekszik részt törni, amelyet próbál profanizálni; annak a tisztaságnak,

amelyhez Krisztus ígéretei, boldogságai egyikét fűzte: Isten színének sugárzó szemléletét;

– végül kérjük, pártfogoljon ő, Miasszonyunk, a háziasszony és jegyese, a szelíd és erős Szent József, hogy bensőséges viszonyba kerülhessünk emberi és isteni Fiával, Jézus Krisztussal.

Názáret az az iskola, ahol kezdjük megérteni Jézus életét: az Evangélium iskolája. Itt tanuljuk meg szemlélni, hallgatni, végigelmélkedni, mély és titokzatos jelentőségében jobban felfogni Isten Fiának ezt az igen egyszerű, igen alázatos és csodálatos szép megnyilatkozását. Talán észrevétlenül még utánozni is megtanuljuk. Itt tanuljuk meg a módszert, amely megérteti velünk: kicsoda Krisztus. Itt fedezzük föl, hogy meg kell őrizni köztünk tartózkodásának keretét: a helyeket, a kort, a szokásokat, a nyelvet, a vallásgyakorlatokat, mindazt, amit Jézus felhasznált, hogy kinyilatkoztassa magát a világnak. Itt minden beszél, mindennek értelme van. Még hozzá kettős jelentése. Először is külső: az, amit az érzékek és az észrevevő képesség közvetlenül levonhat az evangéliumi jelenetből. Ezt fedezik fel, akik a külsőt nézik, akik megelégszenek a szent könyvek filológiai és történelmi köntösének tanulmányozásával és bírálatával; ezt nevezi a Biblia nyelve „betűnek”. Az ilyen tanulmányozás jelentős és szükséges, de aki megáll itt, sötétben marad. Talán még a tudás gögös látszatát is keltheti azokban, akik az Evangélium külső oldalát figyelik, de nincs meg bennük a tiszta tekintet, az alázatos szív, az egyenes szándék és az imádságos lélek. Az Evangélium csak annak tárja ki belső jelentését, vagyis az igazság kinyilatkoztatását, azért a valóságét, amelyet egyszerre megmutat és elvon a tekintet elől, aki összhangba kerül a világossággal. Ez az összhang a szellem, vagyis a gondolat és a szív egyenességéből fakad, az az egyéni, emberi föltétele, amit kinek-kinek magának kell megszereznie; de ugyanakkor a kegyelem lemérhetetlen, szabad és inqyenes megvilágításából is származik. Az utóbbi sohasem hiányzik, mert az emberiség sorsát az irgalmasság titka irányítja; sohasem hiányzik a jóakarató embereknek, legalábbis bizonyos órákban és bizonyos alakban. Ez „a lélek”.

Itt, ebben az iskolában megértjük, hogy lelki fegyelemre van szükség, ha az Evangélium tanítását akarjuk követni és Krisztus tanítványai lenni. Ó, mennyire szeretnénk, ha

újra gyermekké lehetnénk, és Názáretnek ebbe az alázatos és fönséges iskolájába járhatnánk! Hogy szeretnénk Mária mellett újra kezdeni az igazi tudománynak, az isteni igazságok felsőbbrendű bölcsességének elsajátítását!

De csak futó vendégként járunk itt. Nem valósíthatjuk meg azt a kívánságunkat, hogy ezen a helyen folytassuk az evangélium megértésének soha be nem fejezhető tanulmányát. Mégsem megyünk el anélkül, hogy futtában, mintegy lopva magunkkal ne vigyük Názáret néhány rövid leckéjét.

Először is a csend leckéjét. Hogy újjászülessék bennünk a csendnek, a szellem e csodálatos és nélkülözhetetlen föltételének értékelése; bennünk, akiknek lármás, túlérzékeny modern életét annyi zaj, zshivaj és kiabálás zaklatja. Ó Názáret csöndje, taníts meg bennünket összeszedettségre, bensőségre, készségre, hogy meghalljuk a jó sugallatokat és az igazi mesterek szavát; taníts meg az előkészület, a tanulmányok, az elmélkedés, a személyes és belső élet, a csak Istentől látott, rejtekben mondott ima szükségére és értékére.

A családi élet leckéjét. Názáret tanítson meg rá, hogy mi a család, szeretetközössége, dísztelen és egyszerű szépsége, szent és sérthetetlen jellege. Tanuljuk meg Názárettől, milyen édes és pótolhatatlan az ott kapott nevelés; tanuljuk meg, milyen elsődleges a szerepe társadalmi téren.

A munka leckéjét. Názáret, „az ács fiának“ háza: itt benned szeretnénk megérteni és magasztalni az emberi munka szigorú és megváltó törvényét; itt kívánunk újra tudatára ébredni a munka nemességének; itt akarnunk emlékeztetni rá, hogy nem lehet öncél, hanem szabadsága és nemessége, gazdasági értékén túl, céljai értékéből fakad. Végül mennyire szeretnénk üdvözölni innen az egész világ minden munkását, és megmutatni nekik nagy mintaképüket, isteni testvérüket, minden igaz ügyük prófétáját: Krisztus Urunkat!

Íme, gondolatunk eltávolodott Názárettől, és Galilea hegyeire száll, amelyek Urunk és Mesterünk szavának természetesi keretét és díszletét képezték. Nincs időnk, sem kellő erőnk, hogy e pillanatban hirdetni kezdjük az egész világnak szóló isteni üzenetet.

De nem álljuk meg, hogy ne tekintsünk a közeli boldogságok hegye felé – a nyolc boldogság az evangélium hir-

detésének foglalata és csúcса –, hogy fülünk fel ne figyeljen ennek a beszédnek visszhangjára, amely e helyek titokzatos légkörében mintha ide hozzánk verődne.

Krisztus szava ez, amint az Újszövetséget hirdeti, a régig beteljesítő és meghaladó új törvényt, amely az emberi magatartást a tökéletesség csúcsára viszi. Az emberi tevékenység nagy indítéka a szabadságára hivatkozó köteleesség; az ószövetségben a félelem volt ez az indíték; minden idők gyakorlatában, a mienkben is: az ösztön, az érdek; Krisztus számára, akit az Atya szeretetből adott a világnak, a szeretet. Ő tanít meg bennünket szeretetből engedelmeskedni; ezzel szabadított meg. Mert mint Szent Ágoston tanítja: „Isten kevésbé tökéletes parancsolatokat adott annak a népnek, amelyet még a félelem igájában kellett tartani; és tökéletesebb parancsokat Fia által annak, amelynek megszabadítását szeretetében elhatározta“ (P. L. 34, 1231). Krisztus evangéliumában meghozta a világnak a cselekvés, következésképpen a szabadság és a haladás végső célját és legfőbb erejét: a szeretetet. Nincsen cél, ami felülmúlja. Semmi sem állhat fölötte, semmi sem pótolhatja.

Krisztus evangéliuma az élet törvénykönyve. Szava nyomán éri el az emberi személyiség legmagasabb szintjét, abban találja az emberi társadalom leghitelesebb, legerősebb összetartó erejét.

Urunk, hiszünk a te szavadnak. Próbáljuk követni és élni.

Most arra a visszhangjára hallgatunk, amely a mi lelkünkbe, a XX. század embereinek lelkébe kiált. Íme, úgy gondoljuk, ilyen tanításokat ad:

Boldogok leszünk, ha lelki szegényekként meg tudunk szabadulni az anyagi javakba vetett csalóka bizalomtól, és vágyainkkal elsősorban a lelki és vallásos javak felé fordulunk; ha tiszteljük és szeretjük a szegényeket, mint testvéreinket és Krisztus élő képmásait.

Boldogok leszünk, ha az erők szelídségével le tudunk mondani a gyűlölet és a bosszú gyászos hatalmáról, és a fegyverek sugallta félelemnél bölcsen jobban szeretjük a nagylelkű bocsánatot, a szabadság és a munka szövetségét, a jóságot és béke térhódítását.

Boldogok leszünk, ha nem az önzést tesszük az élet irányelvévé, sem az élvezetet céljává, hanem ellenkezőleg a mértékletességben tudjuk fölfedezni az energia forrását,

a fájdalomban a megváltás eszközét, az áldozatban a nagyság tetőfokát.

Boldogok leszünk, ha inkább akarunk elnyomottak, mint elnyomók lenni, és mindig éhezünk az egyre fejlettebb igazságosságot.

Boldogok leszünk, ha Isten időbeli és örökkévaló Országáért tudunk megbocsátani és szomorkodni, tenni és szolgálni, szenvedni és szeretni.

Meg nem csalatkozunk mindörökké.

Mintha ilyenféleképpen szólna szava napjainkban. Akkor erősebb volt, szelídebb és félelmetesebb: isteni szó.

De amikor most próbáljuk a Mester szavának egy-egy visszhangját felfogni, úgy tűnik, hogy tanítványai lettünk, és nem ok nélkül tölt el új bölcsesség és új bátorság.

ATHÉNAGORÁSZ PÁTRIÁRKA KÖSZÖNTÉSE

Jeruzsálem, 1964. jan. 5.

Mély megindulással és nagy-nagy örömmel tölt el ennek az örök időkre emlékezetes órának a nagyszerűsége, amikor a katolikus egyház és a konstantinápolyi patriarkátus vezető püspökei, több százados csend és várakozás után, újból szemben állnak egymással.

A legélelnekebb és legmélyebb hála tölt el irántad, amért hajlandó voltál egy időre eltávozni pátriárkai székhelyedről, hogy velünk találkozhass.

De elsősorban a Mindenható Istennek, az Egyház Urának rójuk le alázattal köteles hálánkat.

A keresztények régi hiedelme szerint mintegy „a világ közepe” az a hely, ahol Üdvözítőnk dicsőséges keresztje emelkedett, s ahol ő a földről felmagasztalva mindeneket magához vonzott (vö. Jn 12,32).

Ezért stílusos volt — és a gondviselő Isten tervéből csakugyan így is történt —, hogy éppen ezen a helyen, a földnek ezen a mindörökké szent és tiszteletreméltó részén találkozhassunk össze, Rómából és Konstantinápolyból jövő zarándokok, és egyesíthessük könyörgéseinket.

Ezt a találkozást már halhatatlan emlékü elődünk, XXIII. János idejétől óhajtottad, akit nyílt becsüléssel és szeretettel kísértél, és éles megfigyelőképességgel alkalmaz-

tad rá Szent János apostol szavait: „Föllépett egy ember, az Isten küldte, János volt a neve” (Jn 1,6).

János pápa is kívánta ezt a mai eseményt, ahogy mind a ketten tudjuk; de idő előtti halála megakadályozta lelke vágyának megvalósításában.

De Krisztus szavai: „Hogy mindnyájan egyek legyenek“, amelyeket haldoklásában egyre ismételtetett, kétségtelenül megmutatják egyik szándékát, amely annyira szívében feküdt, s amelynek megvalósulásáért felajánlotta Istennek hosszú haláltusáját és értékes életét.

Az egységre vezető út mindkétfelől hosszú lehet és sok nehézségbe ütközhet. De a két út mégis összehajlik, és az Evangélium forrásainál találkozik. Különbözik nem szerencsés és boldog előjel-e, hogy mai találkozásunk azon a földön történik, amelyen Krisztus az Egyházat megalapította és érte vérét ontotta? Ez az esemény mindenképpen bizonyosága annak az erős szándéknak, amely Isten segítségével mind jobban elterjed a keresztény névre méltó emberek között: hogy buzgón munkálkodjanak a meghasonlás legyőzésén, a szembenálló korlátok ledöntésén, állhatatosan folytassák a megkezdett utat, amely az egyetértés kiengesztelődésére vezet.

A tanításra, a liturgiára és az egyházfegyelemre vonatkozó nézeteltéréseket a maga idején és helyén bizonyára el lehet simítani, mégpedig úgy, hogy hűségesen megőrizték az igazság jogait és helyes ítélettel tekintsék át a dolgokat, a szeretet kára nélkül. Amit azonban már most meg lehet és meg kell tenni, az a testvéri szeretet növelése, buzgón keresve az együttműködés új útjait. Ez a szeretet, amelynek erejében a múltból okuló ember kész a megbocsátásra, inkább a jót nézi másokban, mint a rosszat, és legnagyobb vágya, hogy az Isteni Megváltó nyomdokait kövesse, vonzásának körébe lépjen és képmását magába szívja.

Ennek a szeretetnek jele és záloga legyen a békecsók, amelyet Isten jóságából ezen a szent földön egymásnak adhatunk; és az az imádság, amelyet Krisztus Jézustól tanultunk, és most együtt fogunk elmondani.

Nincs szavunk kellően kifejezni, milyen mélyen érintett eljárásod. És nemcsak bennünket: az egész római egyház és az egyetemes zsinat is nagy örömmel veszi tudomásul ezt a nagyjelentőségű eseményt.

Ami bennünket illet, a hálaadással együtt imával fordulunk a Mindenható Istenhez, kérve segítségét, hogy tovább haladhassunk a megkezdett úton, amelybe mind a ketten szilárd hittel és reménnyel fogtunk. Adja meg neked is, nekünk is a mennyei kegyelmek bőségét, hogy az óhajtott célt szerencsésen elérjük.

Ilyen érzésekkelelve nem búcsúzunk el tőled, hanem azt a vágyunkat óhajtjuk kifejezni, hogy szeretnénk viszontlátni, ha te is úgy akarod. Örömmel tölt el a remény, hogy a maihoz hasonló beszélgetések a jövőben is gyümölcsözően ismétlődhetnek Isten nevében.

BESZÉD AZ EGYESÜLT NEMZETEK SZERVEZETÉNEK GYÜLÉSÉN

1965. okt. 4.

Amikor ez előtt a világon egyedülálló hallgatóság előtt megkezdem beszédemet, először is mély hálámot kell kifejeznem főtitkáruknak, U Thant úrnak. Ő volt szíves meghívni bennünket látogatóba az Egyesült Nemzetek Szervezetébe abból az alkalomból, hogy ez a földkeresség békéjének és népei együttműködésének ápolására alakult világintézmény huszadik évfordulóját ünnepli.

Köszönetem illeti a gyűlés elnökét, Amintore Fanfani urat is, aki hivatalba lépésének napja óta oly szeretetreméltó szavakkal nyilatkozott rólunk.

Köszönet minden jelenlevőnek a jóakarató fogadtatásért. Mindannyiuknak szól szíves és tiszteletteljes üdvözetem. Barátilag hívtak meg és engedték meg részvételünket ezen a gyűlésen; mi pedig barátként mutatkozunk be önöknek.

Személyes tiszteletünkön kívül hozzuk a Második Vatikáni Egyetemes Zsinatét is, amely jelenleg Rómában ülészik. A kíséretünkben levő bíborosok ennek kiváló képviselői.

Az ő nevükben és a magunkéban is tisztelet és üdvözet mindnyájuknak!

Egyszerű és nagyszerű találkozás

Mindannyian jól tudják, hogy ez a találkozás kettős jellegű: egyszerre egyszerűség és nagyszerűség jellemzi.

Egyszerűség, hiszen aki öönhöz beszél, ember, akárcsak önök; testvérük, sőt egyike a legkisebbeknek a szuverén államok képviselői között, mert – ha ebből a szempontból tekintenek bennünket – csupán csekély, szinte csak szimbolikus földi szuverénitással rendelkezik; a legkevesebbel, ami szükséges, hogy szabadon gyakorolhassa lelki küldetését, és biztosítsa a vele tárgyalókat, hogy független e világ minden hatalmától. Nincs semmi ideigvaló hatalma, semmiben sem óhajt versenyre kelni önökkel. Nincsen semmi kérni valónk, nem akarunk semmiféle kérdést fölvetni, legföljebb egy óhajt kifejezni, valamire engedelmet kérni: arra, hogy önzetlenül, alázattal és szeretettel szolgálhassunk önöknek illetékességünk körében.

Ezzel a kijelentéssel tartozunk legelőször. Amint látják, olyan egyszerű, hogy jelentéktelennek tűnhet ennek a gyülekezetnek a fülében, amely főbenjáró jelentőségű, nehéz ügyek tárgyalásához van szokva.

És mégis azt mondtuk, s önök is mindannyian érzik, hogy ez a pillanat valami különleges nagyságot hordoz: nagyszerű nekünk, nagyszerű önöknek.

Mindenekelőtt nekünk. Önök jól tudják, ki vagyunk. És bármi is legyen véleményük a római pápáról, ismerik küldetésünket: egy az egész emberiséghez szóló üzenet hordozója vagyunk. Mégpedig nemcsak a saját nevünkben és a nagy katolikus család nevében, hanem azoknak a keresztény testvéreknek nevében is, akik osztoznak itt kifejezett érzelmeinkben, s különösen is azokéban, akik kifejezetten megbíztak tolmácsukként. Úgy érezzük most magunkat, mint a küldönc, aki hosszú utazása végén átadja a rábízott levelet: tudatában vagyunk, hogy ebben a kiváltságos pillanatban – bármilyen rövid is – egy közel húsz évszázada szívünkben őrzött vágy teljesedését éljük át. Igen, önök is emlékeznek rá: régóta vagyunk úton, s hosszú a történetünk. Egy fáradságos zarándoklat ünnepi végpontjához értettünk el itt, amelynek során az egész világgal kerestük a párbeszédet, attól a naptól kezdve, mikor megkaptuk a parancsot: „Menjetek, vigyétek meg az örömhírt minden nemzetnek!” Most önök képviselnek itt minden nemzetet.

Hadd mondjuk el önöknek, hogy üzenetet – igen, örvendetes üzenetet hoztunk mindegyiküknek.

Ünnepélyes erkölcsi igazolás

1. Üzenetünk mindenekelőtt ennek a nemes intézménynek ünnepélyes erkölcsi igazolása. Ez történelmi tapasztalatunkból származik. Mintegy „az emberség szakértőjeként” hozzuk ennek a szervezetnek közvetlen elődeink, az egész katolikus püspöki kollégium és a magunk támogatását, abban a meggyőződésben, hogy a modern civilizáció és a világbéke kötelező útját képviseli.

Miközben ezt mondjuk, tudatában vagyunk, hogy egyszerre beszélünk a halottak és az élők nevében. A halottak nevében, akik úgy estek el a múlt rettenetes háborúiban, hogy közben a világ egyetértéséről és békéjéről álmodtak; az élőkben, akik mindezt túléltek, s eleve elftélik szívükben azokat, akik megkísérelték ezt a rettenetet felújítani. És még más élők: a mai fiatal nemzedék nevében is, akik bizakodva haladnak előre, joggal várva egy jobb emberiséget. Hangot adunk a szegények, a jogfosztottak, a szerencsétlenek szavának is, azokénak, akik igazságosságra, emberhez méltó életre, szabadságra, jólétre és haladásra vágyakoznak. A népek az egyetértés és béke végső reményeként fordulnak az Egyesült Nemzetek Szervezete felé. Vesszük magunknak a bátorságot, hogy a magunkéval együtt az ő tiszteletük és reményük adóját is önök elé tesszük. Íme, ezért nagyszerű pillanat ez az önök számára is.

Egymás mellett

2. Tudjuk, hogy teljesen tisztában vannak ezzel. Hallgassák meg most üzenetünk folytatását. Ez mindenestül a jövőbe mutat. Az önök által megalkotott épületnek sohasem szabad többé rombadőlnie: tökéletesíteni kell és alkalmazni a világtörténelem követelményeihez. Önök korszakot jelölnek az emberiség fejlődésében; nincs többé visszaút, előre kell haladni.

A sokféle államnak, amelyek már nem tehetik meg, hogy ne vegyenek tudomást egymásról, önök az együttélés ropant egyszerű és termékeny formáját indítványozzák. És pedig a következőt: először is elismerik és megkülönböztetik *egyiket is, másikat is*. Természetesen nem önök hívják életbe az államokat; de önök minősítenek méltónak minden nemzetet, hogy helyet foglaljon a népek rendezett gyülekezetében; önök ismernek el magas erkölcsi és jogi

értékű elismeréssel minden önálló nemzeti közösséget, s önök biztosítanak neki tiszteletreméltó nemzetközi polgárjogot. Ez máris nagy szolgálat az emberiség ügyének: jól meghatározni és megtisztelni a világgözösség egyes nemzeteit; olyan jogi helyzetbe juttatni őket, amely biztosítja számukra mindenki elismerését és tiszteletét, s amelyből a nemzetközi élet rendezett és szilárd rendszere eredhet. Önök szentesítik a magasztos elvet, hogy a népek közötti kapcsolatokat az értelemnek, az igazságosságnak, a jognak és a tárgyalásoknak kell szabályozniok, nem pedig az erőnek, az erőszaknak, a háborúnak, a félelemnek és a csalásnak.

Így kell ennek lennie. És engedjék meg, hogy gratuláljunk ahhoz a bölcsességükhöz, amellyel megnyitották szervezetük kapuját a fiatal népeknek, az éppen csak függetlenné és szabaddá vált államoknak is. Az ő jelenlétük itt bizonyosága az intézményük elveit ihlető egyetemességnek és nagylelkűségnek.

Így kell ennek lennie. Ez a mi önöknek szóló dicséretünk, ez a jókívánságunk; s amint látják, nem kívülről származtatjuk, hanem belülről, magából intézményük szelleméből.

Egymással

3. Alapszabályuk még többet is tartalmaz; és üzenetünk nyomon követi. Önök azért vannak, azért dolgoznak, hogy egyesítsék a nemzeteket, társítsák az államokat. Fogalmazzuk így: hogy összehozzák őket *egymással*. Önök társulatot alkotnak. Hidat a népek, kapcsolathálózatot az államok között. Szinte kísértésben lennénk azt mondani, hogy az önök jellegzetessége az ideigvaló rendben valamilyen az azt tükrözi, ami a lelkiek rendjében a mi katolikus Egyházunk akar lenni: egy és egyetemes. Ennél magasztosabbat nem lehet elgondolni természetes síkon az emberiség eszmei szerkezetében. Az a hivatásuk, hogy testvérré tegyenek – nem egyes népeket, hanem minden népet. Nehéz vállalkozás? Kétségtelenül. De erre vállalkoztak, ez az önök nemes vállalkozása. Ki ne látná annak szükségét, hogy így fokozatosan elérkezzünk egy világtekintély megszervezéséhez, amely hatékony cselekvésre képes jogi és politikai téren?

Itt is megismételjük jókívánságunkat: csak folytassák! Még többet is mondunk: hassanak oda, hogy visszatérjé-

nek önök közé azok, akik talán eltávolodtak; tanulmányozzák, milyen eszközökkel hívhatnák meg testvéri szövetségükbe – kellő tisztelettel és lojalitással – azokat, akik még nem vesznek részt benne. Járranak el úgy, hogy a még kívülről megkívánják és kiérdemelik a közös bizalmat, és akkor nagylelkűen adják is meg nekik. Önök pedig, akik olyan szerencsések és abban a megtiszteltetésben részesültek, hogy itt ülnek e békés közösségben, hallják meg szavunkat: cselekedjenek úgy, hogy a mindnyájukat egyesítő kölcsönös bizalom, amelynek erejében jó és nagy dolgokat vihetnek végbe, sohase kapjon sebet, sohase essék áruulás áldozatául.

Ne egymás fölött

4. Ennek a kívánságnak a logikája, ami – mondhatjuk – hozzátartozik szervezetük struktúrájához, arra indít bennünket, hogy még más megfogalmazásokkal is kiegészítsük. Íme: Közösségükben egyik tag se emelkedjék fölébe a másikkal: *ne egymás fölött*. Ez az egyenlőség megfogalmazása. Természetesen tudjuk: más tényezőket is tekintetbe kell venni, mint a szervezetükhöz való egyszerű oda tartozást. De alapszabályukban benne van az egyenlőség is: nem mintha egyenlők lennének, de itt egyenlővé teszik magukat. És ez többüknek bizony nagy erénygyakorlat lehet. Hadd mondjuk meg ezt, mi, egy olyan vallás képviselője, amelynek üdvözítő eszköze Alapítójának alázatossága. Lehetetlen testvérnek lenni, ha az ember nem alázatos. Mert a gőg az – bármilyen elkerülhetetlennek is lássék –, amely kihívja a feszültségeket, a tekintélyi küzdelmeket, az uralkodás, a gyarmatosítás, az önzés harcait; az töri meg a testvériséget.

Soha többé egymás ellen

Üzenetünk itt ér csúcspontjához. Először tagadó értelemben: ezt a szót várják önök tőlünk, s nem ejthetjük ki anélkül, hogy tudatában ne lennénk súlyának és ünnepélyességének: *soha többé egymás ellen*, soha, soha többé! Minde nekifölött nem ebből a célból született-e az Egyesült Nemzetek Szervezete: a háború ellen és a béke érdekében? Hallgassák meg a boldogult nagy ember, John Kennedy világos szavait, amelyeket négy éve mondott: „Kell, hogy az emberiség véget vessen a háborúnak, különben a háború vet véget az emberiségnek.” Nincs szükség hosszú

fejtegetésre, hogy hirdessük intézményük fönséges célszerűségét. Elég emlékünkből idézni: hány millió ember vére, mennyi hallatlan, szám nélküli szenvedés, mennyi haszontalan öldöklés és elretentő rom szentesíti az önököt egyesítő szövetség esküjét, amelynek meg kell változtatnia a világ jövőjének történelmét: soha többé háborút, soha többé háborút! A békének, a békének kell irányítania a népek és az egész emberiség sorsát!

Köszönet önöknek, dicsőség önöknek, akik húsz éve dolgoznak a békéért, sőt kiváló áldozatokat is adtak ezért a szent ügyért! Köszönet önöknek, dicsőség önöknek a megakadályozott vagy elsimított konfliktusokért. A béke érdekében mindmáig tett erőfeszítéseik eredményei – ha még nem döntők is – megérdemlik, hogy az egész világ tolmácsának tekintve magunkat, annak nevében szerencsekívánatainkat és hálánkat fejezzük ki önöknek.

A békét építeni

5. Uraim, önök nagy művet vittek és visznek véghez: békére tanítják az embereket. Az ENSZ nagy iskolájában kapják ezt a nevelést, és mi most ennek az iskolának „aula magna“-jában vagyunk. Aki itt helyet foglal, az a békealkotás művészetének tanítványa és mestere lesz. És amikor kilépnek ebből a teremből, a világ úgy tekint önökre, mint a béke építészeire, tervezőire.

Önök tudják, hogy a békét nem lehet csupán politikával, az erők és érdekek egyensúlyával megalkotni. Hanem a béke szellemével, eszméivel, műveivel. Önök ezen a nagy művön munkálkodnak. De fáradozásaiknak még csak a kezdetén járnak. Vajon elér-e valaha is odáig a világ, hogy megváltozzék szűkkörű és harcias gondolkodása, amely idáig történelme nagy részét szötte? Nehéz ezt előre látni; de könnyű állítani, hogy elszántan útra kell kelni az új, a békés történelem felé, amely igazán és teljesen emberi lesz, amelyet Isten ígért a jóakarató embereknek. Ösvényei ki vannak jelölve önök előtt. Az első a leszerelésé.

Ha testvérek akarnak lenni, tegyék le kezükből a fegyvert. Nem lehet szeretni támadó fegyverekkel a kezünkben. A fegyverek, főleg azok a rettenetes fegyverek, amelyekkel a modern tudomány ruházta fel önöket, még mielőtt áldozatokat szednének és romokat halmoznanak fel, rossz álmokat szülnek, rossz közérzetet keltenek, lidércnyomást, bizalmatlanságot, sötét elhatározásokat váltanak

ki; óriási összegekbe kerülnek; megakasztják a szolidaritás és a hasznos munka terveit; meghamisítják a népek lélektanát. Míg az ember az a gyöngye, változékony, sőt gonosz lény marad, aminek gyakran mutatkozik, addig sajnos szükség lesz védő fegyverekre. De önöket bátorságuk és tehetségük arra indítja, hogy tanulmányozzák: milyen eszközökkel lehet biztosítani a nemzetközi élet biztonságát fegyverekhez való folyamodás nélkül. Ez a cél méltó minden erőfeszítésre, ez az, amit a népek önöktől várnak. Ezt kell elérni! S ennek érdekében kell, hogy növekedjék az intézményükbe vetett egyhangú bizalom, és növekedjék tekintélye. Akkor remélhető, hogy eléri a célt. Jutalmuk a népek hálás elismerése lesz, hisz megszabadulnak a fegyverkezés súlyos költségeitől és megmenekülnek az állandóan fenyegető háború rémképétől.

Tudjuk – és hogyan örülnénk neki –, hogy önök közül sokan kedvezően vélekedtek arról a felhívásról, amelyet tavaly decemberben Bombay-ben a béke ügyében intéztünk minden államhoz: A fegyverkezés csökkentésével megtakarítható összegnek legalább egy részét áldozzák a fejlődő országok jólétére. Itt megújítjuk ezt a felhívásunkat, bízva az önök emberi érzésében és nemeslelkűségében.

Egymásért

6. Emberségességről, nemeslelkűségről szólva az Egyesült Nemzetek egy másik alapelvét visszhangozzuk, munkásságának pozitív tetőpontját. Nem csupán az államok közti összeütközések megakadályozásán fáradszunk itt, hanem azért is, hogy képessé tegyék az államokat *egymásért* dolgozni. Nem elégszenek meg azzal, hogy megkönnyítik a nemzetek együttélését. Sokkal nagyobb lépést tesznek előre, amely méltó dicséretünkre és támogatásunkra: megszervezik a népek testvéri együttműködését. Születőben van a szolidaritás rendszere, amelynek eredményeképpen a civilizáció magas célkitűzései elnyerik a népek egész családjának egyhangú és rendezett támogatását, mindnyájuk és mindegyikük javára. Ez a legszebb az Egyesült Nemzetek Szervezetében, ez leghitelesebb emberi arca; erről az eszményről álmodik az emberiség az időbe ágyazott vándorlásában; ez a világ legnagyobb reménysége; azt mernénk mondani: Isten tervének, ennek a transzcendens, csupa-szeretet tervnek a visszatükröződése az emberi társadalom földi haladása érdekében; tükrében az evangé-

liumi üzenet szemünk láttára válik égiből földivé. Valóban, mintha elődeink, főleg XXIII. János hangját hallanánk ezen a ponton, azét a János pápáét, akinek „Pacem in terris” kezdetű üzenete elismerő és jelentős visszhangot keltett az önök körében.

Az ember jogai és kötelességei

Önök itt az ember alapvető jogait és kötelességeit hirdetik, méltóságát, szabadságát, s mindenekelőtt a vallás-szabadságot. Érezzük, hogy a legmagasztosabb emberi bölcsesség tolmácsai. Szinte azt mondanánk: szent jellegét képviselik. Mert mindenekelőtt az ember életéről van szó, az ember élete pedig szent: senkinek sem szabad ellene támadnia. Az önök együttesének kell a legnyíltabban megvallania az élet iránti tiszteletet, és a legésszerűbben védelmére kelnie, a népszaporulat nagy problémája terén is. Az önök feladata elérni, hogy elegendő kenyér jusson az emberiség asztalára, nem pedig a mesterséges születésszabályozást mozdítani elő: értelmetlen dolog lenne, ha a vendégek számát csökkentenénk az élet lakomáján.

De nem elég táplálni az éheseket: minden ember számára méltóságának megfelelő életet is kell biztosítani. Ennek érdekében tesznek önök erőfeszítéseket. Jóvoltukból nem szemünk láttára valósul-e meg a prófétai jövendölés, amely olyan jól illik intézményükre: „Kardjuk ekévé kalapálják, — oltókéssé a dárdát”? (Iz 2,4) Nem használják-e föl a föld csodás energiáit és a tudomány nagyszerű találmányait immár nem a halál eszközeként, hanem az élet érdekében az emberiség új korszakára?

Tudjuk, milyen erőteljesen és egyre növekvő eredménnyel dolgozik az Egyesült Nemzetek Szervezete a tőle függő világszervezetekkel együtt a rászoruló kormányok megsegítésén, hogy siettesék gazdasági és társadalmi fejlődésüket.

Tudjuk, milyen odaadón igyekeznek legyőzni az analfabétizmust és terjeszteni a kultúrát a világon; megfelelő, korszerű egészségügyi ellátást biztosítani az embereknek; szolgálatukba állítani a tudomány, a technika, a szervezetség csodálatos segélyforrásait. Mindez nagyszerű dolog, megérdemli mindenki dicséretét és támogatását, a mienket is beleértve.

Mi is szeretnénk ebben példát adni, még ha eszközeink csekély volta miatt ez nem is lehet gyakorlatilag és anyagi-

lag nagy jelentőségű: új lendületet akarunk adni karitatív intézményeinknek a világegség elleni küzdelemben és a legfőbb szükségletek kielégítésének érdekében. Így és nem másképpen építjük a békét.

Lelki elvekre építeni

7. Még egy szót, uraim, egy utolsó szót: Ez az épület, amelyet alkotnak, nem pusztán anyagi és földi alapokon nyugszik, mert akkor homokra épült ház lenne; hanem mindenekelőtt a lelkiismeretünkön. Igen, elérkezett a „megterés”, a személyes átalakulás, a belső megújulás pillanata. Hozzá kell szoknunk, hogy újféléképpen gondolkodjunk az emberről, újféléképpen az emberek közös életéről is, végül újféléképpen a történelem útjairól és a világ sorsáról, Szent Pál szava szerint: „ölsétek magatokra az új embert, aki az Istenhez hasonlóvá alkotott, megigazult és valóban szent teremtmény” (Ef 4,23). Íme elérkezett az óra, amely megállást parancsol, egy pillanatnyi összeszedettséget, elmélkedést, mondhatnánk imádságot; vissza kell gondolnunk közös eredetünkre, történelmünkre, közös sorsunkra. Az ember lelkiismeretére való appellálás soha nem volt olyan szükséges, mint ma, a példátlan emberi haladásnak ebben a korában. Mert a veszedelem nem a haladásból, nem is a tudományból származik: ellenkezőleg, mindez, ha jól használják, az emberiséget fenyegető sok súlyos problémát meg tud oldani. Az igazi veszedelem az emberben rejlik, aki mindig hatalmasabb eszközökkel rendelkezik, rombolásra és a legnagyobb szerűbb hódításokra egyaránt alkalmas eszközökkel.

Egyszóval: a modern civilizáció épületét lelki elvekre kell építeni; csakis ezek képesek nem csupán fenntartani, hanem be is világítani és étellel eltölteni. A felsőbb bölcsességnek ezek a nélkülözhetetlen elvei pedig nem nyugodhatnak máson – ez a mi meggyőződésünk, amint jól tudják –, mint az Istenbe vetett hiten. Az ismeretlen Istenben, akiről Szent Pál beszélt az Areopágoszon az athénieknek? Akit nem ismertek föl, bár öntudatlanul is keresték és ott volt velük, mint ahogy századunk annyi emberével történik? . . . Mindenesetre nekünk és mindazoknak, akik elfogadják azt a kimondhatatlan kinyilatkoztatást, amit Krisztus közölt velünk róla, Ő az élő Isten, minden ember Atyja.

VI. PÁL PÁPA RÖVID ÉLETAADATAI

1897. szept. 26. * Giovanni Battista Montini Concesióban. Apja ügyvéd, a bresciai kat. újság szerkesztője, a fasizmusig képviselő.
1920. máj. 29. Pappá szentelik.
1920/21. Tanulmányok a római Gergely-egyetemen, az állami egyetemen és a pápai diplomáciai akadémián.
- 1923 Attasé Varsóban a pápai nunciatúrán.
1924 A vatikáni államtitkárság tisztviselője, az olasz kat. főiskolások római tagozatának lelkésze.
- 1925–33 A főiskolások nemzeti szervezetének asszisztense.
- 1931 A diplomáciai akadémián a pápai diplomácia történetének tanára.
- 1937 Helyettes vatikáni államtitkár.
1944 Az államtitkárság belső ügyosztályának vezetője.
1953. nov. Ügyvezető államtitkár lesz.
1954. nov. 1. XII. Pius milánói érsekké nevezi ki.
1958. dec. 15. XXIII. János bíborossá teszi.
1963. jún. 21. Pápává választják.
szept. 29.– dec. 4. A. II. Vatikáni Zsinat 2. ülészsaka.
- 1964
- jan. 4–6. Szentföldi út. Találkozás Athénagorász pátriárkával
- máj. 19. Nemkeresztények titkársága
aug. 6. „ECCLESIAM SUAM”: első enciklikája
szept. 14. A Zsinat 3. ülészsakának megnyitása
szept. 15. Részleges megegyezés a magyar népköztársasággal
- nov. 13. Tiaráját a szegények javára adja
dec. 2–5. Bombayban (38. euch. világkongresszus)
- 1965
- márc. 7. Életbe lép a Zsinat liturgikus reformja
ápr. 6. A nemhivők titkárságának megalakítása
ápr. 29. „MENSE MAJO” enciklika a Mária-tiszteletről
- szept. 3. „MYSTERIUM FIDEI” enciklika az Oltáriszentségről
- szept. 14.– dec. 8. A Zsinat negyedik, záró ülészsaka

- szept. 15. A püspöki szinódus intézményének megalakítása
- szept. 26. 68. születésnapját egy Pomezia melletti cigánytáborban tölti
- okt. 4. Látogatás és beszéd az ENSZ New York-i székházában
- dec. 4. Ökumenikus igeistentisztelet a zsinati megfigyelőkkel
- dec. 7. A kiközösítés kölcsönös feloldása Róma és Konstantinápoly között

1966

- febr. 27. „POENITEMINI“ apost. konstitúció (böjt)
- márc. 19. „MATRIMONII SACRAMENTUM“ instr. a vegyesházasságról
- márc. 23–24. Ramsey anglikán primás látogatása a pápánál
- jún. 25. Megegyezés a jugoszláv népköztársasággal
- aug. 6. „ECCLESIAE SANCTAE“ motu proprio a zsinati határozatok kivitelezésére
- szept. 15. „CHRISTI MATRI“ enciklika: békefelhívás
- dec. 24. Éjféli mise az árvízkárosult Firenzében

1967

- jan. 6. Laikusok tanácsa; „Justitia et pax“ biz.
- febr. 22. „PETRUM ET PAULUM“ körlevél „a hit évről“
- márc. 26. „POPULORUM PROGRESSIO“ enciklika
- máj. 9. I. Khoren örmény ortodox katolikosz látogatása
- máj. 13. Fatimai zarándoklat
- jún. 16. Állandó diakonátus a latin egyházban
- jún. 24. „SACERDOTALIS COELIBATUS“ enc.
- jún. 25–26. Török út (Isztanbul, Efezus), látogatás Athénagorásznál
- aug. 15. „REGIMINI ECCLESIAE“ apost. konstitúció: a kúria reformja
- szept. 29. Az első püspöki szinódus megnyitása
- okt. 26–28. Athénagorász patriárka a Vatikánban

1968

- jan. 1. Első világbéke-nap. Azóta évente, pápai jelszóval

- márc. 28. „PONTIFICALIS DOMUS“ motu pr.: a pápai állam reformja
 jún. 30. VI. Pál Credója „a hit évének“ zárómiséjén
 júl. 25. „HUMANAE VITAE“ enciklika
 aug. 22–25. A bogotai euch. kongresszuson és a medellini konferencián

1969

- febr. 14. Liturgikus naptárreform
 márc. 26. Fejlődési alap a szegény népek javára
 ápr. 3. Az új római misekönyv életbeléptetése
 ápr. 30. A Nemzetközi Teol. Bizottság megalakítása
 jún. 10. Genfben az Egyházak Világtanácsánál
 júl. 31–aug. 2. Ugandai út
 okt. 10. Állandó anglikán-kat. vegyesbizottság
 okt. 11. A püspöki szinódus rendkívüli ülésének megnyitása (a püspöki karok viszonya egymáshoz és a Szentszékhez)

1970

- márc. 19. Pápai bizottság az utazók lelkipásztori gondozására
 máj. 8–12. I. Vaszken örmény katolikosz látogatása
 máj. 17. Aranymise: 278 diakónust szentel pappá az egész világról
 szept. 27. ill. okt. 4. Nagy Szt. Teréz és Szienai Szt. Katalin egyházdoktor
 nov. 1. A breviárium reformja
 nov. 27.– dec. 6. Út a Távol-Keletre (Teherán, Dacca, Manila, Szamoa, Sydney, Djakarta, Hong Kong, Colombo)

1971

- jan. 6. XXIII. János békedíj Kalkuttai Teréz anyának
 febr. 25. Csatlakozás az atomcsend-egyezményhez
 máj. 14. „OCTOGESIMO ADVENIENS“ körlevél a szociális kérdésekről
 jún. 27. A pápai biblikus bizottság újjáalakítása
 jún. 29. „EVANGELICA TESTIFICATIO“ körlevél a szerzetesekhez
 júl. 22. Cor Unum pápai segélyező bizottság

szept. 30.	A püspöki szinódus 2. ülésének megnyitása (papi szolgálat, igazságosság)
okt. 25–27.	II. Ignác Jakab szír-ortodox pátriárka látogatása
1972	
jún. 5.	Hivatalos buddhista küldöttség Thailandból
szept. 16.	Velence, Aquileja, Udine (euch. kongr)
dec. 24.	Éjféli mise Róma mellett, munkásoknál
1973	
jan. 11.	A családokkal foglalkozó bizottság felállítása
jan. 29.	Instrukció: laikusok mint áldoztatók. Kézbe áldoztatás
máj. 3.	A nők szerepével fogl. vatikáni bizottság
máj. 5–10.	III. Shenuda kopt pátriárka látogatása
szept. 30.	A dalai láma fogadása
1974	
febr. 2.	„MARIALIS CULTUS“ ap. buzdítás a Mária-tiszteletről
máj. 23.	„APOSTOLORUM LIMINA“ szentévi buli: „megújulás és kiengesztelődés“
szept. 27.	A püspöki szinódus 3. ülésének (evangelizáció) megnyitása
okt. 22.	Bizottságok az iszlámmal ill. a zsidókkal való kapcsolatra
dec. 8.	„PATERNA CUM BENEVOLENTIA“ körlevél a kiengesztelődésről
dec. 25.	Az 1975-ös szentév megnyitása
1975	
jan. 6.	600 misszionáriusnak adja át a missziós keresztet
máj. 9.	„GAUDETE IN DOMINO“ körlevél a ker. örömről
aug. 1.	A helsinki értekezlethez intézett üzenet
okt. 1.	„ROMANO PONTIFICI ELIGENDO“ ap. konst.: a pápaválasztás új rendje
dec. 14.	Ökumenikus istentisztelet. Megcsókolja Meliton pátriárka lábát
dec. 8.	„EVANGELII NUNTIANDI“ ap. buzdítás az evangelizációról
dec. 24.	A szentév bezárása

1976

- szept. 11. Msgr. Lefèbvre fogadása
okt. 15. A nők papságáról szóló határozat
dec. 16. Bizottsági reformok. Laikusok a pápai
bizottságokban

1977

- ápr. 14. A magyar püspöki kar „ad limina“ látogatása
ápr. 28. Coggan canterbury érsek látogatása
jún. 9. Kádár János fogadása
szept. 30. A püspöki szinódus 4. ülésének (katekézis) megnyitása
okt. 7. Felajánlja életét a repülőgéprablók
tűszai ellenében
okt. 29. Felhívás a kormányokhoz (vallásszabadság)

1978

- márc. 26. Húsvéti üzenet: utolsó szózata a világhoz
jún. 29. 15 éves pápaság: áttekintés és program
aug. 6. este 20.40: Halála Castel Gandolfóban
aug. 12. Temetése János pápa mellé

Pápasága alatt hat konzisztóriumon (1965, 1967, 1969, 1973, 1976, 1977) összesen 139 bíborost kreált (1976. máj. 24-én Lékai Lászlót)

Összesen 8 alkalommal tartott szentté avatást (köztük a 22 ugandai vértanú, Elisabeth Seton, Észak-Amerika első szentje stb.) és 13 alkalommal boldoggá avatást (pl. Maximilian Kolbe, Arnold Janssen, Leopold Mandič stb.)

I. JÁNOS PÁL

ÜZENET A VILÁGNAK

1978. aug. 27.

Tisztelendő Testvérek! Szeretett fiaink és leányaink az egész katolikus világon!

Most, hogy Isten titokzatos és atyai jósága a pápaság súlyos hivatalára hívott meg, üdvözlőnként küldjük nektek. És nyomban kiterjesztjük ezt minden emberre a világon, akik ebben az órában hallgatnak bennünket, s akikben az Evangélium tanítása szerint egyesegyedül a barátot, a testvért látjuk. Tehát üdvözlő, béke, irgalom, szeretet mindnyájatoknak: „A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!” (2Kor 13,13)

Lelkünk még küzd a megrendüléssel, a félelmetes szolgálatra gondolva, amelyre megválasztottak. Úgy tűnik, mi is, akárcsak Szent Péter, az ingadozó hullámokra léptünk, és a heves szél rohamában, akárcsak ő, az Üdvözítőhöz kiáltunk: „Uram, ments meg“ (Mt 14,30)! De mi is hallottuk Krisztus hangját, megerősítő, szeretettel buzdító kijelentését: „Kicsinyhitű, miért kételkedtél?“ (Mt 14,31) Igaz, az emberi erő önmagában nem elég ekkora teher elviselésére. De nem fog hiányozni a mindenható Isten segítsége, aki Egyházát annyi széthúzás és ellenségeskedés közepett minden koron át irányítja; nem fog hiányozni ez a segítség nekünk, Isten szolgálói alázatos és legutolsó szolgájának sem. Mi is mintegy Krisztus kezébe téve kezünket, reá támaszkodva léptünk az Egyház hajójának kormányához. Ez a hajó pedig szilárd és biztonságos a viharok között is, mert vele van Isten Fiának vigasztaló és győzelmes jelenléte. Szent Ágoston, a régi atyák meghitt képét használva, azt mondja: nincs mit félnie az Egyház hajójának, mert Krisztus kormányozza: „Háborgó vizen halad a hajó, de megmarad. Csakis ő hordozza a tanítványokat és fogadja be Krisztust. Igaz, veszélyek környékezik a tengeren, de nélküle nyomban elpusztulunk“ (Sermo 75,3; PL 38,475). Csak benne az üdvösség: nélküle elpusztulunk!

Erre a hitre támaszkodva indulunk útnak. Nem fog hiányozni Isten segítsége, a csalhatatlan ígéret szerint: „Íme én veletek vagyok mindennap a világ végéig“ (Mt 28,20). Egyhangú támogatásokat és mindannyiunktól lendületes közreműködése meg fogja könnyíteni mindennapi kötelességeink terhét. Nekigyürkőzünk hát ennek a félelmetes feladatnak, tudva, hogy a katolikus Egyház pótolhatatlan, hogy roppant szellemi ereje biztos keze a békének és a rendnek. Így van jelen a világban, ilyenek ismerik a földkerekségen az emberek. Az a visszhang, amelyet a lelkekben napról napra kelt, bizonyítja, hogy mégis csak él a szívekben, azokéban is, akik nem vallják igazságait és nem fogadják be üzenetét. Mint a II. Vatikáni Zsinat állítja: „A föld minden részére szólítja hivatása, belép a történelembe, és mégis: felette áll időknél és határoknak. Az egyház útja megpróbáltatásokon és bajokon keresztül vezet, de fenntartja az Isten erős kegyelme; ezt az Úr ígérte meg neki, hogy a test gyöngesége miatt el ne pártoljon a tökéletes hűségűtől, megmaradjon Ura méltó menyasszonyának, és szüntelenül megújítsa magát a Szentlélek ösztönzései szerint, amíg a kereszt útján el nem jut a ki nem alvó világosságra“ (Lumen Gentium 9). Isten, terve szerint, „öszszehívta azoknak a gyülekezetét, akik hittel tekintenek fel Jézusra, az üdvösség szerzőjére, az egység és a béke alapjára“; Ő akarta az Egyházat, „hogy látható szentsége legyen ennek az üdvösséget szerző egységnek az egész emberiség és minden egyes ember számára“ (uo.).

Ennek a világosságnak a fényénél teljesen, minden testi és lelki erőnkkel az Egyház egyetemes küldetése szolgálatára szánjuk magunkat, ami egyértelmű az egész világ szolgálatával. Vagyis szolgálni akarjuk az igazságot, igazságosságot, békét, egyetértést, együttműködést az egyes nemzetek határain belül éppúgy, mint a népek között. Mindenekelőtt az Egyház gyermekeit buzdítjuk: legyenek napról napra jobban tudatában, milyen feladatra kötelesek: „Ti vagytok a föld sója, ti vagytok a világ világossága“ (Mt 5,13k). Győzzék le a hívők az esetleges belső viszályokat, kerekedjenek fölébe a kísértésnek, hogy e világ hajlandóságait és erkölcsseit, vagy a könnyű siker csábításait kövessék; kösse össze őket a szeretet köteléke, amelynek jellemeznie kell az Egyház belső életét és a fegyelem ennek megfelelő külső formáit. Így tegyenek készséges lélekkel tanúbizonyságot hitükről a világ előtt, „mindig készen

rá, hogy mindenkinek megfeleljetek, aki csak kérdezi, mi az alapja reménységteknek“ (1Pét 3,15).

Az Egyház feladata a lelkiismeretébresztgetésnek és korunk égető kérdései megoldásának ebben a közös törekvésében az, hogy megadja a világnak azt a „lelki pótléket“, amit ma annyian kívánnak, ami egyedül hozhat üdvösséget. Ezt várja ma a világ. Hisz nagyon jól tudja, hogy a kutatással és technikával elért roppant tökéletesség olyan csúcsra érkezett, amelyen túl fenyegetően rémlik föl a szakadék szemet homályosító szédülete. Korunkban az ember hajlik arra, hogy önmagát tegye Isten helyébe, saját döntéséből elhanyagolva az erkölcsi törvényeket. Ezért abban a veszélyben forog, hogy a földet pusztasággá teszi, a személyiséget gépezetté, a testvéri együttélést előre meghatározott tervektől vezérelt kényszerűséggé, és sokszor halált visz oda, ahol Isten az élet virágzását akarja. Az Egyház azonban – míg csodálja és szeretettel kíséri az emberi tehetség szüleményeit – próbálja távol tartani az életre és szeretetre szomjazó világtól a fenyegető veszélyeket; az Evangélium az Egyház minden gyermekét inti, hogy erejüket, sőt életüket is testvéreik szolgálatára szánják Krisztus szeretetében: „Senkinek sincs nagyobb szeretete annál, mint aki életét adja barátaiért“ (Jn 15,13). Ebben az ünnepélyes pillanatban egész valónkat és mindenünket ennek a magasztos célnak elérésére szenteljük, és pedig utolsó leheletünkig, a magától Krisztustól származó parancs tudatában: „Erősítsd meg testvéreidat“ (Lk 22,32).

Súlyos hivatásunk betöltésében segítségünkre siet Elődeink drága emlékezete; szerető jóságuk és hajthatatlan erejük példaképünk lesz pápai szolgálatunkban. Különösképpen eszünkben tartjuk a legutóbbi pápák kiváló hagyományát a pásztori hivatal betöltéséről. XI. Pius, XII. Pius, XXIII. János bölcsességükkel, odaadásukkal, az Egyház és a világ iránti szeretetükkel szinte kitörölhetetlen nyomot hagytak korunknak egyszerre zűrzavaros és ragyogó életében. De elsősorban közvetlen elődünkről, a boldog emlékű VI. Pál pápáról emlékezünk megindult lélekkel, szeretettel és mélységes tisztelettel. Hirtelen halála – amely világra szóló megdöbbenést keltett, mint a felejtethetlen pápaságát különben is jellemző prófétai gesztusok egyike – kellő megvilágításba állította ennek az egyszerre kiváló és alázas embernek lelki nagyságát. Az ő érdeme az Egyház különleges sugárzóereje ebben a tizenöt esztendőben –

ha viszályok és ellenségeskedések között is –; roppant, fáradságtalan, pihenést nem ismerő tevékenységgel törekedett arra, hogy a II. Vatikáni Zsinat megvalósuljon, és a világban megmaradjon a béke, „a rend nyugalma“.

Szándékunk az, hogy hozzá hasonlóan járjunk el pápaságunkban, mintegy tovább haladva abban a barázdában, amelyet a nagyszívű pásztor, XXIII. János nyitott. Vagyis:

– töretlenül folytatni akarjuk a II. Vatikáni Zsinat örökségét, amelynek bölcs szabályait még át kell vinni a gyakorlatba. Eközben vigyázni kell, nehogy valami talán nagy-lelkű, de meggondolatlan ösztönzés eltorzítsa tanítását és jelentését, vagy ellenkezőleg, félénk fékező erők lelassítsák a megújulás és az élet nagyszerű lendületét;

– érintetlenül meg akarjuk őrizni az Egyház nagy feyelését a papok és a hívők életében, úgy, ahogyan ezt tapasztalatokban gazdag történelme a szentség és hősiesség tökéletesség példáival bizonyította a századok során, akár az evangéliumi erények gyakorlatában, akár a szegények, védtelen kicsinyek szolgálatában. E célból elő fogjuk mozdítani a keleti és latin Kánonjogi Kódex felülvizsgálását, hogy Isten gyermekei szabadságának belső árama mellé meglegyen a jogi struktúrák szilárd támasza is;

– emlékeztetni akarjuk az egész Egyházat, hogy legelső kötelessége az evangelizáció marad, amelynek fő vonalait elődünk, VI. Pál sürítette nevezetes dokumentumba. A hitől lelkesített, Isten ígéből táplálkozó, az Eucharisztia mennyei eledelével erősített Egyháznak meg kell keresnie minden utat, minden eszközt, „akár alkalmas, akár alkalmatlan“ (2Tim 4,2), hogy elvesse az ígét, hirdesse a jóhírt, tudtul adja az üdvösséget, amely elpalántálja a lelkekbe az igazságkeresés nyugtalanságát, és eközben a magasból jövő segítséggel támogatja őket. Ha az Egyház valamennyi gyermeke az Evangélium fáradságtalan hírnöke, misszionáriusa lesz, akkor új lendülettel virágozik ki a szentség és a megújulás a szeretetre és igazságra szomjas világban;

– folytatni szándékozunk az ökumenikus erőfeszítést, amelyet mintegy közvetlen elődeink végrendeletének tekintünk. Változatlan hittel, győzhetetlen reménnyel és fogyhatatlan szeretettel örökösünk Krisztus nagy parancsának megvalósításán: „Legyenek mindnyájan egy“ (Jn 17,21), amelyben ott remeg szívének forró vágya a kálváriai feláldozás előestéjén. A különböző egyházak kölcsönös vi-

szonya – amint mindenki láthatja – állandó és rendkívüli haladást mutat fel; de azért a megoszlás még mindig zavar, ellentmondás és botrány oka a nemkeresztények és nemhívők szemében. Ezért elmélyült figyelemmel igyekszünk támogatni mindazt, ami elősegíti az egységet – anélkül, hogy a hit tanításából engednénk, de egyben habozás nélkül;

– türelemmel és határozottan folytatni akarjuk azt a nyugodt és hatékony párbeszédet, amelyet az eléggé nem siratható VI. Pál lelkipásztori tevékenysége alapjává és programjává tett, megadva nagy irányvonalait „Ecclesiam suam” kezdetű kiváló enciklikájában: Kell, hogy az emberek embervoltukban kölcsönösen megismerjék egymást, akkor is, ha olyanokról van szó, akik nem osztják hitünket; kell, hogy mindig készen álljunk tanúskodni hitünkről és a Krisztus által ránk bízott küldetésről, „hogy a világ higgyen” (Jn 17,21);

– végül támogatni akarunk minden dicséretes és jó kezdeményezést, amely védelmezheti és növelheti a békét a zűrzavaros világban. Ezért felszólítunk minden jó, igaz, becsületes, egyenes szívű embert: szegüljenek szembe az egyes nemzetek határain belül a vak erőszakkal, amely csak rombol, romokat és gyászt idéz elő; a nemzetközi életben pedig segítsék az embereket kölcsönös megértésre, a társadalmi haladást előmozdító összefogásra, hogy így leküzdjék a testi éhséget és a szellemi tudatlanságot, s elősegítsék az anyagilag kevésbé tehető, de erőben és akaratban bővelkedő népek fejlődését.

Testvéreink, drága gyermekeink! Mindnyájatokat köszöntünk ebben a számunkra oly aggasztó, de egyben isteni ígéretekkel megerősítő órában. Szeretnénk, ha mind itt lennétek, hogy a szemetekbe nézhessünk és megölelhessünk benneteket, hogy megerősítsük lelketeket és bizalmat öntsünk belétek, magunknak pedig jóakaratot és imát kérjünk.

Üdvözlünk mindenkit:

– a bíborosi kollégium tagjait, akikkel nagy jelentőségű órákat osztottunk meg; számítunk rájuk most és a jövőben is, köszönetet mondunk mindazért a bölcs tanácsért és hathatós együttműködésért, amit kapni fogunk tőlük, épp olyan egyetértően, mint ahogy bennünket Isten akaratából az apostoli székre emeltek;

– üdvözljük Isten Egyházának minden püspökét: „mindegyik saját egyházát képviseli, együttesen pedig a pápával az egész Egyházat a béke, szeretet és egység kötelékében“ (LG 23); kollegialitásukat szilárdítani és erősíteni akarjuk, kérjük közreműködésüket az egyetemes Egyház kormányzásában akár a szinódus intézménye által, akár a római Kúria hivatalain keresztül, amelyeket a megállapított szabályok szerint jogosan betöltöttek;

– üdvözljük kedves munkatársainkat, akik legközelebről kivitelezik szándékainkat; megtisztelő tevékenységük életszentséget, az engedelmesség szellemét, apostoli buzgóságot és az Egyház iránti égő szeretetet kíván tőlük, példaként másoknak. Szeretettel fordulunk mindegyikük felé; kérjük kipróbált hűségüket irántunk is, mint elődeink iránt, s bizonyosak vagyunk benne, hogy támaszkodhatunk hasznos munkájukra, és ez nagy segítségünk lesz;

– üdvözljük a római egyházmegye papjait és híveit, akikkel összekapcsol a péteri utódlás és egyben ennek a római széknak egyedülálló, különleges feladata, amely „élén áll a szeretet egész gyülekezetének“ (vö. Szt. Ignác levele a rómaiakhoz, Funk I. 252);

– különösképpen üdvözljük bellunói egyházmegyénk tagjait, ahol születünk, és azokat, akik Velencében voltak gondjainkra bízva mint szerető és kedves gyermekeink. Ószinte vágyakozással gondolunk most rájuk, emlékeztünkbe idézve azokat a nagyszerű egyházi munkákat, amelyeket egyesült erővel végeztek az Evangélium jó ügyéért;

– szeretettel ölelünk meg minden papot, főleg a plébánosokat és mindazokat, akik közvetlen lelkipásztorkodást folytatnak, és pedig gyakran nehéz körülmények között vagy valódi nélkülözésben, de nagyszerű támaszt találva a hivatás kegyelmében és Krisztusnak, „lelkünk pásztorának és püspökének“ (1Pét 2,25) hősies követésében;

– üdvözljük a szemlélődő vagy tevékeny szerzeteseket és szerzetesnőket, akik szüntelenül árasztják a világba az evangéliumi eszményekhez való töretlen ragaszkodás varázsát; kérjük őket, továbbra is „buzgón törekedjenek arra, hogy rajtuk keresztül az Egyház valóban napról napra jobban megmutathassa Krisztust a hívőknek és hitetleneknek“ (LG 46);

– üdvözljük a missziókban működő egész Egyházat, bátorításunkat küldjük mindazoknak a férfiaknak és nők-

nek, akik mintegy előörsként hirdetik az Evangéliumot, nagy szeretettel adjuk tudtukra, mennyire értékeljük, amit tesznek. Tudják meg: mindazok között, akik kedvesek nekünk, ők a legkedvesebbek; sohasem fogunk megfélemezni róluk imáinkban, gondunkban, mert kiváltságos helyük van szívünkben;

– minden módon előmozdítjuk és támogatjuk az Actio Catholica csoportosulásainak és a különféle társulatoknak tevékenységét, amelyek új energiákkal töreksenek az emberi társadalom megelevenítésére és „a világ megszentelésére“, mint „kovász a tésztában“ (vö. Mt 13,33), hisz meg vagyunk győződve, hogy a hierarchiával együttműködő buzgóságukra korunkban az Egyháznak föltétlenül szüksége van;

– üdvözljük a serdülőket és ifjakat, a tisztább, egészségesebb, eredményesebb jövő reményét; arra intjük őket, tudjanak különbséget tenni jó és rossz között, és friss erőkkel valósítsák meg a jót, igyekezve életerőt önteni az Egyházba és a világ soron következő korába;

– üdvözljük a családokat, amelyek „az Egyháznak mintegy családi szentélyei“ (Apostolicam actuositatem 11), sőt valóságos „családegyházak“ (LG 11). Bennük virágzanak ki a papi és szerzetesi hivatások, szent elhatározások születnek, alakul a világ jövőjének sorsa. Buzdítjuk őket: szegüljenek ellene a „hédonizmus“ ártalmas ideológiájának, amely feldúlja az életet, és alakítsanak ki nagylelkű, kiegyensúlyozott, a közjóra törekvő lelket;

– de különösen üdvözljük mindazokat, akik most szenvednek, a betegeket, bebörtönzötteket, számkivetetteket, üldözötteket; a munkanélkülieket vagy a megélhetésért nehezen küzdőket; mindazokat, akik katolikus hitük korlátozása miatt szenvednek, nem vallhatják meg szabadon hitüket, legfőljebb azoknak az elsődleges jogoknak árán, amelyek a szabad embereket, a jó és hű polgárokat megilletik. Leginkább gondolunk Libanon megkínzott földjére, annak a földnek állapotára, ahol Jézus lakott, a Száhel csapásaira, az anyyi viszontagságtól sanyargatott Indiára, valamint minden gyermekünkre és testvérünkre, akik akár társadalmi és politikai helyzetük, akár természeti csapások következtében fájdalmas nélkülözésekben sínylődnek.

Ember, testvér az egész világon!

Mindannyian cselekvésre vagyunk kötelezve annak érdekében, hogy a világon több legyen az igazságosság,

szilárdabb a béke, őszintébb az együttműködés. Ezért kérve kérünk mindannyiokat, a társadalom összekötő szövetét alkotó legalacsonyabb rétegektől kezdve az egyes népek felelős vezetőiig: igyekezzünk hathatós és felelős eljárással létrehozni az új, igazságosabb, őszintébb rendet.

Reménység hajnala pirkad a világon, bár nem egyszer mintha elhomályosítaná a gyűlölet, vér és háború vad vilálmaitól hasogatott sűrű sötétség. Krisztus alázatos helytartója, miközben remegő szívvel, de bizakodva indul küldetésére, teljes készséggel az Egyház és a társadalom szolgálatára bocsátja magát, faji vagy eszmei különbség nélkül, azzal a szándékkal, hogy derűsebb, szelídebb nappal virradjon a világra. Csakis Krisztus keltheti fel fölöttünk az alkonyatot nem ismerő világosságot, mert ő „az igazság napja” (vö. Mal 4,2), de mindenkinek a munkáját kéri hozzá. A mienkben nem lesz hiány.

Kérjük minden gyermekünket, segítsenek imáikkal, mert csak ebben bízunk. Jó lélekkel hagyatkozunk Isten segítségére: ha egyszer meghívott földi képviselőjének, nem fog híjával hagyni mindenható kegyelmének. Főpapságunk ragyogó csillaga a Boldogságos Szűz Mária, az Apostolok Királynője lesz. Szent Péter, „az Egyház szilárd alapja” (Szt. Ambrus: Exp. Ev. sec, Lucam, IV. 70: CSEL 32,4.175) támogasson közbenjárásával, győzhetetlen hitének és emberi nagylelkűségének példájával; Szent Pál legyen vezérünk a világ minden népét átfogó apostoli lendületével; népünk szent pártfogói álljanak kegyesen mellettünk.

Végül pedig nagy szeretettel adjuk a világra első apostoli áldásunkat az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.

HOMÍLIA A BEIKTATÁSI MISÉN

1978. szept. 3

Tisztelendő Testvérek és drága Gyermekeink!

Ebben a szentmisében, amellyel ünnepélyesen megkezdjük a vállunkra helyezett legfőbb pásztori tisztség betöltését, első imádó és imádkozó gondolatunk a végtelen és örök Isten felé fordul: ő emelt bennünket, emberileg megmagyarázhatatlan döntéssel és kegyes jóságában Szent Péter katedrájára. Önként tolnak ajkunkra Szent Pál szavai: „Mekkora a mélysége az Isten gazdagságának,

bölcsességének és tudásának! Mily kifürkészhetetlenek szándékai, mily megfoghatatlanok útjai!" (Róm 11,33)

Gondolatunk azután, szerető atyai üdvözlettel, Krisztus egész Egyháza felé fordul: e felé a gyülekezet felé, amely mintegy az Egyház képviselőjében van itt, ezen a kegyelet, a vallás és a művészet kincseiben dúskálkodó helyen, ahol féltve őrzik az Apostolfejedelem sírját, – és az Egyház másik része felé, amely ebben az órában a modern tömeg-tájékoztató eszközök segítségével lát és hallgat bennünket.

Üdvözljük Isten népének minden tagját: a bíborosokat, a püspököket, a papokat, a szerzeteseket, a szerzetesnőket, a misszionáriusokat, a seminaristákat, az apostoli munkára elkötelezett és különféle hivatásokban működő világiakat, a politika, a kultúra, a művészet, a közgazdaság művelőit, a családapákat és családanyákat, a munkásokat, az otthonuktól távollévőket, a fiatalembereket és fiatal lányokat, a gyerekeket, a betegeket, a szenvedőket, a szegényeket.

De tiszteletteljes és szíves üdvözlőt küldünk a világ minden emberének is; testvérnek tekintjük és így szeretjük őket, hiszen ugyanannak a mennyei Atyának a gyermekei, és valamennyien testvérek Jézus Krisztusban (vö. Mt 23, 8k).

Ezt a homlíánkat latinul akartuk kezdeni, mert, mint ismeretes, ez az Egyház hivatalos nyelve, szembeszökő és hatékony módon kifejezi egyetemességét és egységét.

Isten igéje, amelyet éppen most hallgattunk meg, mintegy „crescendóban“ tárta elénk mindenekelőtt az Egyházat mint az új Templomot, amely felé – Izaiás próféta jelképes látomása szerint (vö. Iz 2,2-5) – a világ minden részéből özönlenek a népek; vágyanak megismerni és engedelmesen megtartani Isten törvényét, s közben a háború rettenetes fegyverei békés eszközökké alakulnak. De ennek a titokzatos új Templomnak, az új emberiség vonzó sarkpontjának – erre Szent Péter emlékeztet – van egy eleven, választott, értékes szegletköve (vö. 1Pét 2,4-9): Jézus Krisztus, aki Egyházát az apostolokra alapozta és fejükre, Szent Péterre építette (vö. LG 19).

„Te Péter vagy és erre a kőszálra építem Egyházamat“ (Mt 16,18). Ezeket a súlyos, nagy, ünnepélyes szavakat intézi Jézus Fülöp Cezáreájában Simonhoz, János fiához, hitvallása után, amely nem a betszaidai pásztor emberi logikájának terméke, különleges éleslátásának vagy éppen

lélektani indításának kifejezése volt, hanem a mennyei Atya hiteles kinyilatkoztatásának titokzatos és sajátos gyümölcse. És Jézus Simon nevét Péterre változtatja, ezzel jelezve, hogy különleges küldetést bíz rá; megígéri neki, hogy rá építi saját Egyházát, amelyen nem fog erőt venni a rossz és a halál ereje; átadja neki Isten országának kulcsait, s így kinevezi Egyháza legfőbb felelőssévé, és megadja neki a hatalmat, hogy hitelesen értelmezze az isteni törvényt. Ezeknek a kiváltságoknak, vagy jobban mondva ezeknek az emberfölötti feladatoknak láttán, amelyeket az Úr Péterre bízott, Szent Ágoston megjegyzi: „Péter természetből egyszerű ember volt; a kegyelem által keresztény; még bővebb kegyelem által az apostolok egyike és egyben elseje“ (Aug. In Ioannis Evang. tract. 124,5).

Érthetően ijedt vonakodással, de Isten hatalmas kegyelmébe és az Egyház buzgó imájába vetett erős bizalommal is fogadtuk el, hogy Szent Péter utódává legyünk a római püspöki székhelyben, és így magunkra vegyük az „igát“, amelyet Krisztus törekeny vállunkra tett. És mintha hallanánk a szavakat, amelyeket Szent Efrém mondat Krisztussal Péternek, mintha csak nekünk szólnának: „Simon, apostolom, téged tettelek a szentegyház fundamentumává. Péternek: sziklának neveztelek el kezdettől fogva, mert neked kell fenntartanod az összes épületet; felügyelje vagy azoknak, akik építeni fogják az Egyházat a földön . . . te vagy a friss víz abból a forrásból, ahonnan tanításomat merítik; te vagy apostolaim feje . . . neked adtam át országom kulcsait“ (Sermones in hebdomadam sanctam 4,1).

Megválasztásunk első pillanatától kezdve és a közvetlenül rákövetkező napokban is mély benyomást gyakoroltak ránk és bátorítottak a szeretetmegnyilvánulások római gyermekeink részéről s azoktól is, akik az egész világból eljuttatják hozzánk mérhetetlen örömük visszhangját: örülnek, hogy Isten ismét megadta az Egyháznak látható fejét. Lelkünkben önként visszhangzanak nagy és szent elődünknek, Nagy Szt. Leónak a római hívekhez intézett megindult szavai: „Szent Péter szüntelenül élén áll székhelyének, és soha el nem múló egységben kapcsolódik az örök Paphoz . . . Tudjátok meg hát, és ez az igazság növelje áhítatotokat: mindaz a szeretetnyilvánítás, amelyet testvéri meg-tiszteléssel vagy gyermeki kegyelettel irántunk tanúsítottatok, általam annak szól, akinek székhelyén örömmel – nem annyira vezetünk, mint inkább szolgálunk“ (Sermo V, 4-5).

Igen, a szeretetben való előljárásunk szolgálat. És ezt állítva nem csupán katolikus testvéreinkre és gyermekeinkre gondolunk, hanem mindazokra, akik szintén Jézus Krisztus tanítványai próbálnak lenni, Istent tisztelni, az emberiség javáért dolgozni.

Ebben az értelemben szívélyes és elismerő üdvözlést intézünk a többi egyház és egyházi közösség itt jelen levő küldöttségeihez. Még nem teljes közösségben élő testvérekként közösen fordulunk az Üdvözítő Krisztus felé, mindannyian haladunk az életszentségben, amelyet elvár tőlünk, valamint a kölcsönös szeretetben, amely nélkül nincs kereszténység. Így készítjük a hit egységének utait, tiszteletben tartva Krisztus igazságát és a szolgálatot, amelyet Egyháza által apostolaira és követőikre bízott.

Különleges üdvözléssel kell fordulnunk az államfőkhöz és a rendkívüli küldöttségek tagjaihoz. Jelenlétetek nagyon megindít, akár országok sorsát intézitek, akár kormányaitokat vagy a nemzetközi szervezeteket képviselitek. Bensőséges köszönetünk! Részvételekben azt a tiszteletet és bizalmat látjuk, amellyel a Szentszék és az Egyház iránt viseltetek. Ez az Egyház az Evangélium alázatos hírnöke a világ minden népének, hogy segítsen megteremteni az igazságosság, a testvériesség, a szolidaritás és a reményesség légkörét, ami nélkül a világ nem élhetne.

Mindnyájan, akik itt vannak, nagyok és kicsinyek, legyenek biztosak készségünkről, hogy az Úr Lelke szerint szolgáljunk nekik!

Szeretetektől övezve és imátoktól támogatva kezdjük meg apostoli szolgálatunkat. Utunk ragyogó csillagául Isten Anyját, Máriát hívjuk segítségül, a „Salus Populi Romani“-t és „az Egyház Anyját“, akit a liturgia szeptember hónapjában különösen tisztel. Szűz Mária kísérte gyöngéd szeretetével életünket gyermekkorunkban, seminaristaként, papi és püspöki hivatásunkban. Világítsa meg és vezérelje lépteinket továbbra is, hogy most, amikor Péter hangjává lettünk, Fiára, Jézusra szőgezz szemmel és lélekkel, örvendező szilárdsággal hirdessük hitvallásunkat a világban: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia“ (Mt 16,16). Amen.

A VASÁRNAPI ÚRANGYALA ELŐTT

Aug. 27.

Tegnap reggel nyugodtan mentem szavazni a Sixtus-kápolnába. Álmomban sem gondoltam volna, mi fog tör-

ténni. Alighogy elkezdődött számomra a veszély, két közelemben lévő kollégám bátorító szavakat suttogott. Az egyik azt mondta: „Bátorság! Ha az Úr terhet ad, megadja a segítséget is viseléséhez.” És a másik: „Ne féljen, az egész világon annyi ember imádkozik az új pápáért.” Amikor eljött a pillanat, elfogadtam. Azután a névről volt szó, mert azt is megkérdezik, milyen nevet választ az embert. Én ezen keveset gondolkoztam. Így okoskodtam: János pápa saját kezével szentelt püspökké itt a Szent Péter bazilikában, azután pedig, bár méltatlanul, az ő utóda lettem Velencében, Szent Márk székében; abban a Velencében, amely még tele van János pápával. Emlékeznek rá a gondolatok, a nővérek, mindenki. Másrészt VI. Pál nemcsak bíborossá tett, hanem néhány hónappal korábban, a Szent Márk téren egészen elpirított 20 000 ember előtt, mert levette a stóláját és a vállamra helyezte. Sohasem pirultam el úgy, mint akkor! Ezenkívül ez a pápa 15 éves pápasága alatt megmutatta, nemcsak nekem, hanem az egész világnak, hogyan kell szeretni, szolgálni, dolgozni és szenvedni Krisztus egyházáért. Ezért azt mondtam: „János Pál lesz a nevem.” Félreértés ne essék: bennem nincs meg sem János pápa „sapientia cordis”-a (szívbeli bölcsessége), sem Pál pápa felkészültsége és műveltsége; de hát az ő helyükön vagyok, arra kell törekednem, hogy szolgáljam az egyházat. Remélem, segítségemre lesztek imáitokkal.

Szept. 3.

Odafönn a velencei tartományban ez a mondás járja: minden jó tolvajnak megvan a maga ájtatossága. A pápának nem is egy van; többek között Nagy Szent Gergelyhez, akinek ma az ünnepét üljük. Bellunóban a szemináriumot Gergely-szemináriumnak hívják az ő tiszteletére. Hét évet töltöttem ott mint növendék és húszat mint tanító. És most úgy esett, hogy őt ma, szeptember 3-án választották pápává, én pedig ma kezdem hivatalosan szolgálómat az egyetemes egyházban. Római volt, a város első hivatalnokja lett. Azután mindenét a szegényeknek adta, szerzetesnek ment, a pápa titkára lett. A pápa halála után őt választották meg. Nem akarta elfogadni. Erre beavatkozott a császár, a nép. Akkor végül elfogadta, és azt írta Leander barátjának, a sevillai püspöknek: „Sírni szeretnék inkább, mint beszélni.” A császár nővéreinek pedig így írt: „A császár azt akarta, hogy egy majomból oroszlán le-

gyen." Látnivaló: akkoriban is nehéz volt pápának lenni. Nagyon jó volt a szegényekhez; megtérítette Angliát. Mindenekfölött pedig gyönyörű könyveket írt. Az egyik: „Szabályok a pásztoroknak“: hivatásukra tanítja a püspököket, de az utolsó részben így ír: „Leírtam a jó pásztor, magam azonban nem vagyok az; megmutattam a tökéletesség partját, ahová el kell érkezni, de saját személyemben még hibáim és mulasztásaim hullámai között vergődöm. Hát kérek benneteket, hajítsatok felém mentődeszkát imádságaitokkal, hogy hajótörést ne szenvedjek.“ Én ugyanazt mondom. De nemcsak a pápának van szüksége imára, hanem a világnak is. Egy spanyol író szerint „a világ sora azért megy rosszul, mert több a csata, mint az imádság.“ Törekedjünk arra, hogy több imádság legyen és kevesebb csata.

Szept. 10.

Az amerikai Camp David-ben Carter és Szadat elnök, valamint Begin miniszterelnök a Közép-Kelet békéjén dolgozik. Minden ember éhezi és szomjazza a békét, különösen a szegények, akik legjobban megsínylik és megszenvedik a zavargásokat és háborúkat. Ezért érdeklődéssel és nagy reménnyel néznek a Camp David-i összejövetel felé. A pápa is imádkozott, imádkoztatott és imádkozik, hogy az Úr segítse ezeknek a politikusoknak az erőfeszítéseit. Igen jó benyomást tett rám, hogy a három elnök nyilvános imádsággal fejezte ki az Úrba vetett reményét. Szadat elnök hittestvérei így szokták mondani: „Fekete éjszakában, fekete kövön egy kicsi hangya van: de Isten látja, nem felejtí el.“ * Carter elnök, aki buzgó keresztény, ezt olvassa az Evangéliumban: „Zörgesetek és ajtót nyitnak nektek, kérjetek és kaptok. Egy hajszál sem hull le a fejetekről mennyei Atyátok nélkül.“ Begin miniszterelnök pedig emlékezhet, hogy a zsidó nép egyidőben igen nehéz helyzetben volt, és panaszkodva fordult az Úrhoz: „Elhagytál minket, elfeledtél bennünket!“ „Nem! — felelte Ő Izaiás próféta ajkával. — Elfeledkezhet-e egy anya méhe gyer-

* Hogy a pápa egyszerű példái mennyire megmaradtak az egyszerűekben és kicsinyekben is, mutatja az a kislány, aki ezen az Angeluson édesanyjával együtt ott volt, három hét múlva pedig az anya a halott pápához is elvitte. Mikor elmentek a ravatal előtt, ezt kérdezte: „Ez az a bácsi, aki elmesélte a fekete hangyát a fekete kövön a fekete éjszakában?“

mekérő? De ha el is feledkeznek, Isten sohasem felejt el az ő népét.”

Mi jelenlevők ugyanígy érzünk: felülmúlhatatlan szeretettel van irántunk az Isten. Tudjuk, szeme mindig fölöttünk virraszt, akkor is, ha úgy látszik, hogy éjszaka van. Apánk, de méginkább anyánk. Nem akar nekünk rosszat; csakis jót akar tenni velünk, mindenkivel. Ha a gyerekek betegek, az csak még egy okkal több, hogy az édesanyjuk szeresse őket. Mi is, ha talán betegek vagyunk a rosszaságnak, ha eltévedtünk, csak eggyel több okot adunk arra, hogy az Úr szeressen.

Ilyen érzésekkel hívlak benneteket imára a pápával együtt mindegyikünkért, a Közép-Keletért, Iránért, az egész világért.

Szept. 17.

Jövő kedden majdnem 12 millió gyerek újra kezdi az iskolát. A pápa reméli, hogy nem avatkozik illetéktelenül Pedini miniszter dolgába, ha legszívélyesebb jókívánságait küldi tanítóknak és tanulóknak egyaránt.

Az olasz tanítók ott érezhetik maguk mögött az iskolához való ragaszkodás és odaadás klasszikus példáit. Giosuè Carducci* egyetemi tanár volt Bolognában. Bizonyos ünnepekre Firenzébe ment. Az egyik este búcsút vett a közoktatási minisztertől. „Ne menjen, maradjon itt holnap is” — mondta a miniszter. „Kegyelmes úr, nem tehetem. Holnap órám van az egyetemen, a diákok várnak.” „Én fölmentem.” „Őn fölmenthet, de én nem mentem föl magam.” Carducci professzorban igazán magas érzék élt az iskola és a tanítványok iránt. Azoknak a fajtájából való volt, akik azt mondják: „Hogy Jancsit megtanítsuk latinul, nem elég ismerni a latin nyelvet, hanem ismerni és szeretni kell Jancsit.” És: „Annyit ér az óra, amennyit a készület.”

Az elemistákat szeretném emlékeztetni Pinocchio barátjukra. Nem arra, aki egy szép napon meglógott az iskolából, hogy a bábszínházat lássa; hanem arra a másikra, aki kedvet kapott az iskolához, úgyhogy az egész iskolaév alatt legelsőnek érkezett és utolsóinak távozott az osztályból.

* Nobel-díjas olasz költő és történész (1835—1907), főleg időmértékes verseket írt, az antik költői hagyományhoz visszatérve.

De legszeretőbb jókívánságaim a középiskolásokat, különösen pedig a főiskolásokat illetik. Ezek nemcsak a közvetlen iskolai kérdésekkel birkóznak. Olaszországban is, a világ többi nemzeténél is úgy van manapság, hogy tárt kapuk várják a középiskolába és egyetemre menőket, de mikor kezükben az érettségi bizonyítvány vagy az oklevél, és elhagyják az iskolát, akkor bizony csak ici-pici ajtócskák nyílnak. Nem találnak munkát, nem tudnak családot alapítani. Olyan problémák ezek, amelyeket a mai társadalomnak igazán tanulmányoznia kell, és próbálkoznia kell megoldásukkal.

A pápa is járt ezekben az iskolákba: gimnáziumba, líceumba, egyetemre. De én csak az ifjúságra és a plébániára gondoltam. Senki sem jött mondani: „Pápa lesz belőled.” Ó, ha mondták volna! Ha megmondták volna, többet tanultam volna, előkészültem volna. Dehát most már öreg vagyok, már késő.

De ti, kedves tanuló fiatalok, ti igazán fiatalok vagytok. Számotokra ott az idő, a fiatalság, az egészség, az emlékezet, a tehetség; igyekezzetek gyümölcsöztetni mindezt. Iskoláitokból kerül ki a holnapi vezető réteg. Egyesek közületek miniszterek, képviselők, szenátorok, polgármesterek, ülnökök lesznek, vagy pedig mérnökök, főorvosok; fontos helyeket foglaltok el a társadalomban. És aki ma elfoglal egy helyet, abban meg kell lennie a szükséges hozzáértésnek, elő kell készülnie. Wellington tábornok, Napoleon legyőzője, visszament Angliába, hogy lássa a katonai kollégiumot, ahol tanult, és azt mondta a tisztiiskolásoknak: „Látjátok, itt nyertük meg a waterlooi csatát.” Én is ezt mondom nektek, kedves fiatalok: csatáitok lesznek az életben, 30, 40, 50 éves korotokban, de ha győzni akartok bennük, akkor most kell kezdeni, most kell fölkészülni, most szorgalmasnak lenni a tanulásban, az iskolában.

Kérjük az Urat, segítse meg a tanárokat, tanulókat és a családokat is, akik éppen olyan szeretettel és éppen olyan aggodalommal néznek az iskolára, mint a pápa.

Szept. 24.

Tegnap este a lateráni Szent János-bazilikába mentem. Örvedetes pillanat volt ez számomra a rómaiak érdeméből, a polgármester és néhány magasrangú kormányképviselő kedvessége miatt. Viszont nem örvedetes, hanem fájdalmas volt, mikor néhány napja az újságban olvastam,

hogy hidegen egy semmisségért megöltek egy római egyetemi hallgatót. Egyike ez annak a sok erőszakosságnak, amelyek állandóan háborgatják szegény nyugtalan társadalmunkat.

Megint fölmerült ezekben a napokban Luca Locci, a három hónapja elrabolt hét éves gyerek esete is.* Az emberek néha ezt mondják: „Teljesen romlott, egészen becstelen társadalomban élünk.” Nem igaz. Nagyon sok jó, nagyon sok becsületes ember is van még. Kérdezzük inkább: mit tegyünk, hogy jobba tegyük a társadalmat? Azt mondanám: mindegyikünk próbáljon saját maga jó lenni, és krisztusi szelídséggel és szeretettel átszőtt jóságával megfertőzni a többieket. Krisztus arany szabálya ez volt: „Ne tedd másnak azt, amiről nem akarsz, hogy veled tegyék. Tanulj tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű.” És ő mindig adott. Keresztre feszítve nemcsak hogy megbocsátott megfeszítőinek, hanem mentegette is őket. Azt mondta: „Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek.” Ez a kereszténység; ezeknek az érzéseknek a megvalósulása sokat segítene a társadalmon.

Idén van Georges Bernanos, nagy katolikus író halálának 30. évfordulója. Egyik legismertebb műve a „Kármelita dialóg.” Egy évvel halála után tették közzé. Alapja a német író, Gertrud von Le Fort egy elbeszélése, amelyet színre dolgozott át.** Színre is került. Azután megzenésítették, majd pedig filmre vitték, és az egész világon előadták. Nagyon ismert. Az alapját tevő tény azonban történelmi. X. Pius 1906-ban éppen itt Rómában avatta boldoggá a tizenhat compiègne-i kármelita nővért, akik a francia forradalom idején szenvedtek vértanúságot. A perben kimondták az ítéletet: „Halálra velük fanatizmusuk miatt.” És az egyik nővér ártatlan egyszerűségében azt kérdezte: „Bíró úr kérem, mit jelent ‚fanatizmus‘?” A bíró erre: „Ez a ti ostoba ragaszkodástok a valláshoz.” „Ó nővéreim – mondta akkor a szerzetesnő –, hallottátok? Azért ítélnék el, mert ragaszkodunk a hithez. Micsoda boldogság Jézus Krisztusért meghalni!” Kivitték őket a Conciergerie börtönéből, fölrakták a végzetes kocsira. Útközben szent énekeket éne-

* A kisfiút még aznap éjjel szabadon bocsátották. Részt vett a pápa temetésén is.

** A novella Sándor István fordításában megjelent a *Vigilia c.* folyóirat 1939/3 számában (Utolsó a vérpadon).

keltek. Mikor megérkeztek a guillotine emelvényéhez, egymás után letérdeltek a főnöknő előtt, és megújították engedelmességi fogadalmukat. Azután rákezdték a „Veni Creator“-ra.* De az ének mindjobban gyöngült, amint a szegény nővérek feje egyenként lehullt a vérpadon. Utolsó-nak maradt a főnöknő, Szent Ágostonról elnevezett Teréz nővér, s végső szavai voltak: „A szeretet mindig győzni fog, a szeretet mindent megtehet.“ Íme a helyes szó: nem az erőszak tehet meg mindent, hanem a szeretet.

Kérjük az Úrtól a kegyelmet, hogy az embertárs iránti szeretet új hulláma járja át ezt a szegény világot.

TALÁLKOZÁSOK ÉS FOGADÁSOK

A BÍBOROSOKHOZ (aug. 30.)

Tisztelendő Testvérek!

Nagy örömmel látunk benneteket körénk gyűlve erre a találkozásra, amelyet élénken kívántunk. Hála kedveségeteknek, most élvezhetjük édességét és vigasztalását. Igen, parancsoló szükségét éreztük nemcsak annak, hogy ismételten hálánkat fejezzük ki szerény személyünk megválasztása miatt (ami még most is meglepetéssel és zavarral tölt el), hanem hogy tanúságát adjuk testvéri és állandó közreműködésükbe vetett bizalmunknak is. A teher, amelyet az Úr, gondviselésének kikutathatatlan terveivel, törékeny vállunkra akart helyezni, valóban túl nehéz lenne, ha nem tudnánk, hogy kegyelmének mindenható erején kívül számíthatunk bíboros testvéreink szerető megértésére és tevékeny szolidaritására is, — azokra a testvérekre, akik oly kiválóak tudományban és bölcsességben, olyan tapasztaltak a lelkipásztori irányításban, annyira járatosak Isten és az emberek dolgaiban.

Felhasználjuk ezt az alkalmat, hogy kijelentsük: mindekelőtt azoknak a bíboros uraknak segítségére számíthatunk, akik mellettünk maradnak ebben a szent városban, a római Kúriát alkotó különféle dikasztériumok élén. Az isteni Gondviselés az elmúlt években lelkipásztori felada-

* „Jöjj el, Teremtő Lélek”. A „Veni Sancte” mellett az Egyház másik közismert Szentlélek-himnusza.

tokra szólított, és azok mindig távol játszódtak le ezektől a bonyolult szervezetektől. A Kúria szervei megadják Krisztus helyettesének a konkrét lehetőséget apostoli szolgálatának kifejtésére, amellyel az egész Egyháznak tartozik, és így biztosítják a jogosan önálló hatáskörök szerves tagolódását, közben tiszteletben tartva – ami nélkülözhetetlen – a fegyelem lényeges egységét, nem is beszélve a hit egységéről, amelyért Krisztus szenvedése előestéjén imádkozott (vö. Jn 17,11.21-23). Nem esik nehezünkre elismerni tapasztalatlanságunkat az egyházi életnek ebben a kényes részlegében. Megfogadjuk tehát, hogy felhasználjuk érdemes munkatársaink indítványait, és így mintegy iskolába járunk azokhoz, akik nagyjelentőségű szolgálatukban szerzett érdemeik folytán nagyon is megérdemlik teljes bizalmunkat és elismerő tiszteletünket.

Azután azokra gondolunk, Tisztelendő Testvérek, akik közületek készülnek visszatérni püspöki székhelyükre, hogy újra hozzáállassanak a Szentlélektől rájuk bízott (vö. Csel 20,28) egyházak lelkipásztori gondozásához, és lelkükben már előre izlelik a találkozás örömét jól ismert és gyöngéden szeretett gyermekeikkel. Ez az öröm nekünk nem jut osztályrészül. Az Úr ismeri a szomorúságot, amivel ez a lemondás eltölti szívünket. Mégis jóságában enyhíteni tudja az elszakadás keserűségét egy kiterjedtebb atyáság kilátásával. Különösen is megvigasztal szíves és őszinte odaadásotok fölbecsülhetetlen ajándékával, amelyben mintha ott remegne a világ összes püspökének odaadása, mindazoké, akiket ezzel az apostoli szókkal a közösség szilárd köteléke egyesít. Ez a közösség áthidalja a teret, nem ismeri a faji különbségeket, gazdagodik a különböző kultúrák hiteles értékeinek kincseivel, a távoli népeket földrajzi, nyelvi és gondolkodásbeli egyetemességével egyetlen nagy családdá teszi. Hogyne járna át a derűt adó bizalom hulláma a csodálatos látvány előtt, amely az elmerülten szemlélődő szellemnek kfnálkozik, mikor jelenlétetek ösztönzésére kitárul az öt kontinens irányába, – hiszen közöttetek mindegyiknek jelentős, érdemes képviselői vannak.

Illusztris gyülekezetetek ékesszóló képét tárja elénk Krisztus Egyházának, amelynek katolikus egysége már a nagy Ágostont is megindította, és arra ösztönözte, hogy óvja az egyes helyi egyházak „ágacskáit“, ne szakadjanak el „magától a nagy fától, amelynek ágai az egész világra

nyúlnak“ (Ep. 185 ad Bonifacium, n. 8,32). Tudjuk, hogy ennek az egységnek lettünk jele és eszköze (vö. LG 22,2; 23,1), és szándékunk, hogy teljes erőnket védelmének és növelésének szenteljük. Bátorít ebben annak tudata, hogy rábízhatjuk magunkat mindegyikötök világosan látó és nemes tevékenységére. Nem szándékozunk itt felidézni programunk nagy vonalait, hisz már ismertek előttetek. Csak meg szeretnénk erősíteni ebben a pillanatban újból, mindnyájatokkal együtt elkötelezésünket, hogy teljes készséggel állunk rendelkezésére a Lélek indításainak az Egyház javára. Hiszen aznap, amikor megkaptuk a bíbort, mindegyikünk megígérte, hogy „vére ontásáig“ szolgál az Egyháznak.

Tisztelendő Testvérek, amikor a múlt szombaton szembe kerültünk azzal a döntő, veszedelmes „igen“-nel, amely a mi vállunkra helyezte az apostoli szolgálat félelmetes súlyát, valaki közületek bizalomra, bátorságra indító szavakat suttogott a fülünkbe. Most, hogy már annak helytartója lettünk, aki Péterre „testvérei megerősítésének“ megbízatását hagyta (Lk 22,32), szabadjon nekünk fordulni bátorítással hozzátok, akik visszatérőben vagytok egyházi székhelyetekre: Bízatok férfias szilárdsággal, a jelen viszontagságos órában is, Krisztus múlhatatlan segítségében. Ő nekünk is, ma is ismétli a szavakat, amelyeket akkor mondott, mikor a szenvedés sötétje már sűrűsödött fölötte és a hívők első magva fölött: „Bízatok, én legyőztem a világot“ (Jn 16,33).

Krisztus nevében és atyai jóakaratumk jeléül nagy szeretettel adjuk rátok, munkatársaitokra és a pásztori gondotokra bízott minden lélekre apostoli áldásunk zsengejét.

A SZENTSZÉKI KÖVETEKHEZ *(aug. 31.)*

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Őszinte hálával köszönjük érdemes tolmácsuknak tiszteletteljes, de még inkább jóakarattal és bizalommal telt köszöntését. Megtisztelő és bátorító szavai – őszintén megvallva – szinte zavarba hoznak. De nagyon is jól tudjuk, hogy ez a hódolat és tiszteletadás személyünkön keresztül a Szentszéknek szól, fennkölt lelki és emberi küldetésének, a katolikus Egyháznak, amelynek fiai különösen kívánják fölépíteni testvéreikkel együtt az igazságosabb és harmonikusabb világot.

Ezideig még nem volt szerencsénk Önökhöz. Egyházi szolgálatunkat a ránk bízott egyházmegyék – Vittorio Veneto és Velence, valamint az azokkal összefüggő lelkipásztori feladatok határozták meg. Igaz, hogy ez is már részvétel volt az egyetemes Egyház munkájában.

De mostantól fogva, Péter apostol székében, küldetésünk valóban egyetemessé vált. Ezáltal nemcsak minden katolikus gyermekünkkel kerültünk kapcsolatba, hanem minden nemzettel, illetékes képviselőikkel, és különösképpen azoknak az országoknak diplomátaival, amelyek ilyen kapcsolatot akarnak fenntartani a Szentszékkal. Ezért nagyon örülünk, hogy Önöket itt fogadhatjuk, s kifejezhetjük nagyrebecsülésünket és bizalmunkat. Megértjük nemes feladatukat, és örömmel köszöntünk minden nemzetet, amelyet képviselnek; tisztelettel és rokonszenvvel tekintünk rájuk, kifejezve fejlődésükre és a békére vonatkozó forró óhajunkat. Még konkrétabb képünk lesz ezekről a nemzetekről abban a mértékben, ahogy majd egymásután találkozunk nemcsak püspökeikkel és hívőikkel, hanem az állami hatóságok képviselőivel is.

Közismert, mi mindent valósított meg tiszteletreméltó elődünk a diplomáciai kapcsolatok terén. Pápasága alatt megsokszorozódtak az Önök által irányított kiküldetések.

Mi is óhajtjuk, hogy ezek a kapcsolatok egyre szívélyesebbé és eredményesebbé váljanak, állampolgárainknak és országuk egyházának javára, valamint az egyetemes egyetértés érdekében. Azok a kapcsolatok, amelyeket itt, a szentszéki környezetben alkalomadtán egymás közt ki tudnak építeni, ugyancsak a megértést és a békét szolgálják. Sajátos eszközeinkkel felajánljuk őszinte együttműködésünket.

A bonyolult diplomáciai szolgálatban az Önök itteni szerepe a maga nemében éppen olyan sajátos, mint amilyen a Szentszék küldetése és hatásköre. Kétségtelen, hogy nincsenek kicserélni való anyagi javaink vagy megvitásra szoruló gazdasági érdekeink, mint az Önök államainak. A mi diplomáciai közvetítésünk lehetősége korlátozott és sajátos. Nem avatkozunk pusztán ideigvaló, technikai vagy politikai ügyekbe, mint amilyenek kormányaik illetékességi körébe tartoznak. Eszerint a kormányokhoz kiküldött diplomáciai képviseletünk egyáltalán nem a múlt öröksége, hanem a törvényes földi hatalom iránti tiszteletünkről tesz tanúságot, valamint élénk érdeklődésünk-

ről az emberi ügyek iránt, amelyeknek elősegítése a hatalom rendeltetése. Ugyanúgy Önök itt kormányaik szóvivői, s éber tanúi a Szentszék lelki tevékenységének. Mindkét oldalról megvan a személyes kapcsolat, a tisztelet, a kölcsönös eszmecsere lehetősége és a hatáskörök ütközésétől mentes együttműködés feltétele.

A mi szolgálatunk kétfajta. Amennyiben meghívnak, a Szentszék részt vehet kormány- vagy nemzetközi szinten a nagy problémák jobb megoldásának keresésében: például az enyhülés, a leszerelés, a béke, az igazságosság, a karitatív segítség, a fejlődés stb. terén. Ilyen esetekben – mint tudják – képviselőink vagy kiküldötteink szabadon és érdekmentesen szólalnak fel. Ez az együttműködésnek vagy kölcsönös segítségnek méltánylásra érdemes formája. A nemzetközileg élvezett elismerés ad erre módot a Szentszéknek, és az a tény, hogy az egész világ katolikusait képviseli. Készek vagyunk ezen a téren folytatni a már megkezdett diplomáciai és nemzetközi tevékenységet, amilyen mértékben a Szentszék részvétele kívánatos, gyümölcsöző és megfelel eszközeinknek.

De a nemzetközi közösség érdekében kifejtett szolgálatunk – mondhatnánk – főképpen egy másik síkon érvényesül, amelyet sajátosan lekipásztorinak lehet minősíteni, és amely az Egyháznak jellegzetessége. Ez abból áll, hogy az Apostoli Szentszék és az egész Egyházban levő munkatársai dokumentumokkal, kötelezettségvállalással hozzájárulnak a lelkiismeret megvilágításához és alakításához az alapvető elvek terén, – elsősorban a keresztények, de egyben minden jóakarató ember esetében, ami a szélesebb közvéleményre is kihat. Ezek az alapvető elvek biztosítják a valódi civilizációt és a népek közti igazi testvériséget. Melyek ezek? A felebarátnak, életének, emberi méltóságának tisztelete, lelki és társadalmi fejlődésének elősegítése, az annyira sebezhető béke építésében tanúsított türelem és kiengesztelődő készség; egyszóval a társadalom és a nemzetközi élet minden jogára és kötelességére vonatkoznak, ahogyan a „Gaudium et Spes” zsinati konstitúció és boldogult VI. Pál pápa annyi üzenete kifejtette. A keresztény híveknek ez az evangéliumi szeretet szellemében való beállítottsága – amelyet üdvösségük érdekében tanúsítaniok kell vagy kellene – hozzájárul, hogy az emberi kapcsolatok, a társadalom szerkezete és az intézmények lépésről lépésre átalakuljanak. Ez a lelki-

ség a népeknek és a nemzetközi közösségnek is segít, hogy a közjó feltételeit sikeresebben biztosítsák, és fejlődésük végleges értelmét megtalálják. Polgári és politikai kihatása van. Az Önök országai, gyakran ötletes és áldozatos igyekezettel, modern civilizációt törekszenek megvalósítani. Amennyiben alkalmazkodnak az erkölcsi törvényekhez, amelyeket a Teremtő az ember szívébe vésett, teljes rokonszenvvel és biztatással kísérik ezt az igyekezetet.

Vagy talán ennek a civilizációnak nincs szüksége új lelki energiára, határtalan szeretetre, szilárd reményre?

Íme, az egész Egyházzal együtt és elődünk nyomdokai-ban járva, ezzel szeretnénk a világ folyásához hozzájárulni. Igaz, hogy nagyon kicsinyek és gyengék vagyunk hozzá. De hiszünk az isteni segítségben. A Szentszék ezen a téren teljes erejével fog munkálkodni. Ez megérdemli érdeklődésüket.

Mostantól kezdve legszívélyesebb jókívánataink kísérik Önöket abban a küldetésükben, amelyet közelünkben fognak betölteni, mint ahogy VI. Pál pápa mellett tették. Valamennyiük személyére, családjára, az Önök által képviselt országokra, valamint a világ minden népére a Magasságbeli bőséges áldását kérjük.

AZ ÚJSÁGÍRÓKHOZ *(szépt. 1.)*

Igen tisztelt uraim és kedves gyermekeim!

Örülünk, hogy már pápaságunk első hetében a hírközlő eszközök „világának” ilyen kiemelkedő és nagyszámú képviseletét fogadhatjuk. Két olyan esemény hozott benneteket Rómába, amely igen jelentős a katolikus egyház és az egész világ számára: megboldogult Elődünk, VI. Pál halála és a közelmúlt konklávé, amely a mi alázatos és törekeny vállunkra helyezte az egyház legfőbb pásztora szolgálatának félelmetes súlyát.

Ez az örvendetes találkozás alkalmat ad, hogy megköszönjük a világ közvéleményének tájékoztatásában augusztus folyamán vállalt áldozatos fáradságokat. A ti hivatások is szolgálat, és pedig igen jelentős: olvasóitoknak, hallgatóitoknak és nézőiteknek megadjátok a lehetőséget, hogy részt vegyenek a történelmi eseményekben, meglátassák vallási jellegüket, mély összefonódásukat az em-

beri értékekkel és a mai társadalom várározásaival. Mind-
ezt pedig azzal a gyorsasággal és közvetlenséggel teszi-
tek, amelyet felelős és kényes hivatásotok megkíván.

Különösen is ki akarjuk fejezni hálánkat irántatok azért,
hogy ezekben a napokban igyekeztetek jobban megismer-
tetni a közvéleménnyel VI. Pál alakját, tanítását, működését
és példáját. Továbbá azért az érzékeny figyelemért, amely-
lyel próbáltatok érzékeltetni, számtalan jelentés és rész-
letes hírmagyarázat nyelvére fordítva, sok-sok római kép-
pel kísérve: hogyan várja a város, a katolikus egyház és az
egész világ az új pástort, aki biztosítja Péter küldetésé-
nek folytonosságát.

A II. Vatikáni Zsinat, valamint drága és szent emlékü
elődeink, XXIII. János és VI. Pál szent öröksége arra sür-
get, hogy megígérjük: különös figyelemmel fogjuk kísérni
a tölelek képviselt tömegtájékoztató eszközöket, s nyíltan,
becsületesen és hatékonyan együttműködünk velük. Szí-
vesen tesszük ezt az ígéretet, hiszen tudatában vagyunk
egyre fontosabb szerepüknek a mai ember életében. Nem
titok előttünk, hogy alkalmazásuk a tömeggé válás, az uni-
formizálás kockázatával jár; ennek következtében fenyege-
tik a bensőséget, az egyéni meggondolás képességét, az
ítélet tárgyilagosságát. De azt is tudjuk, milyen új és sze-
rencsés lehetőségeket ajánlanak fel a mai embernek: job-
ban és közelebből megismerheti embertársait, közvet-
lenebbül megértheti igazság, béke, testvériség utáni szom-
jukat, a részvétel, megértés, sorsközösség szorosabb kö-
telékeit hozhatja létre egy igazságosabb és emberibb vi-
lág távlatában. Egyszóval: ismerjük azt az eszményi célt,
amely felé – nehézségek és csalódások ellenére – mind-
egyikünk erőfeszítése tart: hogy a „közlés“ útján igazabb,
kielégítőbb „közösséget“ érzünk el. Láthatjátok, e felé a
cél felé vágyakozik Krisztus helyettesének szíve is, hiszen
Ő arra tanított, hogy Istent minden emberi lény egyetlen
és szerető Atyjaként hívjuk segítségül.

Ezért mielőtt különleges áldásunkat adjuk rátok és
családotokra, kiterjesztve ezt hírközpontjaitok, hírügnök-
ségeitek, újságaitok, rádióitok, televízióitok minden kép-
viselőjére, szeretnénk biztosítani benneteket: nagyon tisz-
teljük hivatásotokat. Gondunk lesz rá, hogy megkönnyítsük
nemes és nehéz küldetésüket, az „Inter mirifica“ zsinati
határozat és a „Communio et progressio“ lelkipásztori ins-
trukció útmutatásainak szellemében.

Amikor nagyobb jelentőségű események történnek, vagy a Szentszék fontos dokumentumokat ad ki, gyakran be kell mutatnotok az Egyházat, beszélgetek kell az Egyházzal. Van úgy, hogy a mi alázas szolgálathoz is magyarázatot kell fűznötök. Biztosak vagyunk, hogy az igazság szeretetével és az emberi méltóság tiszteletével fogjátok tenni, mert ez minden társadalmi kapcsolat célja. Kérünk benneteket, járuljatok ti is hozzá, hogy megóvjátok a mai társadalomban a mélységes tiszteletet Isten dolgai, az Isten és mindegyikünk közti titokzatos viszony, egyszóval az emberi valóság szent rétege iránt. Értsétek meg azokat a mély okokat, amelyek következtében a pápa, az Egyház és pásztorai apostoli szolgálatuk teljesítése közben olykor az áldozatosság, a nagylelkűség, a lemondás szellemét kívánják, hogy felépülhessen az igazságosság, a szeretet, a béke világa.

Biztosak vagyunk benne, hogy a jövőben is megmarad a mai találkozással létrejött lelki kötelék, és nagy szívvel adjuk rátok apostoli áldásunkat.

A BEIKTATÁSON MEGJELENT KÜLDÖTTSEGEK FOGADÁSÁN *(szept. 4.)*

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A tegnapi ünnepség alkalmával csak röviden üdvözölhattük Önöket. Ma kifejezésre szeretnénk juttatni azt az örömet, meghatottságot és a megtiszteltetés érzését, amit pápai beiktatásunkon való részvételük kiváltott. Nagy hálával tartozunk elsősorban Önöknek, továbbá azoknak az államoknak és nemzetközi intézményeknek, amelyeket képviselnek.

Ennyi nemzetnek a tiszteletnyilvánítása igen szép és nagyon bátorító. Nem mintha saját személyünk érdemelte volna ki, hiszen előzőleg csak egy olasz tartománynak voltunk a papja, majd püspöke, minden erőnket és képességünket a ránk bízott apostoli feladatnak szentelve. De most Péter apostol székébe szólítottak. Így megörököltük minden nemzetre vonatkozó küldetését, amit pusztán kegyelemből kapott a mi Urunk Jézus Krisztustól, aki a keresztény hit szerint Isten Fia és a világ Megváltója. Gyakran felmerülnek emlékezetünkben Pál apostol szavai: „Ez a kincsünk azonban cserépedényben van, hogy a nagyszerű

erőt ne magunknak, hanem Istennek tulajdonítsuk" (2Kor 4,7). Azonban szerencsére nem vagyunk egyedül, a Katolikus Egyháznak az egész földön élő püspökeivel közösbben cselekszünk.

Annak örülünk tehát, hogy tiszteletnyilvánításuk, a személyünk iránt tanúsított jóakaraton kívül, az evangéliumnak és Isten ügyeinek ebben a világban ható állandó és megragadó vonzóerejéről is tanúságot tesz; kifejezésre juttatja a majdnem minden nép által érzett nagyrabecsülést és bizalmat az Egyház és a Szentszék iránt, sokoldalú tevékenysége iránt, sajátosan lelki téren, továbbá az igazság, a fejlődés és a béke szolgálatában. Hozzá kell fűzni, hogy az utóbbi idők pápáinak – különösen köztiszteletben álló elődünknek, VI. Pálnak – tevékenysége nagyban hozzájárult ehhez a nemzetközi kisugáráshoz.

Részünkről készek vagyunk, lehetőségeink szerint, ezt az érdektmentes munkálkodást folytatni és ebben munkatársainkat támogatni. Még ha nem is ismerjük személyesen mindegyikük országát és sajnos nem is tudunk mindnyájukhoz anyanyelvükön szólni, szívünket szélesre tárjuk minden nép és faj felé, azzal az óhajjal: találja meg mindegyik a helyét a nemzetek nagy együttesében, és fejlessze ki Isten adta tehetségeit békességben, a kölcsönös megértés és szolidaritás erejében. Semmi sem lesz idegen nekünk, ami igazán emberi. A világ nagy problémáira nincsenek csodás megoldásaink, de egy igen nagy értékkel hozzá tudunk járulni: azzal a lelkiséggel, amely a kérdések megoldását és lényeges irányba való terelését elősegíti. Ez pedig a mindenre kiterjedő szeretet és a transzcendens értékek – vagyis Isten – felé való nyitottság szelleme. Ezt a szolgálatot egyszerű, világos, bizakodó szavakkal igyekszünk teljesíteni.

Engedjék meg, hogy viszont a magunk részéről számíthassunk jóakarató közreműködésükre. Elsősorban azt óhajtjuk, hogy országaikban a keresztény közösségek mindig élvezzék a minden vallási meggyőződésnek jogosan kijáró tiszteletet és szabadságot; azonkívül, hogy a közjó keresésében az ő hozzájárulásuk is megkapja a megillető helyet. Arról is meg vagyunk győződve, hogy továbbra is jóindulattal fogják támogatni a Szentszék kezdeményezéseit, mikor a nemzetközi közösséget igyekszik szolgálni, emlékeztet a társadalom józan életének követelményeire,

védelmezi minden ember jogait és méltóságát, különösen a kicsinyekét és a kisebbségekét.

Ismételten köszönjük látogatásukat. Teljes szívünkben esdjük le Isten segítségét Önökre, családjukra, nemzetük minden tagjára és az Önök által képviselt világszervezetek-re. Adjon Isten nagy felelősségeinkben értelmünknek világosságot, szívünknek pedig békét!

A RÓMAI PAPSÁGHOZ (szept. 7.)

Nagyon köszönöm a bíboros helynököknek az összes jelenlevők nevében kifejezett jókívánásokat. Tudom, milyen hűséges és hathatós segítője volt felejthetetlen Elődömnek; remélem, ugyanezt az együttműködést velem is folytatni akarja. Szeretettel üdvözlöm helyettesét, a segédpüspököket, a helynökség különböző központjainak és hivatalainak hivatalnokait, továbbá minden egyes lelkipásztori minőségben működő papot az egyházmegyében és kerületében; elsősorban a plébánosokat és káplánjaikat, a szerzeteseket, a keresztyén családokat és a híveket.

Talán észrevettétek: már amikor a bíborosokhoz beszéltem a Sixtus-kápolnában, céloztam „az Egyház nagy fegyelmére”, amelyet „meg kell őrizni a papok és hívek életében.” Tiszteletreméltó Elődöm gyakran beszélt erről a tárgyról. Én is veszem magamnak a bátorságot, hogy nagyon röviden, testvéri bizalommal erről szóljak ezen az első találkozón.

Van „kis” fegyelem, amely jogi szabályok pusztán külső, alaki megtartására szorítkozik. Én viszont a „nagy” fegyelemről szeretnék beszélni. Ez csak akkor van meg, ha a szabálytartás mélységes meggyőződés gyümölcse, Istennel bensőségesen érintkező élet szabad és örvendező vetülete. Chautard apát azt írja: olyan lélek tevékenységéről van szó, amely állandóan kordában tartja rossz hajlamait, és folyvást azon fáradozik, hogy lassacskán szokásává váljék az élet minden körülménye között az Evangélium elvei és Jézus példája szerinti ítélkezni és viselkedni. „Kordában tartani hajlamainkat” fegyelmet jelent. A „lassacskán” kifejezés is a fegyelemre utal, amely állandó, hosszadalmas, nem könnyű erőfeszítést követel meg. Hiszen még a Jákob álmában megjelenő angyalok sem röpöködtek, ha-

nem lépcsőt alkottak; hát még mi, szegény szárny nélküli emberek!

A „nagy“ fegyelem megfelelő légkört kíván meg. Mindenekelőtt összeszedettséget. Láttam egyszer a milánói állomáson egy hordárt: fejét egy oszlophoz támasztott szeneszákra hajtván, boldogan aludt . . . A vonatok fűtyülve indultak ki és nagy kerécsikorgással érkeztek; a hangszórók állandó tudósításokkal növelték a hangzavart; a tömeg zajos zsi bongással jött-ment – de ő csak aludt. Mintha azt mondta volna: „Csináljatok amit akartok, de nekem nyugalomra van szükségem.“ Valami hasonlót kell tennünk nekünk papoknak. Körülöttünk állandóan mozognak és beszélnek emberek, újságok, rádió, televízió. Papi mértéktartással és fegyelemmel azt kell mondanunk: „Számomra, aki az Úr papja vagyok, bizonyos határokon túl nem léteztek; egy kis csöndet kell biztosítanom a lelkem számára; elszakadok tőletek, hogy egyesüljek Istenemmel.“

Ma sok jó hívő kívánsága, hogy azt érezzék: papjuk Istennel egyesült életet él. Úgy okoskodnak, mint az a lyoni ügyvéd, aki az arsi plébánosnál tett látogatásából tért vissza. „Mit látott Ars-ban?“ „Istent egy emberben.“ Hasonló Nagy Szent Gergely okoskodása. Azt kívánja, hogy a lelkipásztor beszélgessen Istennel anélkül, hogy elfeledkezne az emberekről, és beszélgessen az emberekkel, anélkül, hogy megfeledkezne Istenről. Majd így folytatja: ne engedjen a lelkipásztor annak a kísértésnek, hogy jobban vágyják az emberek szeretetére, mint az Istenére, vagy túlságosan gyöngye legyen, féltében, hogy elveszíti az emberek szeretetét; ne tegye ki magát az isteni szemrehányásnak: „Jaj azoknak, akik kipárnáznak minden könyököt“ (Ez 13,18). És így fejezi be: „A lelkipásztornak ugyan igyekeznie kell arra, hogy szeressék, de csak azért, hogy meghallgassák, ne pedig saját hasznáért keresse a szeretetet.“ (Vö. Regula Pastoralia I. II, c. VIII.)

A papok bizonyos fokig mind vezetők és lelkipásztorok. De megvan-e mindegyiknek a helyes fogalma arról, mit jelent igazából, ha valaki egy részegyház pásztora, vagyis püspök? Jézus, a legfőbb pásztor, egyfelől azt mondta magáról: „Én kaptam minden hatalmat a mennyben és a földön“ (Mt 28,19), másfelől hozzátette: „Azért jöttem, hogy szolgáljak“ (Mt 20,28), és megmosta apostolai lábát. Benne tehát együtt járt hatalom és szolgálat. Valami hasonlót le-

het elmondani az apostolokról és a püspökökről. Ágoston azt mondta: „Praesumus, si prosumus”, mi püspökök akkor járunk élen, ha szolgálunk (Miscellanea Augustiniana, Róma 1930, I. 565). Előljárói magatartásunk akkor helyes, ha szolgálatban mutatkozik meg, vagy a szolgálat céljából, a szolgálat szellemében és stílusában gyakoroljuk. Azonban hibás lenne ez a püspöki szolgálat, ha a püspök nem akarná gyakorolni kapott hatalmát. Ágoston ezt is mondta: „A püspök, aki (igehirdetéssel, vezetéssel) nem szolgál a közösségnek, csak foeneus custos”, vagyis madárijesztő, amelyet odatesznek a szőlőbe, hogy a madarak ne kezdjék ki a fürtöket (uo. 568). Ezért áll a Lumen Gentium-ban: „A püspökök tanáccsal, meggyőzéssel, példával, de tekintéllyel és szent hatalommal is kormányoznak” (LG 27).

A papi fegyelem egy másik összetevője: szeretni a helyet, ahol vagyunk. Tudom, nem könnyű szeretni helyünket és megmaradni rajta, mikor nem jól mennek a dolgok, mikor úgy érezzük, hogy nem értenek meg, nem bátorítanak, mikor a mások helyével adódó kikerülhetetlen összehasonlítás szomorúságra, csüggedésre ösztökél. Dehát nem az Úrért dolgozunk-e? Az aszketika azt tanítja: ne nézd, hogy *kinék* engedelmeskedsz, hanem hogy *kiért*. Segít aztán a meggondolás. Én húsz éve vagyok püspök; nem egyszer okozott szenvedést, hogy nem tudtam megjutalmazni valakit, aki igazán megérdemelte; de vagy nem volt jutalomra alkalmas hely, vagy nem tudtam, hogyan helyettesítsem az illetőt, vagy kedvezőtlen körülmények adódtak. Másfelől Szalézi Szent Ferenc ezt írta: „Egyetlen hivatás sincs, amelynek ne lennének meg a maga kellemetlenségei, keserűségei, csalódásai. Azokat kivéve, akik teljesen beletnyugodtak Isten akaratába, mindenki cserélni szeretne mással. A püspökök szeretnének nem lenni azok; a házasok szeretnének nem élni házasságban, a nem házasok pedig szeretnének házasságban élni. Honnét a szellemeknek ez az általános nyugtalansága, ha nem a kényszertől való irtózásból és abból a helytelen föltevésből, hogy a többieknek jobb dolguk van nálunk?” (Oeuvres, Annecy XII. 348-9).

Nagyon egyszerűen beszéltem, bocsássatok meg érte. De biztosíthatlak benneteket, hogy mióta a püspökötök lettem, nagyon szeretlek benneteket. És szeretettel teli szívből adom rátok az apostoli áldást.

AZ USA PÜSPÖKEINEK „AD LIMINA“ LÁTOGATÁSÁN (szept. 21.)*

Krisztusban kedves Testvéreim!

Valóban nagy örömmel tölt el, hogy először találkozhatom az amerikai püspökök egy csoportjával „ad limina” látogatásuk alkalmával. Teljes szívünkből üdvözlünk benneteket. Azt szeretnénk, hogy itthon érezzétek magatokat és a családias együttlét öröme töltsön el. Legnagyobb óhajunk, hogy hitetekben és Isten népének szolgálatában mindnyájatokat megerősíthessünk. Elevenen akarjuk tartani az Egyházban Péter lelkipásztori szolgálatát. Mióta pápává választottak, különös figyelemmel tanulmányoztuk azt a bölcs tanítást, amit megboldogult elődünk, VI. Pál adott ez év folyamán az USA püspökeinek. Az Egyháznak a kiegészztelődésre vonatkozó szolgálatáról, az élet védelmének elősegítéséről és az Eucharisztia iránti áhítat táplálásáról beszélt. Tanítását magunkévá tettük. Felújítjuk az ő általa nyújtott bátorítást és irányítást.

Bár az Egyház legfelsőbb vezetésében csak kezdők vagyunk, olyan témát akarunk választani, amely az Egyház életét mélyen érinti és püspöki küldetéseinkben nagyon jelentős. Úgy gondoljuk, a keresztény család jó kiindulópont. A keresztény család szerepe a világ átalakításában és Isten országa építésében annyira fontos és alapvető, hogy a zsinat „házi egyháznak” nevezte. (Lumen Gentium, 11) Ne fáradjunk sohasem bele annak hirdetésébe, hogy a család a szeretet közössége. A hitvesi szeretet egyesíti a házastársakat és új életet fakaszt; Isten szeretetét tükrözi és közvetíti, és a „Gaudium et Spes” szavai szerint valóban részesedés Krisztusnak és Egyházának szeretetszövetségében (48 fejt.).

Mindnyájan részesei vagyunk annak a nagy adománynak, hogy egy ilyen szeretetközösségbe születtünk bele, ezért nem nehéz nagy értékét becsben tartani. A szülőket pedig bátorítani kell, hogy betöltsék szerepüket, mint gyermekeik nevelői – ők az első és legjobb hitoktatók. Micsoda nagy feladat és felelősség, hogy gyermekeiket Isten szeretetére tanítsák és azt valóságos élménnyé tegyék! Isten kegyelmével egyes családok könnyen megvalósíthat-

* A püspökök hivatalból kötelesek három évenként elmenni a pápához és beszámolni egyházmegyéjük állapotáról.

ják azt a szerepet is, hogy „primum seminarium“, az első szeminárium legyenek (Optatum totius, 2). A papi hivatás csíráját a család közös imája, a hit példája és a szeretet támasza táplálja.

Milyen csodálatos dolog, ha a családok tudatában vannak a világ megszentelését elősegítő hatalmuknak, ami nem más, mint férj és feleség kölcsönös megszentelődése, valamint a szülők és gyermekek egymásra gyakorolt befolyása!

A családok azonkívül életük szeretetteljes tanúsága által másokhoz is eljuttathatják Krisztus evangéliumát. A II. Vatikáni Zsinatnak egyik legnagyobb öröksége a laikusok – és különösen a család – életerős részvételének megvalósítása az Egyház üdvözítő küldetésében. Sohasem köszönhetjük meg Istennek eléggé ezt az ajándékot. A mi felelőségünk, hogy megvalósulását erőteljesen elősegítsük a család – mindegyik család, minden család – támogatásával és védelmével. Szolgálatunk létfontosságú: Isten ígését kell hirdetnünk és a szentségeket kiszolgáltatnunk. Azokból merítenek a hívek erőt és örömet. De az is feladatunk, hogy a családokat Isten és az Egyház törvényeihez való hűségre biztassuk. Sohasem szabad félnünk Isten ígéjének követelményeit hirdetni, mert Krisztus velünk van, és – mint annakidején – ma is mondja: „Aki titeket hallgat, engem hallgat“ (Lk 10,16).

Különösen fontos a keresztény házasság felbonthatatlansága. Igaz, nehéz része ez üzenetünknek, mégis hűségesen hirdetnünk kell, mint Isten ígéjének és a hit titkának egy részét. Ugyanakkor közel állunk híveinkhez problémáinkban és nehézségeikben. Mindig tudniuk kell, hogy szeretjük őket. Elismerésünk és dicséretünk illeti mindazokat az erőfeszítéseket, amelyek a család megőrzésére és fenntartására történnek, úgy, amilyenek Isten alkotta és kívánja. A keresztény családok az egész világon egy csodálatos hivatásnak igyekeznek eleget tenni, és mi lélekben velük vagyunk, közel mindegyikükhöz. A papok és szerzetesek pedig segítséget és támaszt próbálnak nyújtani nekik; mindezek az erőfeszítések a legnagyobb dicséretre méltók.

Különösen bátorítjuk azokat, akik a jegyeseket a keresztény házasságra előkészítik, az Egyház teljes tanításának ismertetésével és a keresztény család legmagasabb

eszményeinek megvalósítására bátorítva. Különleges dicséret illeti azokat is – főként papokat –, akik az Egyház tanításához hűen, nagylelkű odaadással dolgoznak az egyházi törvényszékeken, hogy megvédjék a házassági kötelet, hogy Jézus tanításának megfelelően tanúságot tegyenek a házasság felbonthatatlansága mellett és támaszt nyújtsanak a rászoruló családoknak. A keresztény család szentsége valóban kiválóan alkalmas eszköz az Egyháznak arra a higgadt megújulására, amit a zsinat annyira óhajtott. A család közös imája által lesz hatékony valósággá az „*eclesia domestica*”, és vezet a világ átalakulásához.

A szülők sokféle igyekezete, hogy Isten szeretetét beleneveljék gyermekeikbe és hitük példájával támaszt nyújtsanak nekik, a XX. század leglényegesebb apostolsága. Azok a szülők, akiknek különleges nehézségeik vannak, kiváltságos lelkipásztori gondunkra és egész szeretetünkre méltóak.

Kedves Testvérek, elsőrendű feladatainkat akartuk tudomásotokra hozni. Tegyük meg minden tőlünk telhetőt a keresztény család érdekében, hogy híveink keresztény örömmel teljesíthessék fennkölt hivatásukat, bensőségesen és eredményesen tudjanak részt venni az Egyháznak, azaz Krisztusnak üdvözítő küldetésében. Legyetek meggyőződve teljes támogatásunkról az Úr Jézus szeretetében, és fogadjátok mindnyájan apostoli áldásunkat.

RÓMA POLGÁRMESTERÉHEZ *(szept. 23.)*

Igen tisztelt Polgármester Úr!

Nagyon hálás vagyok tiszteletet és őszinteséget kifejező szavaiért, amelyeket a közhatóságok és az egész római polgárság nevében hozzám intézett a vatikáni székhelyemről a Lateráni Szent János bazilikába vezető úton.

Ennek a megállásnak a Capitolium domb lábánál különleges jelentősége van számomra. Nemcsak amiatt a sok történelmi emlék miatt, amely itt összefonódik, s közösen érdekli a polgári és a keresztény Rómát, hanem azért is, mert módot nyújt az első közvetlen kapcsolatra a város életének, helyes kormányzásának felelőseivel. Ezért kedvező alkalom, hogy szívélyes üdvözlőnként és jókívánásainkat tolmácsoljuk nekik.

Őn indokolt aggodalommal célzott a város problémáira. Különös figyelemmel fordulok feléjük és érzékenyen érintenek, hiszen sürgősek, súlyosak, és mindenekfölött nem ritkán emberi és családi bajokat és drámákat váltanak ki. Mint a város püspökének – mert a rám bízott pásztori szolgálatnak Róma az elsődleges székhelye – élesebben sajnognak szívemben ezek az átszenvedett tapasztalatok, és sürgetnek készsége, együttműködésre, arra az erkölcsi és lelki hozzájárulásra, amely megfelel szolgálatom sajátos természetének, hogy legalább könnyítsek rajtuk. Nemcsak saját magam, hanem Isten római egyházának gyermekei nevében is mondom ezt: munkatársaim, a püspökök nevében, a papok és szerzetesek nevében, a katolikus egyesületek tagjainak és az egyes hívőknek a nevében, akik különbözőképpen dolgoznak a lelkipásztori, nevelő, szociális, iskolai munka terén.

Udvarias üdvözlésben örömmel hallottam a „reményesség” szavát. Nekünk hívőknek – mint a múlt szerdai általános kihallgatáson beszéltem róla – ez kötelező erény és Isten kiválasztott ajándéka. Bárcsak mindegyikünkben és – ahogy bízom benne – minden polgártársunkban a város területén jóakaratot, energiát, jófeltételeket ébresztene; kezdeményezéseket, programokat ihletne, hogy a kérdésekre megfelelő megoldást találjanak. Így maradjon hű Róma tetteiben azokhoz a félreérthetetlenül keresztény eszményekhez, amelyeknek neve: az igazság éhsége és szomjúsága, tevékeny hozzájárulás a békéhez, az emberi munka magasabb méltósága, tisztelet és szeretet a testvérek iránt, mindenben megnyilvánuló szolidaritás a gyöngébbekkel.

HOMÍLIA A LATERÁNI BAZILIKA SZÉKFOFLALÓ MISÉJÉN (szept. 23.)

Szívből köszönöm a bíboros helynöknek kedves szavait, amelyekkel – a püspöki tanács, a lateráni káptalan, a pápáság, a szerzetesek, szerzetesnők és hívek nevében is – kifejezésre juttatta a római egyházmegye ragaszkodását és tényleges együttműködési szándékát. Ennek az együttműködésnek első konkrét tanúbizonyossága az egyházmegye hívei közt összegyűjtött és most rendelkezésemre bocsátott nagy összeg, hogy templomot és plébániát lehessen

építeni város egyik külkerületében, amely eddig még nélküli a keresztény életnek ezeket a lényeges közösségi eszközeit. Mélyen megindulva köszönöm.

1) A szertartásmester kiválasztotta ennek az ünnepélyes szentmisének három szentírási olvasmányát. Ezeket tartotta ideillőknek. Én pedig próbálom megmagyarázni nektek őket.

Az első olvasmányt (Iz 60,1-6) Rómára vonatkoztathatjuk. Mindenki tudja, hogy a pápa annyiban rendelkezik tekintéllyel az egész egyház fölött, amennyiben Róma püspöke, vagyis ebben a városban Péter utóda. És így, különösen Péterre való tekintettel, az a Jeruzsálem, amelyről Izaiás beszél, Róma előképének tekinthető. Rómáról is el lehet mondani, amennyiben Péter székhelye, vértanúságának helye és a katolikus Egyház központja: „fölötted ott ragyog az Úr, és dicsősége megnyilvánul rajtad. Népek jönnek világosságodhoz . . .” (Iz 60,2) Ha a szentévek zarándoklataira gondolunk és a közönséges esztendők állandó sereglésére is, bátran szólíthatjuk meg a prófétával Rómát: „Hordozd körül tekintetedet és lásd: mind egybegyűlnek és idejönnek hozzád. Feléd áramlik a tengeri népek sokasága, és csapatostul özönlenek hozzád a népek” (60, 4-5). Megtiszteltetés ez Róma püspökének és mindnyájatoknak. De felelősség is. Vajon a zarándokok az igazi keresztény közösség mintaképét találják-e itt? Képesek leszünk-e, püspök és hívek, Isten segítségével megvalósítani itt Izaiás soron következő szavait: „Erőszakról nem fogunk hallani többé országodban . . . Néped csupa igazból áll” (60,18.21)? Néhány perce a római polgármester, Argan professzor udvarias szavakkal és jókívánságokkal üdvözölt. Néhány szava az egyik imádságot juttatta eszembe, amelyet gyerekkoromban édesanyámmal mondogattam. Így hangzott: „A bűnök, amelyek Isten színe előtt bosszúért kiáltanak: a szegények elnyomása, a munkásoktól az igazságos bér megtagadása.” Hittanórán a plébános megkérdezett: „Miért a legsúlyosabb és leggyászosabb bűnök ezek, amelyek Isten színe előtt bosszúért kiáltanak?” És én X. Pius katekizmusa szerint feleltem: „Mert homlok-egyenest ellenkeznek az emberiség javával és olyan gyűlöletesek, hogy a többen inkább kiváltják Isten büntetését” (154. sz.). Róma akkor lesz igazi keresztény közösség, ha nem csupán a templomba özönlő hívek, nem csupán a tisztességes magánélet dicséri itt az Istent, hanem a sze-

gények iránti szeretet is. Szent Lőrinc, a római diakónus őket mondta az Egyház igazi kincseinek. Segítsék hát őket, akik csak tudják, hogy többjük legyen és többek legyenek, viszont ne alázzák meg és ne sértsék őket a gazdagság fitogtatásával, haszontalanságokra pazarolt pénzzel, ahelyett hogy – ha lehetséges – a közjót szolgáló vállalkozásokba fektetnék.

2) A második olvasmány (Zsid 13,7-8.15-17.20-21) a római hívekre alkalmazható. Amint mondtam, a szertartásmester választotta ki. Megvallom, egy kicsit zavarba hoz, mert az engedelmességről szól. Olyan nehéz ma meggyőzni valakit, amikor az emberi személyiség jogai szembekeződnek a tekintély és a törvény jogaival! Jób könyve leír egy csatálovat: ugrál, mint a csikó, fúj, kapálja a földet, majd tüzesen nelkilendül; amikor felharsan a trombita, diadalmasan nyerit; messziről megszimatozza a csatát, a vezérek kiáltásait és a csapatok zaját (vö. Jób 39,19-25). Ez a szabadság szimbóluma. A tekintély ellenben az okos lovashoz hasonlít, aki felhág a lóra, és egyszer szelíd szóval, másszor a sarkantyú, a zabola és az ostor bölcs alkalmazásával ösztönzi vagy mérsékli féktelen futását és visszatartja. A ló és lovas, a szabadság és tekintély összhangba hozatala társadalmi problémává lett. És egyháziává is. A Zsinaton a „Lumen Gentium” 4. fejezetében próbálták megoldani. Íme, mit ajánl a Zsinat a „lovasnak”: „A lelkipásztorok tudják a legjobban, milyen nagy hasznára vannak az egész egyháznak a világi hívők. Tudják, hogy Krisztus rendelése szerint nem egymagukban kell magukra vállalniok az egyháznak teljes üdvöztető küldetését a világ javára, hanem az ő nagyszerű feladatuk: úgy ellátni lelki javakkal a híveket, úgy elismerni karizmáikat, hogy mindnyájan hozzájáruljanak a maguk módján, de egy szívvel-lélekkel a közös műhöz” (LG 30). A lelkipásztorok továbbá azt is tudják, hogy „a döntő csatákban néha a frontról indulnak ki a legváratlanabb kezdeményezések” (LG 37, 117. jegyzet). Viszont íme a Zsinatnak egy ajánlata a „nemes paripa”, azaz a világiak számára: „A híveknek ragaszkodniok kell püspökükhöz, ahogyan az Egyház ragaszkodik Jézus Krisztushoz, Jézus Krisztus pedig az Atyához” (LG 27). Imádkozzunk, hogy az Úr segítse a püspököt éppúgy, mint a híveket, a lovasat is meg a lovakat is. Úgy értesültem, hogy a római egyházmegyében sokan szolgálják minden erejükkel testvéreiket, sok a hitoktató; mások pedig csak egy

jelre várnak, hogy jöjjenek, közreműködjenek. Az Úr segítse mindnyájukat, hogy élő, tevékeny keresztény közösséget alkossanak Rómában! Nem ok nélkül idéztem a *Lumen Gentium* 4. fejezetét: az „egyházi közösség” fejezete ez. De amint mondtam, ez különösen a világiakra vonatkozik. A papok, szerzetesek és szerzetesnők sajátos helyzetben vannak, mert köti őket az engedelmesség fogadalma illetőleg ígérete. Életem egyik ünnepélyes pillanataként emlékszem arra, amikor kezemet a püspökébe téve elmondtam: „Prometto” (Ígérek, ti. engedelmességet). Ettől fogva egész életemre elkötelezettnek éreztem magam, és sohasem gondoltam, hogy üres ceremónia volt. Remélem, a római papok ugyanígy gondolkoznak. Szalézi Szent Ferenc hozzájuk és a szerzetesekhez szólva Keresztelő Szent János példájára emlékeztetne, aki a magányban élt, távol az Úrtól, pedig annyira szeretett volna a közelében lenni. Miért? Engedelmességből. „Tudta — írja a szent —, hogy az Urat az engedelmességen kívül megtalálni annyi, mint elveszíteni” (*Oeuvres, Annecy 1896, 321. o.*).

3) A harmadik olvasmány (Mt 28,16-20) a római püspököt emlékezteti kötelességeire. Az első: „tanítani”, Isten és a hallgatók iránti hűséggel tolmácsolva az Úr szavát, alázatosan, de ugyanakkor féltékenységet nem ismerő nyíltsággal. Szent római püspökelődeim közt ketten egyházdoktorok is: Nagy Szent Leó, Attila legyőzője és Nagy Szent Gergely. Az elsőnek az írásait mélységes teológiai gondolkodás és csodálatos szerkezetű, ragyogó latin nyelv jellemzi; eszembe se jut, hogy utánózhatnám, akárcsak távolról is. A második olyan a könyveiben, „mint a gyermekeket oktató apa, s megosztja velük örök üdvösségükre vonatkozó gondját” (I. Schuster: *Liber Sacramentorum* I. Torino 1929, 46. o.). Őt próbálnám utánózni. „Regula Pastoralis” c. művének egész harmadik könyvét annak a témának szenteli: „qualiter doceat”, hogyan tanítson a lekipásztor. Negyven egész fejezeten át konkrétan felsorol különféle tanítási formákat, a hallgatók különböző társadalmi helyzete, kora, egészsége és vérmérséklete szerint. Szegények és gazdagok, vidámak és mélabúsak, elöljárók és alattvalók, tudósak és tudatlanok, szemtelenek és félénkek stb. — mind-mind ott szerepelnek ebben a könyvben; olyan, mint a Jozafát völgye.* A II. Vatikáni Zsinaton újdonságnak

* A hagyomány szerint az utolsó ítélet helye.

tűnt, hogy már nem azt hívták „pasztorális“-nak, amit a lelkipásztoroknak tanítanak, hanem azt, amit ők cselekszenek az emberek szükségleteinek, aggodalmainak, reményeinek kielégítésére. Ezt az „újdonságot“ Gergely már jónéhány századdal ezelőtt megvalósította mind igehirdetésében, mind pedig egyházkormányzatában.

A második kötelesség, amelyet a „kereszteljétek meg“ szó fejez ki, a szentségekre és az egész liturgiára vonatkozik. A római egyházmegye bekapcsolódott az olasz püspöki kar „evangelizáció és szentségek“ programjába; tudja már, hogy az evangelizálás, a szentségek és a szent élet ugyanegy út három mozzanata: az evangelizálás előkészít a szentségekre, a szentségek pedig a hozzájuk járulókat a keresztény életre segítik. Szeretném, ha ez a nagy elgondolás mindig szélesebb körben érvényesülne. Azt is szeretném, hogy Róma jó példát adjon a liturgia áhítatos, disszonáns „kreativitás“ nélküli megünneplésére. Egyes liturgikus visszaélések ellenhatásképpen olyan magatartást váltottak ki, amely magukban véve tarthatatlan, az Evangéliummal ellenkező állásfoglalásokra vezetett. Szeretettel és reménykedve hivatkozom mindenkinek a felelősségére Isten és az Egyház előtt, és szeretném, ha biztosíthatnának benneteket minden liturgikus szabálytalanság gondos elkerüléséről a jövőben.

És íme utolsó püspöki kötelességem: „tanítsátok megtartani“. Ez a szolgálat, a vezetés és kormányzás szolgálata. Jóllehet már húsz éve vagyok püspök, előbb Vittorio Venetóban, majd Velencében, megvallom, nem tanultam még meg jól „a mesterséget“. Rómában Nagy Szent Gergely iskolájába fogok beiratkozni, aki azt írja: (A lelkipásztor) „együttérzéssel legyen közel minden hívéhez; rangját felejtve, tekintse magát egyenlőnek a jó hívekkel, viszont ne féljen tekintélyének jogait érvényesíteni a rosszakkal szemben. Ne felejtse el: a hívek évig dicsérik a jót, amit tesz, de senki sem meri hibáztatni a rosszért. Amikor tehát szemrehányást tesz a bűnökért, el ne mulassza alázatosan hasonlónak vallani magát a megleckéztetett testvérekhez; és annál inkább érezze magát adósnak Isten előtt, mennél büntetlenebbek maradnak cselekedetei az emberek előtt“ (Reg. Past. II. 5–6. fej.).

Ezzel vége a három szentírási olvasmány magyarázatának. Legyen szabad csak még egyet hozzátennem: Isten törvénye, hogy csak akkor tehetünk jót valakivel, ha előbb

szeretjük. Ezért kiáltott fel a Szent Márk székesegyházban X. Szent Plus, amikor pátriárkaként bevonult Velencébe: „Mi lenne belőlem, velenceiek, ha nem szeretnék benneteket?” Én is ilyesmit mondok a rómaiaknak: biztosíthatlak benneteket, hogy szeretlek, hogy csakis szolgálni kívánok nektek, és azt a keveset, amim van és ami vagyok, minden szegényes képességemet rendelkezésetekre akarom bocsátani.

A PÁPA UTOLSÓ BESZÉDE: FÜLÖP-SZIGETI PÜSPÖKÖKHÖZ *(szept. 28.)*

Krisztusban kedves Testvéreim!

Mikor mély szeretettel üdvözlünk benneteket, szeretnénk felidézni a breviárium egyik szakaszát, amely nagy hatással volt ránk. Krisztusra vonatkozik, és VI. Pál pápának a Fülöp-szigeteken tett látogatása alkalmával elhangzott szavait tartalmazza: „Tanúságot kell tennem az Ő nevérl: Jézus a Krisztus, az élő Isten Fia . . . Ő az új világ királya, a történelem titka és a mi rendeltetésünk nyitja.” (13. évközi vasárnap; 1970. nov. 29-i beszéd) Részünkről szeretnénk támogatni és buzdítani benneteket a püspökség küldetésének abban a nagy feladatában, ami Jézus Krisztus hirdetéséből és az ő népének evangelizálásából áll.

A hívek egyik legkimagaslóbb joga, hogy Isten igéje tiszta teljességében, minden követelményével és erejével jusson el hozzájuk. A mai idők nagy felelőssége az összes megkereszteltek evangelizálása a szó teljes értelmében. Ez elsősorban az Egyház püspökeinek felelőssége. Tanításunknak világosan kell hirdetni, hogy az üdvösség Jézus Krisztusban van. Híveink hallatára kell Péterrel mondanunk Krisztusnak: „Tiéd az örök életet adó tanítás.” (Jn 6,69) Részünkre az evangelizálás magában foglalja Jézus nevének, kilétének, tanításának, királyságának és ígéreteinek nyílt hirdetését.

Ígéreteinek csúcspontja az örök élet. Jézus szavai valóban örök életre vezetnek. Éppen a minap beszéltünk a híveknek egy általános fogadáson az örök életről. Meg vagyunk győződve, hogy ezt a tényezőt hangsúlyoznunk kell, hogy igehirdetésünk teljesebb legyen, és tanításunk Jézuséhoz igazodjék. Az evangéliumi idők óta és az Úr

utánzásául, aki „ahol csak járt, jót tett“ (Csel 10,38), az Egyházat visszavonhatatlanul kötelezi a fizikai nyomorúság és szükség enyhítésére irányuló igyekezetre. De lelkipásztori szeretete tökéletlen maradna, ha nem mutatna rá a még „magasabbrendű szükségletekre“ is.

A Fülöp-szigeteken Pál pápa éppen ezt cselekedte. Amikor szabad választása szerint a szegényekről, az igazságosságról, a békéről, az emberi jogokról, a gazdasági és társadalmi felszabadításról szólt, – amikor az Egyházat is hatékonyan elkötelezte a nyomor enyhítésére, – ugyanakkor nem maradt és nem maradhatott néma a „magasabbrendű javakat“ illetőleg: beszélt az élet teljességéről a mennyek országában. Manapság népeinket jobban kell segíteni, mint valaha, hogy ráésszámíjenek, milyen nagy szükségük van Jézus Krisztusra, Isten és Mária Fiára.

Ő a Megváltójuk, saját rendeltetésüknek és az egész emberiség sorsának a nyitja.

Kedves Testvéreim, lélekben mellettetek vagyunk az evangelizálásra vonatkozó minden igyekezetekben; amikor hitoktatókat képeztek, elősegítitek a biblikus apostolokodást, amikor támogatjátok és buzdítjátok papjaitokat az Isten ígéje szolgálatának nagy küldetésében, amikor híveiteket az igazság és keresztény szeretet követelményeinek megértésére és megvalósítására vezetitek. Mindezt és Isten országa érdekében kifejtett egyéb igyekezeteket nagyra értékeljük. Különösképp teljes erővel támogatjuk a missziós hivatások vállalását és őszintén reméljük kivirágzásukat fiataljaitok közt. Tudatában vagyunk a Fülöp-szigetek nagy hivatásának, hogy Krisztus világossága legyen a Távol-Keleten; hogy szóval és példával hirdesse az ő igazságát, szeretetét, igazságosságát és megváltását a szomszédos ázsiai nemzeteknek.

Tudjuk, hogy segítségül egy kiváltságos eszköz áll rendelkezésetekre: a Veritas rádió. Reméljük, hogy a Fülöp-szigetek lakói ezt a kiváló eszközt, minden lehetőséggel együtt, fel fogják használni és az egész Egyházzal közösen hirdetni, hogy Jézus Krisztus Isten Fia és világ Megváltója.

Köszöntjük az összes helyi egyházakat, különösen a papokat és szerzeteseket. Buzdítjuk őket, törekedjenek minél nagyobb életszentségre, ami apostolságuk természetfölötti hatékonyságának feltétele. Szeretettel áldjuk meg egyházmegyéiteket minden családját és az összes vi-

lágiakat. Kérjük a betegeket és fogyatékosokat, értsék meg fontos szerepüket Isten terveiben, és ébredjenek tudatára, mennyire függ tőlük az evangélium terjesztése. Testvéreim, különleges apostoli áldásunkat adjuk mindnyájatokra, örömet és erőt kérve nektek Istentől Jézus Krisztusban.

A SZERDAI ÁLTALÁNOS KIHALLGATÁSOKON

Szept. 6: Az alázat

Jobb- és baloldalamon bíborosok és püspökök ülnek, testvéreim a püspökségben. Én csak a bátyjuk vagyok. Szerető üdvözlétem nekik és egyházmegyéiknek is.

Éppen egy hónapja halt meg Castelgandolfóban VI. Pál, a nagy pápa, aki 15 éven át óriási szolgálatokat tett az Egyháznak. Részben már most is látható a hatása, de azt hiszem, különösen a jövőben derül majd ki. Minden szerdán idejött és beszélt az emberekhez. Az 1977-es színódu-son több püspök mondta: „Pál pápa szerdai beszédei a mai világnak megfelelő igazi hitoktatás.” Próbálom majd utánózni, abban a reményben, hogy én is valamiképpen segíteni tudok az embereknek jobbra válni. De hogy jók legyünk, ahhoz a kellő helyet kell elfoglalnunk Isten előtt, az embertárs előtt és önmagunk előtt. Isten előtt a helyes magatartás Ábrahámé, aki így szólt: „Csak por és hamu vagyok előtted, Uram.” Kicsinek kell éreznünk magunkat Isten előtt. Amikor azt mondom: Hiszek, Uram, nem szégyellem, hogy úgy érezzem magam, mint a gyerek az anyja előtt. Anyánknak hiszünk; én is hiszek az Úrban, abban, amit kinyilatkoztatott nekem. A parancsok egy kicsit nehezebbek, néha nagyon is nehéz megtartani őket; de Isten nem szeszélyből, nem a saját érdekében adta nekünk őket, hanem egyesegyedül a mi érdekünkben. Valaki egyszer autót vett egy cég képviselőjétől. Az alaposan elmagyarázta: vigyázzon, bánjon jól a kocsival, hogy jó teljesítménye legyen! Szuperbenzint a tartályba, és a csuklókra finom olajat. – Mire a másik: Ó nem, én a benzinnel még a szagát sem tudom elviselni, az olajat sem; a tartályba majd pezsgőt töltök, azt nagyon szeretem, a csuklókat pedig lekvárral fogom kenni. – Tegyen úgy, ahogy gondolja; de aztán ne jöjjön jajgatni, ha az árokban végzi a kocsijával! – Az Úr valami hasonlót tett velünk: adta ezt az értel-

mes lélektől éltetett testet, adott jóakaratot. S azt mondta: ez a gépezet sok mindenre jó, de bánj jól vele.

Íme a parancsolatok: Tiszteld apádat és anyádat, ne ölj, ne légy haragos, légy tapintatos, ne hazudj, ne lopj . . . Ha képesek lennének megtartani őket, jobb dolgunk lenne, és jobban menne a világ sora is.

Azután itt a felebarát. Háromféle van: egyesek fölöttünk, mások a mi szintünkön, megint mások alattunk. Fölöttünk vannak a szüleink. A katekizmus azt mondta: tiszteljük őket, szeressük őket, engedelmeskedjünk nekik. A pápának nyomatékosan kell ajánlania a gyermekek tiszteletét és engedelmisségét szüleik iránt.

Úgy hallom, itt vannak a máltai ministránsok, akik egy hónapon át a Szent Péterben ministráltak. Jöjjön ide egy, legyen szíves . . . – Hogy hívnak? – James. – Hallod, James, voltál-e valaha beteg? – Nem. – Soha? – Nem. – Egyáltalán nem voltál beteg? – Nem. – Még lázad sem volt? – Nem. – Micsoda szerencse! De ha egy gyerek beteg, ki ad neki egy kis húslevest, egy kis orvosságot? Nem a mamája? No ugye. Azután te megnősz, a mama megöregszik, belőled nagy úr lesz, szegény mamád betegen fekszik. És akkor ki fog a mamának egy kis tejet és orvosságot hozni? Ki lesz az? – Én és a testvéreim. – Brávo! Ó és a testvérei, ezt mondta. És ez tetszik nekem. Érted?*

De nem mindig történik így. Mint velencei püspök néha elmentem öregek otthonába. Egyszer találtam ott egy beteg öregasszonyt. „Hogy van, asszonyom?” – „Hát az enivaló jó.” – „A meleg? a fűtés?” – „Jó.” – „Akkor hát elégedett?” – „Nem” – felelte szinte sírva. „Dehát mért sír?” – „A menyem, a fiam sohasem jön el látogatni. Szeretném látni a kis unokákat.” Nem elég a meleg, az étel, szív is van az emberben; gondolni kell öregjeink szívére is. Az Úr azt mondotta, hogy a szülőket tisztelni és szeretni kell, akkor is, ha már öregek. És a szülőkön kívül ott az állam, ott vannak a följobbvalók. Ajánlhatja-e a pápa az engedelmisséget? Bossuet, a nagy püspök azt írta: „Ahol senki sem parancsol, ott mindenki parancsol. Ahol mindenki parancsol, ott senkisémet parancsol többé, kész a kaosz.”

* I. János Pál sajtósága volt, hogy katekizmise alatt szeretett párbeszédet folytatni. Itt is, az utolsó alkalommal is megfigyelhetjük, milyen ötletesen segített magán, ha nem a várt és szükséges feleletet kapta.

Néha ebben a mai világban is valami ilyesfélét látunk. Tiszteljük tehát a följebbvalókat.

Ott vannak azután a hozzánk hasonlók. Itt rendszerint két erényt kell gyakorolnunk: az igazságosságot és a szeretetet. De a szeretet az igazságosság lelke. Szeretni kell a felebarátot, az Úr annyira ajánlotta ezt. Én nemcsak a szeretet nagy cselekedeteit ajánlom, hanem a kicsiket is. Az amerikai Carnegie egy könyvében (A barátszerzés művészete) olvastam ezt a kis történetet: Egy háziasszony otthonában négy férfi volt: az ura, a testvére és két nagy fia. Egyedül kellett beosztania a pénzt, mosni-vasalni, főzni, mindent. Az egyik vasárnap hazajönnek a férfiak. Az asztal terítve van ebédre, de a tányérokon csak egy marék széna. Tiltakozni kezdenek: hogyhogy széna?! Mire az asszony: „Nem, nem, készen van minden. De hadd mond meg nektek: igyekszem változatosan főzni, tiszta ruhában járatlak benneteket, megcsinálom mindent. És ti soha, soha nem mondtátok volna: jó kis ebédet csináltál. Sohasem szóltok semmit! Nem vagyok kőből. Szívesebben dolgozik az ember, ha kap egy kis elismerést.” Ezek a szeretet apró megnyilvánulásai. Mindenkinék a házában van valaki, aki egy kedves szóra vár.

És ott vannak a nálunk kisebbek: a gyerekek, a betegek, még a bűnösök is. Én mint püspök nagyon közel álltam azokhoz is, akik nem hisznek Istenben. Arra a megállapításra jutottam, hogy gyakran nem Isten ellen küzdenek, hanem a róla alkotott helytelen fogalom ellen. Mekkora irgalmassággal kell lennünk! És azok iránt is, akik hibáznak . . .

Végül igazán a helyünkön kell lennünk önmagunkkal szemben is. Itt csak egyetlen erény ajánlására szorítkozom, amely olyan kedves az Úrnak. Azt mondta: tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű. Félek, hogy butaságot mondok, de kimondom: az Úr annyira szereti az alázatosságot, hogy néha nagy bűnöket is megenged. Miért? Azért, hogy azok, akik ezeket a bűnöket elkövették és azután megbánták, maradjanak alázatosak. Ha valaki tudja, hogy súlyos mulasztásokat követett el, akkor nem jut eszébe, hogy félig már szentnek, félig angyalnak higgye magát. Az Úr annyira ajánlotta: legyetek alázatosak. Ha nagy dolgokat vittetek végbe, akkor is mondjátok: haszontalan szolgálak vagyunk. Ezzel szemben valamennyiünkben

inkább az ellenkező hajlam él: hogy kirakatba állítsuk magunkat. Megalázkodás, kicsinység: ez az a keresztény erény, amely saját magunkra vonatkozik.

Szept. 13: A hit

Első köszöntésem püspök testvéreimnek szól, akiket szép számban látok itt.

János pápa egy nyomtatásban is megjelent följegyzésében ezt írta: „Ez alkalommal a megszentelődés hét lámpásáról tartottam lelkigyakorlatot.” Ezzel a hét erényt jelezte: a hitet, reményt, szeretetet, okosságot, igazságosságot, mértékletességet, lelkierősséget. Talán a Szentlélek segíti a szegény pápát, hogy ma megmagyarázhassa legalább az egyik, az első lámpást: a hitet.

Itt Rómában élt egy Trilussa nevű költő, aki szintén próbált beszélni a hitről. Egyik versében írta: „Az a vak öregasszony, akivel találkoztam – akkor este, mikor eltévedtem az erdőben – azt mondta: Ha nem tudod az utat, – majd én elkísérlek, mert én ismerem. – Ha van erőd velem jönni, – időről időre majd figyelmeztetek, hol haladj, – egészen odáig, ahol egy ciprus áll, – egészen a csúcslig, ahol egy kereszt emelkedik. – Azt feleltem: Úgy lesz... de furcsának találom, – hogy olyasvalaki vezessen, aki nem lát... – A vak asszony akkor megfogta a kezem, – és felsóhajtott: Indulj. – A hit volt.” Versnek bájos; teológiának hibás. Hibás, mert amikor a hitről van szó, Isten a nagy rendező. Jézus mondotta: senki sem jöhet hozzám, ha Atyám nem vonzza. Szent Pálban nem volt meg a hit, sőt üldözte a hívőket. Isten ott várja a damaszkuszi úton. „Pál – mondja neki –, ne is próbálj ágaskodni, rugdalózni, mint a megvadult ló. Én vagyok Jézus, akit üldözöl. Terveim vannak veled. Meg kell változnod!” Pál megadta magát, megváltozott, teljesen megfordult az élete. Néhány év múlva majd ezt írja a filippieknek: „Akkor, a damaszkuszi úton, Isten megragadott; azóta mást sem teszek, mint futok utána, hogy lássam, én is meg tudom-e ragadni, mindig jobban utánozva, mindig jobban szeretve őt.” Íme, mi a hit: megadni magunkat Istennek, de átalakítva életünket.

Nem mindig könnyű ez. Ágoston elbeszélte hitének útját. Különösen az utolsó hetek voltak rettenetesek. Ahogy olvassa az ember, érzi, milyen hidegledős a lelke, hogyan

kínlódik belső konfliktusokban. Egyik oldalról Isten hívja sürgetően, a másikon ott sorakoznak a régi szokások, „rég barátaim – írja –; szelíden húztak hús-ruhámnál fogva, és mondogatták: Hogy-hogy, Ágoston? elhagysz bennünket? Nézd csak, nem csinálhatod többet ezt, nem teheted többet azt, tilos lesz amaz is, mégpedig örökre!” Nehéz ügy! „Úgy voltam – mondja –, mint aki reggel az ágyban hever. Mondják neki: Kifelé, Ágoston, kelj föl! Én viszont azt feleltem: Igen, de majd később, hadd maradok még egy kicsit! Végül azután az Úr jól megráncigált, és én fölkeltem.” Íme, nem azt kell mondani: igen, de . . . igen, csak később . . . Hanem: Igen, Uram! máris! Ez a hit. Nagylelkűen felelni az Úrnak. De ki mondja ki ezt az igent? Aki alázatos, és tökéletesen bízik Istenben!

Édesanyám azt mondta, mikor nagyobbacska lettem: Kiskorodban nagyon beteg voltál; egyik orvostól a másikhoz kellett hogy hordjalak, és egész éjszakákat átvirrasztottam melletted. Elhiszed? – Hogy mondhattam volna: édesanyám, nem hiszek neked? Hogyne hinnék; hiszem, amit mondasz, de főleg hiszek neked. A hittel is így van. Nemcsak arról van szó, hogy hisszük, amit az Isten kinyilatkoztatott, hanem Neki hiszünk, aki megérdemli a hitünket, aki annyira szeretett bennünket, és annyit tett irántunk való szeretetből. Bizonyos igazságokat azért is nehéz elfogadni, mert a hit igazságai kétfélek: egyesek kedvesek nekünk, mások kellemetlenek. Szívesen halljuk például, hogy Isten milyen gyöngéd hozzánk, még gyöngédebb, mint az édesanya gyermekeihez, ahogy Izaiás mondja. Kedves, tetszetős igazság. Volt egy nagy francia püspök, Dupanloup, aki azt szokta mondogatni a szemináriumok rektorainak: legyetek apja, legyetek anyja a leendő papoknak. Ez tetszik. Más igazságokat viszont nehezűnkre esik elfogadni. Istennek büntetnie is kell, ha én ellenállok. Utánam jár, könyörög, hogy térjek meg, de én azt mondom: nem! Szinte magam kényszerítem, hogy büntessen meg. Ez nem kellemes. De hitigazság.

És van egy végső nehézség: az Egyház. Szent Pál azt kérdezte: Ki vagy, Uram? – Én Jézus vagyok, akit te üldözöl. És villámként járta át agyát a világosság: Én nem Jézust üldözöm, hiszen nem is ismerem, hanem a keresztényeket. Látszik, hogy Jézus és a keresztények, Jézus és az Egyház ugyanaz: elkülöníthetetlen, elválaszthatatlan.

Olvassátok Szent Pált: „Corpus Christi quod est Ecclesia: az Egyház, Krisztus teste.” Krisztus és az Egyház egyetlen valóság. Krisztus a Fő, mi, az Egyház vagyunk a tagjai. Nem lehetséges úgy hinni, hogy azt mondom: én hiszek Jézusban, elfogadom Jézust, de nem fogadom el az Egyházat, azt, ami, és azt, amilyen. János pápa így hívta: „Mater et Magistra.” Anya és mesternő. Tehát nevelők is. Szent Pál azt mondta: „Mindenki fogadjon el miniket mint Krisztus segítőit, az ő titkainak sáfárait és osztogatóit.”

Amikor a szegény pápa, a püspökök, a papok előadják a keresztény igazságot, nem csinálnak mást, mint Krisztusnak segítenek. Nem a mi tanításunk az, hanem Krisztusé, nekünk csak meg kell őriznünk. Ott voltam, amikor János pápa megnyitotta a zsinatot 1962. okt. 11-én. Beszédének egy bizonyos pontján ezt mondta: „Reméljük, hogy a Zsinattal az Egyház egy ugrást tesz előre.” Valamennyien ezt reméltük. De milyen úton ugrik előre? Ezt is mindjárt megmondta: a biztos és változhatatlan igazságok alapján. János pápa álmában sem gondolt arra, hogy az igazságoknak kell előrehaladni, és azután fokozatosan megváltozni. Az igazságok adva vannak; nekünk ezeknek az igazságoknak az útján kell haladnunk, mindig többet értve meg belőlük, alkalmazkodva korunkhoz, a mai időknek megfelelő módon adva elő őket. Pál pápa is ugyanígy gondolkozott. Alighogy pápa lett, legelőször is bement a pápai lakosztály magánkápolnájába, és a hátsó falra két nagy mozaikot csináltatott: Szent Pétert és Szent Pált, mind-egyik halálának jelenetét. De Szent Péter alatt Jézus szavai olvashatók: „Imádkozom érted, Péter, hogy soha meg ne fogyatkozzék a hited.” Szent Pál alatt pedig, amint a kard lesújt rá: „A pályát elvégeztem, a hitet megtartottam.” Tudjátok, hogy VI. Pál június 29-i utolsó beszédében azt mondta: tizenöt éves pápaság után hálát adhatok az Úrnak, hogy megvédtem, megőriztem a hitet.

Az Egyház is anya. Hiszen Krisztus folytatója, Krisztus pedig jó; tehát az Egyháznak is jónak kell lennie, jónak mindenki iránt. No és ha véletlenül néha rosszak is lennének az Egyházban? Akkor is anyánk. Ha az édesanyám beteg, ha mondjuk megsántul, még jobban szeretem. Ugyanúgy az Egyházzal: ha vannak, már pedig vannak benne hibák, hiányosságok, akkor sem szabad soha csökkennie a szeretetünknek iránta.

Tegnap – és ezzel befejezem – megküldték nekem a „Città Nuova“ új számát.* Láttam, hogy közölték benne egy kis beszédemet egy történettel. Egy Mac Nabb nevű angol prédikátor a Hyde Park-ban** az Egyházzól beszélt. Mikor befejezte, valaki szót kér: Szépeket mondott. De én ismerem olyan katolikus papot, aki nem a szegényekkel tartott, hanem meggazdagodott. Ismerek katolikus férjeket is, akik hűtlenek lettek a feleségükhöz. Nem tetszik nekem ez a bűnösökből álló egyház. Az atya így felelt: Van egy kis igazsága; de tehetek egy ellenvetést? – Halljuk! – Bocsásson meg, ha tévedek, de úgy látom, az inggallérja egy kicsit piszkos? – Elismerem. – Azért, mert nem használt szappant, vagy használt, de nem ment vele semmire? – Nem – feleli –, nem használtam szappant. – Nohát! A katolikus egyháznak is megvan a különleges szappanja: az olvasott és életben megvalósított evangélium, a kellő módon fölvetett szentségek, a jól végzett imádság csodálatos szappan lenne, képes szentté tenni mindannyiunkat. De nem vagyunk mind szentek, mert nem használjuk eléggé ezt a szappant. – Hát legyünk rajta, hogy megfeleljünk a pápák – János pápa, Pál pápa – reményeinek, akik meghirdették és gyakorlatra váltották a Zsinatot. Próbáljuk jobbra tenni az Egyházat azzal, hogy mi leszünk jobbak. Mindegyikünk és az egész Egyház mondogathatná azt az imádságot, amit én szoktam mondani: Uram, végy úgy, ahogy vagyok, hibáimmal, hiányosságaimmal, de tégy olyanná, amilyennek te kívánsz.

Mondanom kell egy szót kedves betegeinknek is, akiket itt látok. Tudjátok, Jézus azt mondta: elbújok mögéd: amit nekik tesznek, nekem teszik. Tehát az ő személyükben magát az Urat tiszteljük, és kívánjuk, hogy Ő legyen hozzájuk közel, segítse, támogassa őket.

Jobbra viszont az újházások vannak. Nagy szentséget vettek föl; kívánjuk, hogy igazán meghozza nekik ne csak a világ javait, hanem még inkább a lelki kegyelmeket. A múlt században élt Franciaországban Frédéric Ozanam, a nagy professzor; remek ékesszólással, kitűnően tanított a Sorbonne-on. Barátja volt Lacordaire, aki azt mondta róla: „Olyan derék, olyan jó ember, ebből pap lesz és majd

* A Focolare-mozgalom folyóirata.

** Londoni park, ahol bárki bármiről előadást tarthat, ha talál rá hallgatóságot.

nagy püspöki!" De nem! Találkozott egy derék lánnyal, összeházasodtak. Lacordaire-nek ez rosszul esett, és kijelentette: „Szegény Ozanam! Ő is beleesett a csapdába!” Két évvel utóbb Rómába ment, és IX. Pius pápa ezzel fogadta: „Jöjjön csak, jöjjön, atyám! Én mindig úgy hallottam, hogy Jézus hét szentséget rendelt; és most jön Ön és összekeveri a kártyát: azt mondja, hogy hat szentséget alapított meg egy csapdát! Nem, atyám, a házasság nem csapda, hanem nagy szentség!” Ezért még egyszer minden jót ezeknek a kedves házasoknak; az Úr áldja meg őket!

Szept. 20: A remény

A megszentelődésnek János pápától említett „hét lámpása” közül a második a remény volt. Ma erről az erényről beszélek nektek, amely minden kereszténynek kötelező. Dante a „Paradicsom”-ában (24,25,26. ének) elképzelte, hogy vizsgára kell jelentkeznie a kereszténységből. A bizottság kiváló személyekből állt. „Van-e hited?” – kérdi tőle először Szent Péter. „Van-e reményed?” – folytatja Szent Jakab. „Van-e szereteted?” – végzi Szent János. „Igen – feleli Dante –, van hitem, van reményem, van szeretetem.” Be is bizonyítja, és egyhangúlag átengedik. Azt mondtam, hogy a remény kötelező. De azért nem csúf vagy kemény dolog; ellenkezőleg: aki reményben él, a bizalom és Istenre hagyatkozás éghajlata alatt utazgat. A zsoldárossal mondja: „Uram, te vagy kősziklám, pajzsom, erősségem, menedékem, lámpásom, pásztorom, üdvösségem.”

Rohanjon rám egész sereg,
szívem meg nem remeg.
Vonuljanak fel ellenem hadak,
bizalmam megmarad.

(Zsolt 27,3. Farkasfalvy Dénes ford.)

Azt mondjátok: nem túlzottan lelkesedő ez a zsoldáros? Talán neki mindig jól ment a dolga? Nem, nem mindig. Ő is tudja, meg is mondja, hogy a rosszak gyakran szerencsések, a jók pedig elnyomottak. Panaszkodott is néha emiatt az Úrnak, egészen odáig, hogy azt mondta: „Kelj fel, Uram! Miért, hogy alszol? Ébredj! Segíts meg!” (44. zs.) De reménye megmaradt szilárdnak, rendíthetetlennek. Őrá és minden reménykedőre alkalmazni lehet, amit Szent Pál mondott Ábrahámról: „reménykedve hitt a remény ellené-

re" (Róm 4,18). Kérdezitek: hogyan történhet ez? Úgy, hogy a remény három igazságra támaszkodik: Isten mindenható, Isten végtelenül szeret engem, Isten hűséges ígéreteihez. És ő, az irgalom Istene gyújtja ki bennem a bizalmat. Már nem érzem magam egyedül, haszontalanak, elhagyottnak, hanem az üdvösség sorsának részese vagyok, amely egy napon mennybe torkollik. A zsolnárokat említettem. Ugyanez a biztos bizalom izzik a szentek könyveiben. Szeretném, ha elolvasnátok Szent Ágoston húsvétvasárnapi beszédét az Allelujáról. Nagyjából azt mondja, hogy az igazi Alleluját majd a paradicsomban énekeljük. Az a teljes szeretet Allelujája lesz; a mostani a kiéhezett szeretet, vagyis a reménység Allelujája.

Valaki azt mondja: de ha szegény bűnös vagyok? Úgy felelek neki, mint annak az ismeretlen asszonynak, aki sok évvel ezelőtt gyónt nálam. Csüggedten, mert – mint mondta – erkölcsileg viharos élet állt mögötte. Így szóltam hozzá: Megkérdezhetem, hány éves? – Harmincöt. – Harmincöt! De hiszen élhet még vagy további negyvenötig, és rengeteg jót tehet. Ha egyszer most megbánta a bűneit, forduljon lendülettel a jövő felé, ahelyett, hogy a múlt-ra gondol, és újítsa meg az életét Isten segítségével. – És idéztem neki Szalézi Szent Ferencet, aki a „kedves tökéletlenségeinkről” beszél. Megmagyaráztam: Isten kárhóztatja hibáinkat, hiszen hibák. Másfelől azonban egy bizonyos értelemben szereti őket, amennyiben alkalmat adnak neki, hogy megmutassa irgalmasságát, nekünk pedig hogy alázatosak maradjunk, megértsük a felebarát hibáját, és részvételt legyünk iránta.

Nem mindenki osztja ezt a rokonszenvedést a remény iránt. Nietzsche például „a gyöngék erényének” hívja; szerinte ez a keresztényből haszontalan, elkülönült, rezignált, a világ haladásától idegen embert csinál. Mások „elidegenedésről” beszélnek, amely elvonná a keresztényeket az emberi fejlődés érdekében vívott küzdelemtől. Pedig a Zsinat azt mondta: „A keresztény üzenet egyáltalán nem vonja el az embereket a világ építésének feladatától . . . inkább még sürgetőbben kötelezi őket minderre” (Gaudium et Spes 34; vö. 39, 57 és a zsinati atyák üzenetét a világnak, 1962. okt. 20).

A századok során időnként előfordult az is, hogy a keresztények túlságosan pesszimista módon nyilatkoztak

az emberről. De az ilyen nyilatkozatokat az Egyház nem helyeselte. El is feledteti velünk őket a vidám, a keresztény humanizmuson munkálkodó szentek egész sora, a Saint-Beuve szavával „szelídek“-nek nevezett aszketikus mesterek, és egy megértő teológia. Szent Tamás például az erények közé sorolja a jucunditas-t, a vidámságot, vagyis azt a képességet, hogy a hallott és látott dolgokat – a megfelelő mértékben és módon – vidám mosollyá tudjuk átváltoztatni (vö. 2. 2ae, q. 168, a. 2). Így segített magán – magyaráztam a tanítványaimnak – az az ír kőműves, aki leesett az állványzatról, és eltörte a lábát. Kórházba vitték, jött az orvos és az ápolónővér. „Szegénykém – mondta az utóbbi –, megsérültél az esésben.” Mire a beteg: „Igazából nem az esésben, kedves nővér, hanem mikor földet értem, akkor sérültem meg.” Mikor Szent Tamás erénynek nyilvánította a tréfálkozást és mások megmosolyogtatását, összhangban volt a Krisztus hirdette „örömhírrrel” meg a Szent Ágoston ajánlotta „hilaritas“-szal; kegyelemdőfést adott a pesszimizmusnak, vidámságba öltöztette a keresztény életet, arra buzdított, hogy bátorítsuk magunkat az életutunkon talált egészséges és tiszta örömökkel is.

Gyerekkoromban olvastam valamit Andrew Carnegieről, aki skót volt, a szüleivel átment Amerikába, és lassanként a világ egyik leggazdagabb embere lett. Nem volt katolikus, de feltűnt nekem, hogy állhatatosan visszatér élete egyszerű és hiteles örömeire. „Nyomorúságban születtem – mondja –, de nem cserélném el gyerekkorom emlékeit a milliomosok gyermekeivel. Mit tudnak ők a családi örömről, az édesanya drága alakjáról, aki egyszerre dada, mosónő, szakácsnő, nevelőnő, angyal és szent?” Egész fiatalon egy pittsburgi szövődében dolgozott, 56 líra havi éhbérért. Egyik este a pénztáros, ahelyett, hogy mindjárt odaadta volna a bérét, azt mondta neki, hogy várjon. Carnegie reszketett: „Most elbocsátanak.” Ehelyett mikor a pénztáros a többit kifizette, azt mondta neki: „Andris, figyeltem a munkádat; azt a következtetést vontam le, hogy többet ér a többiénél. Fölemelem a béredet 67 lírara.” Carnegie rohant haza, édesanyja pedig sírt örömben fia előléptetése miatt. „Milliókról beszéltek – mondta sok esztendő múlva Carnegie –: összes millióim együttvéve sem szereztek nekem akkora örömet, mint az a tizenegy lírás emelés.” – Természetesen bár az ilyen örömök

jók és bátorítók, nem szabad abszolutizálni őket. Mindez valami, de nem minden; eszköz, de nem a végső cél; nem tart örökké, csak rövid ideig. Szent Pál azt írta: „Használják őket a keresztények, de úgy, mintha nem használnák, mert elmúlik ennek a világnak a színtere“ (vö. 1Kor 7,31). És már Krisztus megmondta: „Keressétek először az Isten országát“ (Mt 6,33).

Végezetül egy olyan reményre szeretnék utalni, amelyet egyesek kereszténynek mondanak, de csak egy bizonyos pontig az. Megmagyarázom: A Zsinaton én is megszavaztam a zsinati atyáknak a világhoz intézett üzenetét. Abban ezt mondták: Az Egyháznak az a főfeladata, hogy istenivé tegye az embert, nem menti föl az emberivé tétel feladata alól. Megszavaztam a „Gaudium et Spes“ konstitúciót; megindultsággal és lelkesedéssel fogadtam a „Populorum progressio“ körlevelet. Úgy gondolom, az egyházi tanítóhivatal sohasem tehet eleget annak érdekében, hogy az emberek elé tárja és ajánlgassa a szabadság, az igazságosság, a béke, a fejlődés nagy kérdéseinek megoldását; és a katolikus világiak sohasem küzdhetnek eléggé, hogy meg is oldják ezeket a problémákat. Téves viszont azt állítani, hogy a politikai, gazdasági és társadalmi felszabadulás egybeesik a Jézus Krisztusban való üdvösséggel, hogy az Isten Országá azonos az ember országával.

Freiburgban, a 85. német Katolikus Napon a közelmúlt napokban „a reménység jövőjéről“ tárgyaltak. A „világ“ megjavításáról volt szó, és ide jól illik a „jövő“ szó. De ha a „világ“ reménységéről áttérünk az egyes lelkek reményére, akkor az „örökkévalóságról“ is kell beszélni. Ostiában, a tengerparton, Ágoston és Monika híres beszélgetésükben „elfeledkeztek a múlttól és a jövő felé fordulva azt kérdezték, milyen lesz az örök élet“ (Vallomások IX. 10). Ez a keresztény remény; erre gondolt János pápa, és erre gondolunk mi is, amikor így imádkozunk a katekizmus szavaival: „Istenem, remélem jóságodtól . . . az örök életet és a szükséges kegyelmeket, hogy jótettekkal kiérdemeljem; tennem kell a jót és meg is akarom tenni. Istenem, meg ne szégyenüljek mindörökre.“

Szept. 27. A szeretet

„Istenem, teljes szívemből, mindenekfölött szeretlek Téged, mert végtelenül jó és a mi örök boldogságunk vagy. Irántad való szeretetből szeretem felebarátomat, mint ön-

magamat, és megbocsátom az elszenvedett bántalmakat. Uram, add, hogy mindig jobban szeresselek." Közismert ima ez, teleszöve bibliai kifejezésekkel. Engem édesanyám tanított rá. Most is többször elmondom naponta. Megpróbálom megmagyarázni nektek, szavanként, mint egy plébániai hitoktató tenné. János pápa harmadik „megszentelő lámpásánál” vagyunk, a szeretetnél.

Szeretlek. A bölcsészeten a professzor azt mondta nekem: *Ismered* a Szent Márk templom harangtornyát? Igen? Ez annyit jelent, hogy valamiképpen bekerült az agyadba: fizikailag ott maradt, ahol volt, de a bensődbe mintegy belenyomta az értelmi képét. Viszont: *szereted* a Szent Márk harangtornyát? Ez azt jelenti, hogy az a kép belülről ösztönöz, vonz, szinte vissz, elindítja lelked a külső harangtorony felé. Egyszóval: szeretni annyit jelent, mint utazni, futni a szívünkkel a szeretet tárgya felé. Azt mondja Krisztus követésének könyve: aki szeret, „fut, repül, örvendezik” (III. k. V. fejt. 4). Istent szeretni tehát annyi, mint a szívünkkel feléje tartani. Szépséges utazás. Gyerekfejjel nagyon lelkesedtem Verne Gyula útleírásain („Húszezer mérföld a tenger alatt”, „Utazás a holdba”, „Nyolcvan nap alatt a világ körül” stb.). De a szeretet útjai Isten felé még sokkal érdekesebbek. A szentek életében olvasunk róluk. Például Páli Szent Vince, akinek ma az ünnepét üljük, a szeretet óriása volt: úgy szerette Istent, ahogyan más az apját meg az anyját sem szereti, apja volt a foglyoknak, betegeknek, árváknak és szegényeknek. Kláver Szent Péter teljesen Istennek szentelte magát, és így írta alá a nevét: „Péter, a négerek rabszolgája mindörökre.” Az utazás áldozatokat is hoz magával, de ennek nem szabad megállítania bennünket. Jézus ott függ a kereszten. Meg akarod csókolni? csak akkor teheted meg, ha odahajolsz a keresztre és hagyod, hogy beléd szúrjon az Úr fejről a töviskorona egy-egy tüskéje (vö. Szalézi Szt. Ferenc művei, Annecy, XXXI. k. 153). Nem utánozhatod a jó Szent Pétert, aki a Táborhegyen derekasan kiáltozott: „Éljen Jézus”, míg örömben úszott, de a Kálvária hegyén, mikor kockázattal és fájdalommal járt, a színet sem látjuk (vö. i. m. XV, 140).

Isten szeretete titokzatos út is: nem tudok nekiindulni, ha először ő nem kezdeményez. Jézus mondotta: „Senki sem jöhet hozzám, ha az Atya nem vonzza” (Jn 6,44). Szent Ágoston azt kérdezte magától: dehát hol van akkor az emberi szabadság? Azonban Isten, aki akarta és megalkotta

ezt a szabadságot, tiszteletben is tudja tartani, úgy, hogy mégis odaviszi a szíveket, ahová akarja: „Parum est voluntate, etiam voluptate traheris”: Isten nemcsak úgy vonz, hogy te magad is akarod, hanem úgy, hogy gyönyörűséged telik vonzásában (Aug. in Io. Evang. Tr. 26,4).

Teljes szívedből. Húzd alá itt a „teljes” szót. A politikában a totalitarizmus csúf dolog. A vallás területén, Isten iránt viszont nagyon is helyénvaló. Írva van: „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erőddől! Ezeket a parancsokat, amelyeket ma szabok neked, őrizd meg szívedben, vésd gyermekeidnek is az eszébe, beszélj róluk, amikor otthon tartózkodsz, s amikor úton vagy, amikor lefekszel s amikor fölkelsz. Igen, jelként kösd őket a kezedre, legyenek ék a homlokodon. Írd fel őket házad kapufélfájára és kapujára!” (MTörv 6,5-9) Az a folyvást ismétlődő és annyi következetességgel gyakorlatba átvitt „teljes” igazán a keresztény nagyigényűség zászlaja. És így van rendjén: Isten túlságosan nagy, túlságosan sokat érdemel tőlünk ahhoz, hogy mint valami szegény Lázárnak, éppen csak időnk és szívünk néhány morzsáját lökjük oda neki. Ő a végtelen Jó, ő lesz a mi örök boldogságunk; e világ pénze, gyönyörűségei, szerencséje hozzá viszonyítva alig hogy töredékei a jónak, futó pillanatai a boldogságnak. Nem lenne bölcs dolog tőlünk, ha önmagunk javát ezeknek adnánk, és csak valamicskét Jézusnak.

Mindenekfölött. Most közvetlen párhuzam következik Isten és az ember között. Nem lenne helyes azt mondani: „Vagy Isten, vagy az ember.” Szeretni kell „Istent is és az embert is”; de ez utóbbit sohasem Istennél jobban, vagy Isten ellenére, vagy Istennel egyenlően. Más szóval: az Isten iránti szeretet elsődleges, de nem kizárólagos. A Biblia azt mondja Jákobról, hogy szent (Dán 3,35) és Isten kedveltje (Mal 1,2; Róm 9,13). Bemutatja, amint hét évig dolgozik, hogy megszerezze feleségül Ráchelt, „de olyannak tűnt szemében, mint egy nap, annyira szerette” (Ter 29,20). Szalézi Szt. Ferenc ilyen magyarázatot fűz ehhez: „Jákob minden erejéből szereti Ráchelt és minden erejéből Istent; de azért nem úgy szereti Ráchelt, mint Istent, sem Istent úgy, mint Ráchelt. Szereti Istent, mint az ő Istenét, mindenek fölött, önmagánál jobban; szereti Ráchelt mint feleségét minden más asszonynál jobban, úgy, mint önmagát. Istent abszolút és mindenekfölötti szeretettel szereti; Rá-

chelt teljes házatársi szeretettel. Az egyik szeretet nem ellenkezik a másikkal, mert Ráchel iránti szeretete nem sérti az istenszeretet elsőbbségét“ (Ö. m. V. 175).

Írántad való szeretetből szeretem embertársamat. A két szeretet „ikertestvér“, elválaszthatatlan egymástól. Egyeseket könnyű szeretni, másokat nehéz: nem rokonszenvesek nekünk, megbántottak, rosszat tettek velünk. Csak ha komolyan szeretem Istent, akkor tudok eljutni oda, hogy őket mint Isten gyermekeit szeressem és azért, mert ő ezt kívánja tőlem. Jézus is leszögezte, hogyan szeressük felebarátunkat: nemcsak érzelemmel, hanem tettekkel. Azt fogom kérdezni tőletek – mondta –: Éheztem legkisebb testvéreim személyében, adtatok-e enni? Meglátogattatok-e, amikor beteg voltam? (Vö. Mt 25,34kk)

A katekizmus a Bibliának ezt és más szavait az irgalmasság hét-hét testi és lelki cselekedetében váltja aprópénzre. A lista nem teljes, és a mi időnkhez kellene alkalmazni. Például az éhezők között ma nem csupán erről vagy arról az emberről van szó, hanem egész népekről.

Mindnyájan emlékezünk VI. Pál pápa nagyszerű szavaira: „Az éhező népek ma drámai módon kiáltanak a bővelkedő népek felé. Az Egyház megrendülten hallgatja ezt a gyötrődő kiáltást, és mindenkit arra hív, hogy szeretettel feleljen testvérenek“ (Populorum progressio 3). Ezen a ponton a szeretethez hozzájárult az igazságosság, mert – ezt is VI. Pál mondja – „a magántulajdon nem föltétlen és abszolút joga az embernek. Senki sem jogosult, hogy saját kizárólagos használatára tartsa meg a fölösleget, amikor másoknak a szükséges sincs meg“ (uo. 22). Következésképpen „a fegyverkezés kimerítő versenye tűrhetetlen botránnyá válik“ (uo. 53).

Ezeknek az erőteljes kifejezéseknek a világánál látszik, milyen távol vagyunk még – egyének és népek – attól, hogy Jézus parancsa szerint úgy szeressük a többieket, „mint önmagunkat“.

Egy másik parancs: *megbocsátom az elszenvedett bántalmakat.* Az Úr szinte előbbrevalónak tartja ezt az istentiszteletnél: „Ha tehát ajándékokat az oltárra viszed és ott eszedbe jut, hogy embertársadnak van valami kifogása ellened, hagyd ott ajándékokat az oltár előtt, menj előbb kibékülni embertársaddal, csak aztán gyere ajándékokat felajánlani“ (Mt 5,23-24).

Az imádság utolsó szavai: *Uram, add, hogy mindig jobban szeresselek.*

Van-e itt egy ötödik elemista? (Jelentkezik egy gyerek.) – Hogy hívnak? – Dániel. – Szóval Dániel, te ötödikes vagy. Szeretnél jövőre első gimnáziumba menni? – Nem. Ötödikes szeretnék maradni. – Az ötödikben szeretnél maradni? Miért? – Mert nagyon szeretem a tanítónénit meg a barátaimat, és nem akarom otthagyni őket. – Hát kislíam, te nem vagy olyan, mint a pápa. Mikor én ötödikes voltam, minden álmod az volt, hogy középiskolába jussak. Látnod, az Úr úgy akarta, hogy kedvünk legyen a haladásra: a cölöpépítményekről, a barlangoktól, az első kunyhóktól áttértünk a házakra, a palotákra, a felhőkarcollókra; a gyalog, öszvér- vagy teveháton megtett utakról a kocsikra, a vonatokra, a repülőgépekre. (A pápa a gyerek kezét a magáiban tartva, úgy látszik, sikeresen meggyőzte a haladás szükségességéről. De amikor visszaküldte a helyére, rákacsintott a mellette állókra: No ez ugyan szépen segített nekem . . .)

Isten parancsának engedelmeskedünk, aki szívünkbe oltotta a haladás vágyát. És még mindig haladni vágyunk, mindig gyorsabb eszközökkel mindig távolabbi célokat elérni. De láttuk, hogy Istent szeretni is utazás: Isten azt akarja, hogy mindig forróbb és tökéletesebb legyen szeretetünk. Övéinek, valamennyiünknek azt mondta: „Ti vagytok a világ világossága, a föld sója“ (Mt 5,8), „legyetek tökéletesek, amint mennyei Atyánk tökéletes“ (Mt 5,48). Vagyis: ne csak egy kicsit, hanem nagyon szeressük Istent; ne álljunk meg azon a ponton, ameddig elértünk, hanem az ő segítségével haladjunk a szeretetben.

I. JÁNOS PÁL PÁPA RÖVID ÉLETAADATAI

1912. okt. 17-én * Albino Luciani Forno di Canale faluban
1935. júl. 7-én szentelték a bellunói egyházmegye papjává
Káplán szülőfalujában, majd a szomszéd Agordóban
1937: vicerektor a bellunói szemináriumban, dogmatikát, morálist, egyházjogot és egyházművészetet tanít
1947: Doktorátus a római Gergely-egyetemen. (Tételét „az emberi lélek eredetéről” írta Rosmini alapján.)
1948: az egyházmegye vikáriusa, majd hitoktatási felelős. („Katekézis morzsákban” c. könyve)
1958. dec. 27. XXIII. János pápa Vittorio Veneto püspökévé szenteli. Jelmondata: „Humilitas”
1962–65. Részt vesz a II. Vatikáni Zsinaton
1969. dec. 15. VI. Pál pápa velencei pátriárkává nevezi ki
1973. márc. 5. Bíborossá kreálja
1972–75: Az olasz püspöki konferencia elnök-helyettese
1976: Megjelenik „Illustrissimi” c. kötete (a Messaggero di S. Antonio-ba írt „levelek” gyűjteménye)
1978. aug. 26. Egnapos konklávéval pápává választják
33 napos pápaságának főbb mozzanatai:
aug. 27. A konklávé zárómiséjén üzenet a világnak
szept. 3. Beiktatási mise a Szent Péter-téren
szept. 23. A lateráni székesegyház átvétele

Üzenetek és békeközvetítések: Üzenet a 85. német katolikus napra (IX. 8); közvetítés a nuncius útján Nikaraguában (IX. 9); Libanon érdekében a kihallgatásokon. Kores pátriárka szerint látogatást is tervezett Libanonban. Utolsó írását Hugo Aufderbeck erfurti (NDK) püspökhöz intézte a Szt. Severus-templom 1200 éves jubileumára.

Szept. 28-án este 11 óra felé szívinfarktusban meghal. Okt. 4-én temetik a Szent Péter-térről elődjei közelébe.

II. JÁNOS PÁL

A SARKALATOS ERÉNYEKRŐL

1978. okt. 25. Az okosság

Amikor szeptember 27-én, szerdán I. János Pál Szentatyánk szólt az általános kihallgatás résztvevőjéhez, senki sem sejtette, hogy utoljára teszi. 33 napos pápaság után bekövetkezett halála az egész világot meglepte és mély gyásszal töltötte el. Ő, aki olyan nagy örömet keltett az Egyházban és annyi reményt öntött az emberek szívébe, ilyen rövid idő alatt befejezte és véghezvitte küldetését. Halálában beigazolódott az Evangélium annyiszor ismételt mondata: „Legyetek készen, mert amely órában nem gondoltjátok, akkor jön el ez Emberfia“ (Mt 24,44). I. János Pál mindenkor virrasztott. Az Úr hívása nem érte váratlanul. Ugyanazzal a remegő örömmel követte, mint ahogyan augusztus 26-án elfogadta Szent Péter trónjára történt megválasztását.

Ma II. János Pál jelenik meg előttetek első ízben. Négy heti távolságban az említett általános kihallgatástól üdvözölni óhajt benneteket és beszélni veletek. Folytatni kívánja azokat a témákat, amelyeket I. János Pál megkezdett. Emlékszünk, hogy beszélt a három teológiai erényről: a hitről, reményről és szeretetről. A szeretettel végezte. Ez volt utolsó tanítása. És ez – mint Szent Pál tanítja (1Kor 13,13) – a legnagyobb erény a földön, amelyik túllép az élet és a halál küszöbén. Mert amikor a hit és a remény ideje véget ér, folytatódik a Szeretet. I. János Pál már átment a hit, a remény és a szeretet idején. Nagyszerűen jutott kifejezésre benne a szeretet ezen a földön, de teljessége csak az örökkévalóságban nyilatkozik meg.

Ma egy másik erényről kell szólnunk, minthogy az elhunyt Pápa jegyzeteiből megértettem, hogy nemcsak a három teológiai erényről szándékozott beszélni, hanem a négy ún. sarkalatos erényről is: a keresztény élet hét „lám-pásáról“, ahogy XXIII. János pápa nevezte őket.

Ma tehát folytatni akarom a boldogult Pápa készítette tervet, és röviden szólok az okosság erényéről. Nem keve-

set beszéltek róla már a régiek is. Ezért mély elismeréssel és hálával tartozunk nekik. Arra tanítottak, hogy az ember értékét az életében megvalósított erkölcsi jóval kell mérni. Éppen ez biztosítja az első helyet az okosság erényének. Az okos ember, aki munkálkodik minden igazi jóért, minden dolgot, minden helyzetet és egész cselekvését az erkölcsi jó mértékével próbálja mérni. Tehát nem az az okos – mint ahogy gyakran értik –, aki érvényesülni tud az életben és a legnagyobb hasznot tudja húzni belőle. Hanem az, aki egész életét a helyes lelkiismeret szava és az igazi erkölcs követelményei szerint tudja alakítani.

Az okosság így kulcs annak az alapvető feladatnak megvalósításához, amelyet mindegyikünk kapott Istentől. Ez a feladat magának az embernek a tökéletesedése. Isten mindegyikünknek megadta a saját emberségét. Kell, hogy állandó tervszerű alakításával feleljünk meg ennek a feladatnak.

De a kereszténynek joga és kötelessége, hogy még egy másik szemszögből is nézze az okosság erényét. Mintegy Isten gondviselésének képe és hasonlatossága ez a konkrét ember méreteiben. Mert, mint a Genézis könyvéből tudjuk, az ember Isten képére és hasonlóságára van teremtve. Isten pedig a teremtés és mindenekfölött az emberiség történetében valósítja meg tervét, amelynek célja – Szent Tamás tanítása szerint – a mindenség végső java. Az emberiség történetében ez a terv egyszerűen az üdvösség tervévé válik, mindegyikünket magába ölelve. Megvalósulásának középpontjában ott áll Jézus Krisztus: benne fejeződött ki magának Istennek, az Atyának örök szeretete és az ember üdvösségére való gondja. Ugyanakkor ez az isteni Gondviselés teljes kifejeződése.

Nos, az embernek, aki Isten képmása, valamiképpen – ez ismét Szent Tamás tanítása – gondviselésnek is kell lennie. De életének mértéke szerint. Részt vehet az összes teremtmény e nagyarányú útjában a cél, a teremtés java felé. Vagy hogy még inkább a hit nyelvén fejezzük ki magunkat: részt kell vennie az üdvösség isteni tervében. Haladnia kell az üdvösség felé, és segítenie másokat, hogy ők is üdvözüljenek. Miközben a többieknek segít, üdvözíti önmagát.

Kérem, kedves hallgatóim, gondoljon most ki-ki ebben a megvilágításban a saját életére. Okos vagyok-e? Következatosan és felelős módon élek-e? A program, amit meg-

valósítok, az igazi jót szolgálja-e? Üdvösségére van-e azoknak, akik általunk akarják elérni Krisztust és az Egyházat? Ha egy egyetemi hallgató vagy hallgatónő, egy családban élő fiú vagy leány hallgat, nézze ebben a megvilágításban iskolai feladatait, olvasmányait, érdeklődési területét, szórakozásait, baráti és barátnői körét. Ha családapa vagy családanya, gondoljon egy kicsit házastársi és szülői kötelességeire. Ha államférfi, vizsgálja kötelességei és felelőssége körét. Igazi javát keresi-e a társadalomnak, a nemzetnek, az emberiségnek? Vagy csak részleges és részrehajló érdekeket? Ha újságíró, közíró, olyan ember, aki befolyást gyakorol a közvéleményre: elmélkedjék befolyásának értékén és célján.

És nekem, a pápának, aki hozzátok beszélek, mit kell tennem, hogy okosan cselekedjem? Eszembe jutnak Albino Luciani, az akkori velencei pátriárka levelei Szent Bernáthoz. A clairvaux-i apát, az egyházdoktor erősen hangsúlyozza Luciani bíborosnak írt válaszában, hogy aki kormányoz, annak „okosnak” kell lennie. Mit csináljon hát az új pápa, hogy okosan járjon el? Bizonyára sokat kell tennie ennek érdekében. Mindig tanulnia kell és mindig elmélkednie ilyen kérdéseken. De ezenkívül mit tehet? Imádkozzék és fáradozzék annak az ajándéknak az elérésén, amely a Szentlélektől származik, és a neve: a tanács ajándéka. És ahányan azt szeretnék, hogy az új pápa okos pástora legyen az Egyháznak, könyörögjék ki neki a tanács adományát. De saját maguknak is kérjék ezt az ajándékot, a Jótanács Anyjának különös közbenjárása által. Hiszen milyen kívánatos, hogy minden ember okosan viselkedjék, és hogy a hatalom birtokosai igazi okossággal járjanak el! Hogy így az Egyház – okosan, a Szentlélek ajándékaival, különösen a tanács adományával megerősítve – hatékonyan részt vegyen ebben a mindannyiunk javát célzó nagy haladásban és mindenkinek megmutassa az örök üdvösség útját.

Nov. 8. Az igazságosság

I. János Pál pápa méltatlan utóda találkozik most veletek, hogy megboldogult Elődjének szellemében elmélkedjék a sarkalatos erényekről. Ezzel bizonyos értelemben meg akarja gyűjtani a többi lámpást is a sírja mellett.

Ma az igazságosságról kell beszélnem. Talán jó, hogy ez a november havi katekézisek első témája. Hiszen ez a

hónap arra indít, hogy minden egyes ember és az egész emberiség életét is az utolsó ítélet szemszögéből tekintsük. Valamiképpen mindnyájan tisztában vagyunk azzal, hogy ebben az ideiglenes jellegű világban nem lehet megvalósítani a teljes mértékű igazságosságot. Az annyiszor halott szavak: „Nincs igazság ezen a világon” talán túlzott egyszerűsítést fejeznek ki. De ugyanígy megvan a mély igazságuk is. Az igazságosság bizonyos tekintetben nagyobb az embernél, földi élete dimenzióinál. Felülmúlja lehetőségeit, hogy ebben az életben teljesen igazságos viszonyokat teremtsen az egyesek, a különféle környezetek, a társadalmi csoportosulások, a nemzetek stb. között. Minden ember a kielégíthetetlen igazságszomj érzésével él és hal meg, mert a világ nem képes mindenestül kielégíteni az Isten képmására teremtett lényt, sem személyiségének mélyén, sem emberi életének különböző kérdéseiben. Így az igazságosságnak ez az éhsége megnyitja az embert afelé, aki „maga az igazságosság”. Jézus a hegyi beszédben nagyon világosan és tömören fejezte ki ezt: „Boldogok, akik éheznek és szomjazzák az igazságosságot, mert kielégülést nyernek” (Mt 5,6).

Az igazságosság evangéliumi értelmének szemmel tartása mellett úgy is kell szemlélnünk ezt az erényt, mint az emberi életnek, az egyes ember, a társadalom, az emberiség életének alapvető dimenzióját a földön. Ez az erkölcsi dimenzió. Az igazságosság az emberek életének és együttélésének, s egyben az emberi közösségek, társadalmak és népek életének is alapelve. Lételeve továbbá az Egyháznak mint Isten népének, és az együttélés elve az Egyház és a különböző társadalmi struktúrák, főként az állam és a nemzetközi szervezetek között. Ezen a széles és igen különféle területen az ember és az emberiség állandóan igazságosságot keres: örök folyamat és roppant jelentőségű feladat ez.

Az igazságosság különféle vonatkozásait és szempontjait a századok folyamán közelebről is meghatározták. Innét származik a kölcsönös, osztó, törvényes és társadalmi igazságosság fogalma. Mindez tanúsítja, milyen alapvető jelentőségű az igazságosság az emberek közötti, a társadalmi és nemzetközi erkölcsi rendben. Azt mondhatjuk, hogy magának az ember földi életének értelme is az igazságossághoz van kötve. Nagy dolog helyesen meghatározni, „mennyivel tartozik” az összesség az egyénnek

és ugyanakkor az egyén az összességnek, meghatározni: „mivel tartozik“ (debitum) egyik ember a másikkal a különböző rendszerekben és viszonylatokban, – meghatározni ezt, és mindenekelőtt megvalósítani! Minden ember ezért él, ezért van értelme az életének.

Mégis az emberi lét földi századaiban állandó erőfeszítést és állandó küzdelmet jelent az igazságos rend létrehozása a társadalmi élet egészének különböző oldalain. Tisztelettel kell néznünk különböző rendszerek és irányok sokféle programját és sokszor reformáló tevékenységét. Ugyanakkor legyünk tudatában, hogy itt mindenekelőtt nem szisztémákról van szó, hanem az igazságosságról és az emberről. Nem lehet az ember a rendszerért, a rendszernek kell az emberért lennie. Ezért óvakodnunk kell a rendszer megmerevedésétől. A társadalmi, gazdasági, politikai, kulturális rendszerekre gondolok itt: meg kell őrizniök érzékenységüket az ember és az ő teljes java iránt, képesnek kell lenniök önmaguk, struktúráik megreformálására, az emberről szóló teljes igazság követelményei szerint. Ilyen szempontból kell értékelnünk nagy erőfeszítését, amely próbálja meghatározni és megszilárdítani „az emberi jogokat“ a mai emberiség, a népek és államok életében.

Századunk Egyháza állandó párbeszédet folytat a kortársi világ nagy frontján. Bizonyítja ezt a pápák számos enciklikája és a II. vatikáni zsinat tanítása. A jelenlegi pápának bizonyára még többször vissza kell térnie ezekre a témákra. A mai rövid fejtegetésben éppen csak rámutathatunk nagy és változatos területükre.

Szükséges tehát, hogy mindegyikünk igazságos körülmények között tudjon élni. Még inkább, hogy mindegyikünk igazságos legyen, és igazságosan járjon el közeliek és távoliak iránt, a közösség, a társadalom iránt, amelynek tagja – és Isten iránt.

Az igazságosságnak sok viszonyulási pontja és sok formája van. Egyik arra vonatkozik, amivel az ember Istennek „tartozik“. Ez már magában is igen fontos és hatalmas tárgy. Nem fejtem ki most, bár nem mulaszthatom el, hogy rá ne mutassak.

Állapodjunk meg most az embereknél. Krisztus ránk hagyta a felebaráti szeretet törvényét. Ebben a törvényben az is mind megvan, ami az igazságosságra vonatkozik.

Nem lehetséges szeretet igazságosság nélkül. A szeretet „felülmúlja” az igazságosságot, de ugyanakkor az igazságosságban valósul meg. Még az apának és az édesanyának is igazságosnak kell lennie gyermeke iránt, ha szereti. Hogyha az igazságosság ingatag lábon áll, a szeretet is veszélyben forog.

Igazságosnak lenni azt jelenti, hogy mindenkinek megadjuk, ami jár neki. Vonatkozik ez az ideiglenes, anyagi természetű javakra. Legjobb példa lehet itt a munkáért adott bér, vagy a saját munkánk vagy földünk gyümölcséhez való jog. De ezen kívül az embernek joga van a tisztességhez, a tisztelethez, a megérdemelt hírnévhez, és hogy tekintettel legyenek rá. Minél inkább ismerjük az embert, annál inkább megnyilatkozik előttünk személyisége, jelleme, értelme és szíve. És annál inkább meglátjuk és meg kell látnunk, milyen elv szerint „mérjük meg”, és mit jelent igazságosnak lenni vele szemben.

Ezért állandóan el kell mélyítenünk az igazságosság ismeretét. Nem elméleti tudomány ez. Hanem erény, az emberi szellem, az emberi akarat és a szív képessége. Továbbá imádkoznunk kell, hogy igazságosak legyünk, azok tudjunk lenni.

Nem feledkezhetünk meg Urunk szavairól: „Amilyen mértékkel mérték, olyannal fognak benneteket megmérni” (Mt 7,2).

Igazságos ember, „igaz mértékű ember.”

Bárcsak lennének mind ilyenek!

Bárcsak mind állandóan törekednénk ilyené válni!

Áldásom mindenkire.

Nov. 15. A lelki erősség

Amikor I. János Pál pápa a megválasztása utáni napon a Szent Péter bazilika erkélyéről beszélt, többek között megemlítette: Az aug. 26-i konklávé alatt, mikor már minden arra mutatott, hogy éppen őt választják meg, a mellette ülő bíborosok a fülébe súgták: „Bátorság!” Erre a szóra abban a pillanatban alighanem szüksége volt, és a szívébe vésődött, hiszen mindjárt másnap említette. I. János Pál megbocsát nekem, ha most felhasználom ezt a bizalmas közlését. Azt hiszem, éppen ez vezethet be a legjobban valamennyiünket, itt jelenlevőket a tárgyba. Hiszen ma a harmadik sarkalatos erényről, vagyis az erősségről akarok

beszélni. Erre az erényre utalunk, amikor bátorságra buzdítottunk valakit, mint I. János Pált bíboros szomszédja a konklávéban.

Kit tartunk mi erős embernek, bátor embernek? Ez a szó rendszerint a katonát idézi föl bennünk, aki hazája védelmében veszedelemnek teszi ki egészségét, sőt háború idején életét. De tudjuk, hogy béke idején is szükségünk van erősségre. Ezért nagy tisztelettel illetjük azokat, akik úgynevezett „civilkurázssival“ tűnnek ki. Lelkierőről tesz tanúságot, aki saját élete kockáztatásával próbál kimenteni egy fuldoklót, vagy segítséget nyújt természeti csapások, tűzvész, áradás stb. idején. Minden bizonnyal kitűnt ebben az erényben védőszentem, Szent Károly, aki a milánói pestis alatt teljesítette lelkipásztori szolgálatát a város lakói között. De csodálattal gondolunk azokra az emberekre is, akik megmásszák a Mount Everest csúcsait, vagy az űrhajósokra, például azokra, akik először tették a lábukat a holdra.

Mindebből látszik, hogy a lelki erősség erényének számos megnyilvánulása van. Egyesek széles körben ismertek és hírnévnek örvendenek. Mások kevésbé ismertek, pedig gyakran még nagyobb erényt követelnek. Mert a lelki erősség, mint az elején már mondtuk: erény, sarkalatos erény. Engedjétek meg, hogy figyelmeteket olyan példákra irányítsam, amelyeket általában kevésbé ismernek, de nagy, néha egyenesen hősiesség erényéről tesznek tanúságot. Gondolok például egy asszonyra, aki már sokgyermekes családjának, és most azt „tanácsolják“ neki sokan, hogy vetesse el a méhében fogant új életet, alávetve magát az anyaságot megszakító „beavatkozásnak“, — ő pedig szilárd „nem“-mel felel. Föltétlenül érzi mindazt a nehézséget, amit ez a „nem“ magával hoz: nehézségeket saját maga, férje, az egész család számára — és mégis „nem“-mel felel. A benne fogant új emberi élet túlságosan nagy, túlságosan „szent“ érték ahhoz, hogy engedhetne ilyen sürgetéseknek.

Még egy példa: Valakinek szabadságot, sőt könnyű érvényesülést ígérnek azzal a föltétellel, hogy tagadja meg elveit, vagy helyeseljen valamit, ami ellenkezik a mások iránti becsülettel. Ő is „nem“-mel felel, bár egyik oldalon fenyegetik, a másikon csábítják. Íme egy bátor ember!

Sok, igen sok megnyilatkozása van az erősségnek, sokszor hősiesség fokán, amiről nem írunk az újságok, vagy csak

kevesen tudnak róla. Csak az ember lelkiismerete ismeri, és Isten tud róla!

Tisztelettel kívánok adózni mindezeknek az ismeretlen bátraknak. Mindazoknak, akiknek van bátorságuk „nemet“ vagy „igent“ mondani, amikor ennek nagy ára van! Azoknak az embereknek, akik az emberméltóság és mély emberség különleges tanúbizonyságát adják. Éppen mert ismeretlenek, megérdemlik a hódolatot és különleges elismerést.

Szent Tamás tanítása szerint az erősség erénye abban az emberben van meg,

– aki kész „aggredi pericula“, szembeszállni a veszéllyel;

– aki kész „sustinere mala“, elviselni a viszontagságokat valami jó ügyért, az igazságért, az igazságosságért stb.

A lelkierősség erénye mindig megkívánja, hogy fölülkerekedjünk az emberi gyöngeségen, főképpen a félelmen. Az ember természeténél fogva, önkéntelenül fél a veszélytől, a kellemetlenségektől, a szenvedéstől. Ezért a bátor embereket nem csupán a csatatereken kell keresni, hanem a kórházi termekben, a fájdalmak ágyán is. Gyakran lehetett ilyeneket találni a koncentrációs és deportáló táborokban. Mindezek hiteles hősök voltak.

A félelem olykor elveszi a fenyegetés, elnyomás vagy üldözés légkörében élők bátorságát. Különösen értékes ember, aki ilyenkor képes áthágni az ún. félelemküszöböt, hogy tanúságot tegyen az igazságról és igazságosságról. Hogy eljusson erre az erőre, az embernek bizonyos mértékben „túl kell lépnie“ a saját határain és „felülmúlnia“ saját magát. Hisz abban a kockázatban forog, hogy elhanyagolt helyzetbe kerül, rossz szemmel nézik, kellemetlen következményeknek, igazságtalanságoknak, lefokozásnak, anyagi veszteségnek, talán fogságnak vagy üldözésnek teszi ki magát. Hogy az ember ilyen erőre szert tehesen, ahhoz nagy szeretetnek kell támogatnia az igazság iránt, a jó ügy iránt, amelynek szenteli magát. Az erősség erénye együtt halad önmagunk feláldozásának képességével. Ennek az erénynek már az ókorban határozott arcéle volt. Krisztussal evangéliumi, keresztény arcot öltött. Az Evangélium a gyöngé, szegény, szelíd és aláztos, a békét

munkáló, irgalmas emberekhez szól, és ugyanakkor állandó felszólítást tartalmaz az erősségre. Gyakran ismétli: „Ne féljetek“ (Mt 14,27). Azt tanítja az embernek, hogy egy igaz ügyért, az igazságért, az igazságosságért oda kell tudnunk „adni az életet“ (Jn 15,13).

Még egy példát föl szeretnék itt hozni. 400 éves ugyan, de mindig vonzó és mai marad. Kosztko Szent Szaniszlónak, az ifjúság védőszentjének alakjáról van szó, akinek sírja Rómában, a S. Andrea del Quirinale templomban található. Mert itt végezte be 18 évvel az életét ez az igen érzékeny és gyöngéd természetű, mégis igen bátor szent. A lelki erősség vezette, hogy nemesi származású létére Krisztus példájára a szegénységet válassza, és az ő kizárólagos szolgálatára szentelje magát. Bár elhatározása környezetének makacs ellenzésével találkozott, mégis sikerült – nagy szeretettel, de nagy szilárdsággal is – megvalósítania szándékát, amit jelmondata foglal magában: „Ad maiora natus sum“, nagyobbra születtem. Gyalog járta meg a Bécsből Rómába vezető utat, s így érkezett meg a jezsuiták noviciátusába, menekülve üldözői elől, akik ezt a „csökönyös“ fiatalembert erőszakkal akarták eltéríteni szándékaitól.

Tudom, hogy november hónapjában sok római fiatal, főleg egyetemi hallgató, seminarista, szerzetesjelölt látogatja meg Szent Szaniszló sírját a Szent András-templomban. Együtt tartok lélekben velük, mert a mi nemzedékünknek is szüksége van emberekre, akik szent „csökönyösséggel“ tudják ismételni: „Ad maiora natus sum.“ Szükségünk van erős emberekre!

Szükségünk van a lelki erősségre, hogy emberek legyenek. Valójában csakis az az ember igazán okos, akiben megvan az erősség erénye. Ugyanígy csakis az igazán igazságos, akiben megvan az erősség erénye.

Imádkozzunk a Szentléleknek azért az ajándékáért, amelynek neve „az erősség adománya.“ Amikor az emberből hiányzik az erő, hogy magasabb értékek – az igazság, az igazságosság, a hivatás, a házassági hűség – érdekében „felülmúlja“ önmagát, akkor arra van szükség, hogy ez a „magasból származó ajándék“ alkosson mindegyikünkben erős embert, és a kellő pillanatban lelkünk mélyén odasúgja: bátorság!

Nov. 28. A mértékletesség

Ma a negyedik sarkalatos erényen, a mértékletességen a sor. Így valamiképpen teljesítem I. János Pál programját, mintegy a boldogult pápa végrendeletét.

Amikor az erényről beszélünk – nemcsak ezekről a sarkalatos erényekről, hanem akármelyikről –, mindig a valóságos, konkrét embert kell szem előtt tartanunk. Az erény nem valami elvont, élettől elszakított dolog, hanem ellenkezőleg, mély gyökerei vannak magában az életben, belőle fakad, és vissza is hat rá. Az erény jellegzetes metszést ad az ember életének, cselekedeteinek, viselkedésének. Következésképpen ezekben az elmélkedéseinkben nem annyira az erényről beszélünk, mint az „erényesen” élő és cselekvő emberről: az okos, az igazságos, a bátor és végül ma a „mértékletes” (vagy „józan”) emberről.

Mindjárt hozzátesszük: az embernek mindezek a tulajdonságai, vagy jobban mondva az egyes sarkalatos erényekből eredő emberi magatartások kölcsönösen összefüggenek. Tehát nem lehet valaki igazán okos, sem hitelesen igazságos, sem valóban erős, ha nincs meg benne a mértékletesség erénye is. Azt lehet mondani, hogy közvetve ez az erény teszi lehetővé az összes többit; de azt is kell mondani, hogy az összes többi erény nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ember „mértékletes” vagy „józan” legyen.

Maga a „mértékletesség” kifejezés valamiképpen mint ha „az emberen kívülre” utalna. Csakugyan: mértékletesnek azt mondjuk, aki nem él mohón étellel-itallal, szórakozásokkal, nem iszik ártalmas mennyiségben alkoholt, nem fosztja meg magát kábítószerrel öntudatától stb. De ez az emberen kívüli vonatkozás az emberen belüli alapra támaszkodik. Olyan ez, mintha mindegyikünkben lenne egy „felsőbb én” meg egy „alsóbb én”. „Alsóbb énünkben” a „testünk” fejeződik ki és mindaz, ami hozzá tartozik: szükségletei, kívánságai, szenvedélyei, mindekelőtt érzékisége. A mértékletesség erénye minden embernek biztosítja a „felsőbb én” uralmát az „alsóbb én” fölött. Ez talán megalázása testünknek? Vagy kisebbitése? Ellenkezőleg: ez az uralom adja meg a test értékét. A mértékletesség erénye eredményezi, hogy testünk és érzékeink megtalálják emberi lényünkben az őket megillető helyet.

Mértékletes ember az, aki ura önmagának. Akiben a szenvedélyek nem kerekednek az értelem, az akarat és

a „szív“ fölé. Aki uralkodni tud magán! Ha így van, akkor könnyen beláthatjuk, milyen alapvető és gyökeres értéke van a mértékletesség erényének. Egyenesen nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az ember teljesen ember legyen. Elég ránézni valakire, aki szenvedélyeitől elragadva áldozatul esik nekik, s magától lemond értelme használatáról (mint pl. az alkoholista, a kábítószer rabja), máris világosan megállapíthatjuk: „embernek lenni“ annyit jelent, hogy tiszteljük a saját méltóságunkat, tehát többek között hogy a mértékletesség erényétől vezetettjük magunkat.

Ezt az erényt „józságnak“ is hívják. És helyesen! Hiszen hogy kordában tarthassuk szenvedélyeinket, a test kívánságát, az érzékiség kítőréseit (pl. a másik nemmel való kapcsolatban) stb., ahhoz az kell, hogy ne haladjuk túl a helyes határt önmagunk és „alsóbb énünk“ viszonyában. Ha nem tiszteljük ezt a helyes határt, nem leszünk képesek uralkodni magunkon. Nem jelenti ez, hogy az erényes, józan ember ne lehetne „spontán“, ne örülhessen, ne sírhasson, ne fejezhesse ki érzelmeit; nem jelenti, hogy érzéketlenné kellene válnia, „közömbössé“, mintha jégből vagy kőből lenne. Nem, semmiképpen! Elég Jézusra nézni, hogy meggyőződünk erről. A keresztény erkölcs sohasem volt azonos a sztoikussal. Ellenkezőleg: ha nézzük, az érzelmek és indulatok micsoda gazdagságával van megáldva minden ember – mindegyik más és más módon, másképpen a férfi, másképpen az érzékeny asszony –, akkor el kell ismernünk, hogy az ember csakis úgy érheti el ezt az érett spontaneitást, ha dolgozik önmagán és éberen „viraszt“ egész magatartása fölött. Ebben áll a „mértékletesség“, a „józság“ erénye.

Úgy gondolom, ez az erény mindegyikünkötől különös alázatot követel azokat az ajándékokat illetően, amelyeket Isten emberi természetünkbe helyezett. Azt mondanám: „a test alázatát“ és „a szívét“. Ez az alázat szükséges feltétele az ember belső „harmóniájának“, belső szépségének. Gondolkodjék rajta mindenki jól, különösen a fiatal emberek és még inkább a fiatal lányok, abban a korban, amelyben olyan fontos nekik, hogy szépek legyenek és így tessenek másoknak! Jusson eszünkbe, hogy az embernek mindenkifölött belül kell szépnek lennie. E nélkül a szépség nélkül hiábavaló a pusztán a testre irányított erőlködés: sem a fiú, sem a leány nem lesz tőle igazán szép.

Különben nem éppen a test szenved-e érezhető károkat, gyakran még egészségileg is, ha az emberből hiányzik a mértékletesség, a józanság erénye? Sokat mondhatnának erről a világ összes kórházának statisztikai és klinikai kórlapjai. Nagy tapasztalattal rendelkeznek e téren a házassági tanácsadók orvosai is, akikhez házások, jegyesek és fiatalok fordulnak. Igaz, nem ítélnénk meg az erényt kizárólag a test és lélek egészségi kölcsönhatásának kritériuma alapján. De igen sok bizonyíték vall arra, hogy az erény, a mértékletesség, a józanság hiánya árt az egészségnek.

Itt be kell fejeznem, bár meg vagyok győződve, hogy inkább abba hagyom, mint kimerítettem a tárgyat. Talán egy napon alkalmunk lesz visszatérni rá.

Most elég ennyi.

Így próbáltam, amint tudtam, végrehajtani I. János Pál végrendeletét.

Kérem őt, imádkozzék értem, amikor a szerdai kihallgatásokon ezután más témákra kell áttérnem.

MEGNYITÓ BESZÉD A PUEBLAI KONFERENCIÁN

1979. jan. 29.

Szeretett Püspöktestvéreim!

Ez az óra, amelyben, öröömre, együtt lehetek veletek, bizonyára történelmi jelentőségű a latinamerikai egyház számára. Tudatában van ennek a világ közvéleménye, tudják helyi egyházaitok hívei, tudjátok mindenekfölött ti magatok, az óra főszereplői és felelősei.

Ugyanakkor a kegyelem órája, az Úr léptei hagyják rajta nyomukat, Isten Lelke különlegesen jelen van és működik benne. Ezért bizalommal hívtuk segítségül ezt a Lelket a munka kezdetén. És ezért szeretnék most nagyon megkérni benneteket, mint testvér szeretett testvéreit: e konferencia minden napján, minden egyes mozzanatában engedjétek magatokat a Lélektől vezetetni, nyíljatok meg ihletésének és ösztönzésének; Ő vezéreljen és erősítsen benneteket, semmiféle más lélek.

Ennek a Léleknek irányítása alatt az utóbbi huszonöt évben most harmadszor gyűltök össze, püspökök, minden

országból, az egész latinamerikai kontinens püspökeinek képviseletében, hogy közösen elmélyítsétek küldetésetek értelmét, tekintettel népeitek új igényeire.

A most megnyíló konferencia – amelyet a tiszteletreméltó VI. Pál hívott össze, felejtethetlen elődöm. I. János Pál helybenhagyott, én pedig – pápaságom egyik első cselekedeteként – újból megerősítettem, az időben már távoli Rio de Janeiro-i összejövetelhez csatlakozik. Annak legnevezetesebb gyümölcse a CELAM* megszületése volt. De még szorosabban összefügg a tíz évvel ezelőtti II. medellini konferenciával.

Mekkorát haladt ebben a tíz esztendőben az emberiség, s vele együtt, szolgálatában mekkorát haladt az Egyház! Ez a III. konferencia nem hagyhatja figyelmen kívül ezt a tényt. Tehát kiindulópontul a medellini határozatokat kell vennie, minden pozitív tartalmukkal, de nem szabad szem elől tévesztenie egyes helytelen értelmezéseit: ezek világos megkülönböztetést, kellő kritikát és nyílt állásfoglalást követelnek.

Vitáitokban irányítótok a munkaokmány, amelyet nagy gonddal azért készítettetek, hogy mindig útjelzőként szolgáljon.

De kezetekben lesz VI. Pál „Evangelii nuntiandi“ kezdetű apostoli buzdítása is. Milyen örömteli érzéssel hagyta jóvá a nagy főpap a konferencia témáját: „Az evangélicizáció jelene és jövője Latin-Amerikában“!

Megmondhatják ezt, akik körülötte voltak az összejövetel előkészítésének hónapjaiban. Tanúságot tehetnek hálaíjáról is, amellyel tudomásul vette, hogy az egész gyűlés alapja az a szöveg lesz, amelybe ő életének alkonyán egész főpásztori lelkét beleöntötte. Most, hogy „lezárta szemét e világ színpadán“ (vö. VI. Pál végrendeletét), ez a dokumentum szellemi végrendeletté válik: az összejövetelnek szeretettel és szorgosan kell tanulmányoznia, hogy munkáinak másik kötelező útjelzőjévé tegye, és vizsgálja, hogyan vihető át a gyakorlatba. Az egész Egyház hálás nektek példátokért, munkátokért; ki tudja, hány más helyi egyház fog követni benne!

A pápa veletek kíván lenni munkátok kezdetén. Hálás „a világosság Atyjának, akitől minden tökéletes ajándék

* Conselho Episcopal Latino-Americano: Latin-Amerikai Püspöki Tanács.

alászáll" (Jak 1,17), hogy elkísérhetett benneteket tegnap a guadalupai Szűz anyai tekintete alatt bemutatott ünnepi misére, és ugyanúgy a ma reggeli misére is. Nagyon kedvemre lenne, ha itt maradhatnék veletek imádkozni, elmélkedni, dolgozni; legyetek biztosak benne, hogy lélekben itt is maradok, bár másfelől elszólit „az összes egyházak gondja" (2Kor 11,28). De legalább – mielőtt folytatnám lekipásztori látogatásomat Mexikóban és visszatérnék Rómába – szeretnék lelki jelenlétem zálogául néhány szót hagyni nektek. A pásztor gondjával és az atya szeretetével mondom el, mint a tárgyalandó témára és e szeretett országok egyházi életére vonatkozó főbb gondolataim visszhangját.

1. AZ IGAZSÁG MESTEREI

Nagy vigasztalás az egyetemes pásztorinak, hogy megállapíthatja: nem szakmai szümpozionra jöttetek össze, nem politikai parlamentként, nem tudományos vagy technikai kongresszusra – bármilyen jelentősek lehetnek is ilyen összejövetelek –, hanem az Egyház pásztorainak testvéri találkozására. És mint pásztorok eleven tudatában vagytok, hogy fő kötelességetek: az igazság mestereinek lenni. Nem emberi és okoskodó igazságnak, hanem az Istentől jövő igazságnak, amely magával hozza az ember hiteles felszabadításának elvét: „megismeritek az igazságot, és az igazság szabaddá tesz titeket" (Jn 8,32). Egyesegyedül ez az igazság nyújt szilárd alapot a megfelelő gyakorlatnak („praxis“).

Az evangélium hirdetésével együtt a pásztorinak, a hit mesterének első, pótolhatatlan kötelessége, hogy öröködjön a tanítás tisztaságán, ami a keresztény közösség építésének alapja. Milyen gyakran emelte ki ezt Szent Pál, meggyőződve e kötelesség teljesítésének súlyáról! (1Tim 1,3-7; 18-20; 11,16; 2Tim 1,4-14) A szeretetben való egységen kívül sürgető szükségünk van mindig az igazságban való egységre is. Szeretett VI. Pál pápánk az „Evangellii nuntiandi" apostoli buzdításban kifejtette ezt: „A ránk bízott evangélium az igazság szava is. Olyan igazság ez, amely megszabadít. Csak ez az igazság adhatja meg a szív békéjét. Ezt keresik az emberek, amikor nekik a Jó Hírt hirdetjük. Az igazságot Istenről, az igazságot az emberről, az ember életének értelméről, az igazságot a világról... Az evangélium hirdetője az lesz, aki lemondás és áldozat

arán is mindig az igazságot keresi, amelyet át kell adnia a többieknek. Nem árusítja ki, nem hamisítja meg soha azért, hogy az embereknek tessenek, hogy csodálkozzanak, hogy újszerű legyen vagy feltűnést keltsen . . . Isten népe pásztorai: lelkipásztori szolgálatunk azt kívánja tőlünk, hogy az igazságot őrizzük, védjük, továbbadjuk, áldozatok árán is“ (78. p.).

Igazság Jézus Krisztusról

Töletek, pásztorok, országaitok hívei mindenekelőtt a Jézus Krisztusról szóló igazság gondos és buzgó továbbadását remélik és igénylik. Ez az evangélium hirdetésének középpontja, lényeges tartalma: „Nincs igazi evangelizálás, ha nem hirdetik a Názáreti Jézusnak, az Isten Fiának nevét, életét, ígéreteit, országát, titkát“ (E. N. 22).

Ennek az igazságnak eleven megismerésétől függ embermilliók hitének ereje. Ettől függ az Egyházhoz való ragaszkodásuk és a világban való tevékeny keresztény jelenlétük értéke is. Ebből az ismeretből olyan választások, értékek, magatartások származnak, amelyek képesek irányítani, meghatározni keresztény életünket, s az egyéni és közösségi tudat megváltoztatásával új embereket, ezáltal új emberiséget teremteni (vö. E. N. 18).

A szolid krisztológiának kell rávetnie fényét sok olyan hittani és lelkipásztori kérdésre, amelyet meg akartok vizsgálni ezekben a napokban.

Meg kell tehát vallanunk Krisztust a történelem és a világ előtt, mélységes, átélt, eleven meggyőződéssel, úgy, ahogy Péter megvallotta: „Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia“ (Mt 16,16).

Ez az örömhír bizonyos értelemben egyedülálló: az Egyház érte és általa él, belőle meríti mindazt, amit az embereknek felajánlhat, nemzeti, kulturális, faji, korbelt, életkori és hivatásbeli különbség nélkül. Ezért „(Péternek) e vallomása óta az üdvösség szent történetének és az Isten népe történetének új dimenziót kell öltenie . . . “ (II. János Pál homíliája pápasága ünnepélyes megkezdésekor, 1978. okt. 22.)

Ez az egyedüli evangélium, és „ha akár mi, akár egy mennyei angyal más evangéliumot hirdetne nektek: átkozott legyen!“ (Gal 1,8).

Már most manapság sokfelé – a jelenség nem új – az evangéliumnak olyan „újraolvasásai“ keringenek, amelyek

inkább elméleti spekulációkból erednek, mint Isten szavának hiteles megemlékezéséből és igazi evangéliumi elkötelezettségéből. Zavart okoznak, mivel eltávolodnak az Egyház hitének központi kritériumaitól, és mert egyesek vakmerően katekézis módjára adják tovább őket a keresztény közösségeknek.

Egyes esetekben vagy elhallgatják Krisztus istenségét, vagy ténylegesen olyan értelmezésekbe esnek, amelyek nem egyeznek az Egyház hitével. Krisztus csupán „próféta” lenne, Isten Országának és szeretetének hirdetője, de nem Isten valóságos Fia, és így nem központja és tárgya az evangélium üzenetének.

Máskor úgy igyekeznek bemutatni Jézust, mint a politika elkötelezettjét, aki a római uralom és a hatalmasok ellen küzdött, beleértve az osztályharcba való bonyolódást is. Az a felfogás Krisztusról, hogy ő politikus, forradalmár, názáreti izgató, nem fér össze az Egyház tanításával. Összezavarva két igen különböző dolgot: Jézus vádlóinak ravasz ürügyét meg magának Jézusnak a tevékenységét, azt hozzák fel halála okául, hogy politikai összeütközést akartak vele megoldani, elhallgatva, hogy az Úr önként szolgáltatta ki magát, valamint hogy tudatában volt megváltói küldetésének. Az evangéliumok világosan mutatják, hogy Jézus számára mindaz, ami megváltoztatta volna küldetését, mint Jahve szolgáját, kísértés volt (Mt 4,8; Lk 4,5). Nem fogadja el azok álláspontját, akik összekeverték Isten dolgai politikai magatartással (Mt 22,21; Mk 12,17; Jn 18,36). Félreérthetetlenül elveti az erőszakhoz folyamodást. Mindenkiel közli a megtérésről szóló üzenetét, nem zárva ki még a vámosokat sem. Küldetésének perspektívája sokkal mélyebb: az egész embert magában foglaló üdvözlítés az átalakító, békéltető, megbocsátó, kiengesztelő szeretet által. Másrészt kétségtelen, hogy mindez nagy követelményekkel lép fel a keresztény ember magatartására nézve, aki igazán szolgálni akar legkisebb testvéreinek, a szegényeknek, a rászorulóknak, a kizsáboltottnak, egyszóval mindazoknak, akik életükben az Úr szenvedő arcát tükrözik (LG 8).

Tehát az efféle újraértelmezésekkel és talán tündöklő, de törékeny és következetlen elméletekkel szemben „Latin-Amerika jelen és jövő evangelizálásának” szüntelenül az Egyház hitét kell hangoztatnia: Jézus Krisztus, Isten Igéje és Fia, emberré lesz, hogy közeledjék az emberhez,

és misztériumának erejében felajánlja neki az üdvösséget, Isten nagy ajándékát (E. N. 19, 27).

Ez a hit járta át történelmeteket, ez alakította ki népeitek legdrágább értékeit, ennek kell teljes energiájával éltetnie jövőjét. Ez a hit nyilatkoztatja ki az egyetértésre és egységre szóló hivatást, amelynek el kell úznie a háborús veszélyeket a reménységnek erről a földrészéről, ahol az Egyház az egyesülés oly hatalmas tényezője volt. Végül ez az a hit, amelyet a latin-amerikai hívők olyan elevenen és annyi különféle módon fejeznek ki népi vallásosságukban és áhítatukban.

Ez a Krisztusba vetett hit az Egyház ölen képesít benünket, hogy szolgáljunk az embernek, népeinknek, hogy az evangéliummal behatoljunk kultúrájukba, átalakítsuk a szíveket, emberivé tegyük a rendszereket és társadalmi szerkezeteket.

Ha az Egyház hitétől eltérően Jézus Krisztus misztériumának teljességéből bármit is elhallgatnak, elfelejtenek, ha bármiben is megcsönkítják vagy nem megfelelően hangsúlyozzák, az nem lehet az evangelizáció érvényes tartalma. Egy nagy püspök a IV. század súlyos válságai idején így írt: „Ma, hamis vallásosság ürügyén, az evangélium hirdetésének csalóka látszatával, tagadni akarják az Úr Jézust.” És hozzátette: „Az igazságot mondom, hogy mindenki megtudja, mi az oka az irányvesztettségnek, amelytől szenvedünk. Nem hallgathatók.” (Poitiers-i Szt. Hilarius: Ad Ausentium 1-4.) Ti, mai püspökök, éppen így nem hallgathatók, mikor ilyen zavarok lépnek föl.

VI. Pál pápa ezt ajánlotta a medellini konferencia megnyitó beszédében: „Beszéljetelek, beszéljetelek, prédikáljatek, írjatek, foglaljatek állást – mint mondani szokás –, összhangzó tervekkel és szándékokkal, a hit igazságait illetően, megvédve és magyarázva őket, továbbá az evangélium korszerűségére vonatkozólag és a hívők életét és a keresztény erkölcsök védelmét érdeklő minden kérdésben . . . ” (VI. 1.)

Magam is fáradhatatlanul fogom ismételni, hiszen ezzel az egész emberiségre vonatkozó evangelizáló kötelességemet teljesítem: „Ne féljetelek! Nyissátok ki, igen, tárjátok tágra a kapukat Krisztusnak! Nyissátok meg megmentő hatalmának az államok határait, a gazdasági és politikai rendszereket, a kultúra, civilizáció és haladás tágas birodalmát!” (Okt. 22-i homília.)

Igazság az Egyház küldetéséről

Mint az igazság mestereitől azt remélik töledek, hogy szüntelenül és a jelen körülmények között különös erővel hirdessétek az igazságot az Egyház küldetésére vonatkozólag. Ez hitvallásunk tárgya és hűségünk pótolhatatlan, alapvető területe. Az Úr élet-, szeretet- és igazságközösségnek alapította egyházát (LG 8), mint Krisztus testét, „plérómáját” (teljességét) és szentségét, azét a Krisztusét, akiben az istenség egész teljessége lakozik (LG 7).

Az Egyház a hitnek abból a feleletéből születik, amelyet Krisztusnak adunk. A Jóhír őszinte elfogadása által egyesítjük a hívőket Jézus nevében, hogy együtt keressük, alkossuk, éljük az Országot (E. N. 13). Az Egyház „azok gyülekezete, akik hitükkel Jézusban az üdvösség szerzőjét, az egység és a béke alapelvét látják” (LG 9).

Másfelől viszont mi születünk az Egyházból: közli velünk az élet és a kegyelem gazdagságát, amelynek letéteményese, a keresztséggel megszül, a szentségekkel és Isten szavával táplál, előkészít küldetésünkre, vezet Isten terve, keresztyén életünk létalapja felé. A gyermekei vagyunk. Jogos büszkeséggel nevezzük Anyánknak, ismételve ezt az elnevezést, amely az első időkből származik, és megmaradt a századokon át (vö. Henri de Lubac: Méditation sur l'Eglise).

Tehát szeretnünk, tisztelnünk, szolgálunk kell, mert „nem lehet annak Isten az Atyja, akinek az Egyház nem anyja” (Szent Ciprián: De unitate 6,8), „nem lehetséges szeretni Krisztust anélkül, hogy ne szeressük az Egyházat, amelyet ő szeret” (E. N. 16), és „abban a mértékben, ahogyan valaki szereti Krisztus Egyházát, lakik benne a Szentlélek” (Szt. Ágoston: In Ioannem tract. 32, 8).

Az Egyház iránti szeretetnek hűségben és bizalomban kell megnyilvánulnia. Pápaságom első beszédében, hangsúlyozva szándékomat, hogy hű maradok a II. vatikáni zsinathoz és legnagyobb gondomat az egyháztan területére akarom fordítani, felszólítottam az embereket, vegyék kezükbe újra a „Lumen gentium” dogmatikus konstitúciót, „hogyan megújult és még nagyobb buzgalommal szemléljük az Egyház természetét és küldetését, létmódját és tevékenységét . . . Nemcsak azért, hogy elérjük mindazok életközösségét Krisztusban, akik hisznek és remélnek benne, hanem azért is, hogy kiterjedtebbé és szorosabbá tehessük

az egész embercsalád egységét." (II. János Pál első üzenete az Egyházhoz és a világhoz, okt. 17.)

Most, Latin-Amerika evangelizálásának ebben a transzcendens pillanatában megismétlem felhívásomat: „Ragaszkodásunk ehhez a zsinati okmányhoz – amelyet a hagyomány fénye megvilágít és benne vannak az I. vatikáni zsinatnak egy századdal előbb megfogalmazott dogmatikai formulái is – biztos út és állandó ösztönzés lesz nekünk, lelkipásztoroknak és híveknek egyaránt, hogy az élet és a történelem útjain haladjunk.” (Uo.)

A komoly és erőteljes evangelizáló tevékenység biztosító csakis a szilárd egyháztan lehet.

Először azért, mert az evangélium hirdetése az Egyház lényeges küldetése, sajátos hivatása, legmélyebb személyazonossága. Az Egyház maga is úgy kapta az evangéliumot (E. N. 14-15; LG 5). Az Úr küldte őt, ő pedig küldi az evangélium hirdetőit, hogy hirdessék „nem saját magukat, egyéni eszméiket, hanem az evangéliumot, amelynek sem az Egyház, sem az evangelizálók nem gazdáí és teljhatalmú tulajdonosai, hogy kedvük szerint rendelkezhetnének vele” (E. N. 15). Másodszor mert „az evangéliumhirdetés senkinek sem egyéni és elszigetelt tette, hanem mélyen egyházi: az Egyház cselekedete” (E. N. 60), „nem egyéni elvek és látásmódok megkülönböztető erejének, hanem az Egyházzal és pásztoraival való közösségnek van alávetve” (uo.). Ezért az Egyház helyes látása az evangelizálásról alkotott elképzelés elengedhetetlen kelléke.

Hogyan lehetne az evangelizáció hiteles, ha hiányoznék a szent tanítóhivatalhoz való készséges és őszinte ragaszkodás, abban a világos tudatban, hogy amennyiben alávetjük magunkat neki, Isten népe nem emberi szót kap tőlünk, hanem igazán Isten szavát? (vö. 1Tesz 2,13; LG 12). „Szem előtt kell tartani ennek a tanítóhivatalnak ‚objektív’ jelentőségét, s meg is kell védeni azoktól a cselekedetektől, amelyek napjainkban itt is, ott is mutatkoznak katolikus hitünk néhány szilárd igazsága ellen.” (II. János Pál első üzenete, 1978. okt. 17.)

Jól ismerem ragaszkodásokat és nagy készségeket Péter széke iránt, valamint mindenkor tanúsított szereteteteket. Szívből köszönöm nektek az Úr nevében ezt a mélyen egyházas magatartásokat, és kívánom nektek azt a vigaszt, hogy ti is számíthassatok híveitek lojális ragaszkodására.

A konferenciára készült terjedelmes dokumentációban, főleg számos helyi egyház hozzászólásában néha bizonyos kényelmetlen érzés mutatkozik magának az Egyház természetének és küldetésének értelmezésében. Például célzás merül föl arra, hogy egyesek szétválasztják az Egyházat és Isten országát. Az utóbbit, kiüresítve tartalmának teljességéből, inkább szekularista értelemben értik: nem a hit és az Egyházhoz való tartozás útján jutnánk oda, hanem pusztán struktúraváltozással és társadalmi-politikai elkötelezéssel. Ahol megvan az igazságosságért való elkötelezettségnek és az igazságosság gyakorlatának bizonyos fajtája, ott már jelen is lenne az Ország. Így feledésbe megy, hogy „az Egyház . . . azt a küldetést kapja, hogy Krisztus és Isten országát hirdesse és felállítsa minden nép között, ő maga pedig a földön ennek az Orzágnak magva és kezdete” (LG 5).

I. János Pál pápa szép katekézisei egyikében, a remény erényéről beszélve, kijelentette: „Tévedés azt állítani, hogy a politikai, gazdasági és társadalmi felszabadítás ugyanaz, mint Jézus Krisztus üdvössége, hogy „Isten Országá” azonos az „ember országával”.

Egyes esetekben bizalmatlanság mutatkozik az „intézményes” vagy „hivatalos” Egyház iránt, amelyet elidegenítőnek mondanak; vele szemben állna egy másik, népegyház, „amely a népből születik”, és a szegényekben valósul meg. Az ilyen állásfoglalásoknak különböző fokú – nem mindig könnyen meghatározható – ismert ideológiai előfeltételei lehetnek. A Zsinat elének tárta, mi az Egyház természete és küldetése. Azt is, hogyan járulnak hozzá mély egységéhez és állandó építéséhez azok, akiknek megbízatása a közösség szolgálata, és akiknek számítani kell Isten egész népének közreműködésére. Valóban: „ha az evangélium, amit hirdetünk, tele van tanbeli ellentétekkel, ideológiai kisarkításokkal, keresztyének és keresztyének közt egymás elítélésével, ha ki-ki másképp vélekedik Krisztusról, Egyházzal, de a társadalomról és az emberi intézményekről is: hogyan várhatnánk, hogy ne jöjjenek zavarba, ne veszítsenek irányt, sőt ne botránkozzanak meg azok, akikhez igehirdetésünk szól?” (E. N. 77)

Igazság az emberről

Az az igazság, amellyel az embernek tartozunk, mindenekelőtt a róla magáról szóló igazság. Mint Jézus Krisz-

tus tanúi hírnökei, szószólói, szolgálói vagyunk ennek az igazságnak. Nem zsugoríthatjuk egy filozófiai rendszer elveire vagy pusztán politikai tevékenységre, nem feledkezhetünk meg róla, nem árulhatjuk el.

Civilizációnknak talán egyik legnyilvánvalóbb gyöngéje az emberről alkotott elégtelen elképzelés. Kétségtelen, hogy korunkban írtak és beszéltek legtöbbit az emberről, a különféle humanizmusok és az antropocentrizmus kora vagyunk. És mégis, paradox módon ugyanakkor a legmélyebb aggodalmak kora is, amelyeket az ember azonoságáért és sorsáért érez, az ember eddig nem sejtett mértékű lealacsonyodásának kora, az emberi értékek idáig példátlan lábbal tiprásának kora.

Mi ennek a paradoxonnak a magyarázata? Azt mondhatjuk: ez az ateista humanizmus könyörtelen paradoxona. Annak az embernek a drámája, akit megfosztottak lényegének egyik lényeges dimenziójától, az abszolútumtól, és így a legsúlyosabb megcsonkításnak tették ki. A „Gaudium et spes” lelkipásztori konstitúció a kérdés gyökerét érinti: „Az ember titkát csak a Megtestesült Ige titka világítja meg” (GS 22).

Az Egyház – hála az evangéliumnak – birtokában van az emberről szóló igazságnak. Abban az antropológiában található ez, amelyet az Egyház szüntelenül mélyít és közöl. Legelső állítása, hogy az ember Isten képmása, nem zsugorítható a természetnek egy egyszerű részecskéjére vagy az emberközösség névtelen elemére (vö. GS 12,3 és 14,2). Ebben az értelemben írta Szt. Iréneusz: „Az ember dicsősége Isten, de Isten minden cselekedetének, bölcsességének, hatalmának befogadója az ember” (Contra haereses III. 20,2-3).

Az ember keresztény felfogásának erre a pótolhatatlan alapjára utaltam különösen karácsonyi üzenetemben: „Karácsony az ember ünnepe . . . Az ember a statisztika tárgya, a mennyiség kategóriájában vizsgálható . . . és ugyanakkor egy, egyetlen és megismételhetetlen . . . Isten örök elgondolásában öröktől kiválasztott; Isten nevéen hívja és nevezi” (Karácsonyi üzenet 1).

Sok más humanizmussal szemben – amelyek gyakran bezárulnak az ember pusztán gazdasági biológiai vagy pszichológiai szemléletébe – az Egyháznak joga és kötelessége azt az igazságot hirdetni az emberről, amelyet

Mesterétől, Jézus Krisztustól kapott. Bárcsak ne akadályozná ebben semmiféle külső kényszer! De mindenképp: bárcsak ő maga ne hagyná abba, akár félelemből vagy kétségek miatt, akár más humanizmusoktól eltűrt megfertőzés következtében, akár mert hiányos a bizalma eredeti üzenetében.

Amikor tehát az Egyháznak egy pásztora világosan, minden kétértelműség nélkül hirdeti az emberről szóló igazságot – annak kinyilatkoztatását, Aki „tudta, mi lakik az emberben” (Jn 2,25) –, akkor annak a bizonyosságnak kell lelkesítenie, hogy a legjobb szolgálatot teszi az embernek.

Ez az emberről szóló teljes igazság alkotja az Egyház társadalmi tanításának alapját, egyben pedig az igazi felszabadulásét is. Ennek az igazságnak fényénél nem az ember a gazdasági vagy politikai folyamatoknak alávetett lény, hanem ezek a folyamatok vannak az emberhez és az ember alá rendelve.

Az Egyház pásztorainak mostani találkozásából kétségtelenül megerősödve kerül ki az emberről szóló igazság, úgy, ahogy az Egyház tanítja.

II. AZ EGYSÉG JELEI ÉS ÉPÍTŐI

Az igazságnak tett lelkipásztori szolgálatotok kiegészítője az egység hasonló szolgálata.

Egység a püspökök között

Mindenekelőtt egység köztetek püspökök között. „Ezt az egységet – írta Szt. Ciprián püspök egy olyan pillanatban, amikor hazája püspökeinek közösségét súlyos veszélyek fenyegették – mindenképp nekünk, az egyházak élén álló püspököknek kell óvnunk és fenntartanunk, hogy tanúságot tegyünk: a püspökök közössége egy és oszthatatlan. Senki se csalja meg a híveket, ne is változtassa meg az igazságot. A püspökök közössége egy...” (De unitate Ecclesiae 6-8).

Ez a püspöki egység nem emberi számítások és mesterkedések gyümölcse, hanem felülről származik: az egy Úr szolgálatából, az egy Lélekkel töltekezésből, ugyanegy Egyháznak szeretetéből. Abból a küldetésből eredő egység, amelyet Krisztus bízott ránk, amely a latin-amerikai földrészen már szinte fél évezrede fejlődik, s amelyet ti

erős lélekkel visztek előbbre nagy átalakulások idején, miközben a megváltásnak és az Egyház működésének második évezrede a végéhez közeledik. Egység az evangélium körül, a Bárány teste és vére körül, az utódaiban élő Péter körül, ami mind – bár igen különböző, de igen jelentős jele Jézus köztünk való jelenlétének.

Mennyire át kell élnetek, szeretett Testvéreim, ezt a pásztori közösséget ezen az összejövetelen, amely maga is a már meglévő egység jele és gyümölcse, de egyben a még szorosabb és szilárdabb egység nyitánya és kezdete! Kezdjétek munkátokat a testvéri egység légkörében: legyen ez az egység máris az evangelizálás egyik eleme.

Egység a papokkal, szerzetesekkel. A hívő nép

A püspökök egymás közti egységének meghosszabbítása a papokkal, szerzetesekkel és hívőkkel való egység. A papok a püspökök közvetlen munkatársai a lelkipásztori küldetésben, amely komoly károkat szenvedne, ha köztük és a püspökök között nem uralkodna szoros egység.

Ennek az egységnek különösen jelentős tényezői a szerzetesek és szerzetesnők. Jól tudom, milyen fontos volt és milyen fontos ma is az ő hozzájárulásuk az evangélium hirdetéséhez Latin-Amerikában. A fölfedezés hajnalán, az első lépések idején érkeztek ide szinte minden országból. Állandóan az egyházmegyei papság oldalán dolgoztak. Egyes országokban a papságnak több mint felét, másutt nagy többségét alkotják. Már ez is elég lenne megértetni, mennyire fontos – itt még inkább, mint a világ más részeiben –, hogy a szerzetesek ne csak elfogadják, hanem lojálisan keressék a célkitűzés és cselekvés feloldhatatlan egységét a püspökökkel. Ezekre bízta az Úr a nyáj legelgetésének küldetését. Őket illeti, hogy kijelöljék az evangelizálás ösvényeit. Nem hiányozhat, nem szabad hiányoznia mellőlük a szerzetesek felelős és tevékeny, de egyben engedelmes és bízó közreműködésének. A szerzetesi karizma csak készségesebbé teszi őket az evangélium szolgálatára. Ebben az értelemben az egyházi közösségben mindenkinek súlyos kötelessége, hogy kerüljék a kettős tanítói hivatalt, ami egyháziilag elfogadhatatlan, lelkipásztori téren pedig terméketlen.

Ugyancsak alanyai ennek az egységnek a világiak, akik egyénileg vagy közösségben, apostoli szervezetekben el-

kötelezik magukat Isten Országának terjesztésére. Nekik kell a világot Krisztusnak szentelniök mindennapi feladataik közepett, különböző családi és hivatásbeli szerepükben, törvényes pásztoraikkal fenntartott benső egységben és engedelmességben.

Az egyházi egységnek ezt az értékes ajándékát mindazok között meg kell őrizni, akik Isten zarándok népéhez tartoznak, a „Lumen gentium” konstitúció szellemében.

III. AZ EMBERMÉLTÓSÁG VÉDŐI ÉS ELŐMOZDÍTÓI

Akik járatosak az Egyház történetében, tudják, hogy minden időben akadtak nagyszerű püspökök, akik mélyen belemerültek a rájuk bízottak embermértóságának előmozdításába és bátor védelmébe. Mindig püspöki küldetésük parancsoló szavára tették ezt, mert az embermértóság számukra evangéliumi érték volt, amit nem lehet megvetni a Teremtő súlyos megbántása nélkül.

Egyéni szinten lábbal tiporják ezt a méltóságot, amikor nem ügyelnek eléggé olyan értékekre, mint a szabadság, a hit megvallásának joga, a testi-lelki épség, a nélkülözhetetlen javakhoz, az élethez való jog... Társadalmi és politikai téren pedig akkor, ha az ember nem gyakorolhatja részvételi jogait, vagy igazságtalan és törvénytelen kényszernek, sőt testi vagy lelki kínzásoknak van alávetve stb.

Tudomásom van róla, mennyi probléma adódik ma ezen a téren Latin-Amerikában. Mint püspökök nem lehettek érdektelenek irántuk. Tudom, komolyan meg akarjátok gondolni, milyen viszony és alkalmazási lehetőség áll fenn az evangelizálás és az ember haladásának előmozdítása ill. a felszabadítás között, vizsgálva ezen a tágas és fontos területen az Egyház jelenlétének megkülönböztető jegyeit.

Itt a konkrét gyakorlat területére áttéve találkozunk azokkal a témákkal, amelyeket érintettünk a Krisztusról, az Egyházzal és az emberről szóló igazsággal kapcsolatban.

Amikor az Egyház jelen van az embermértóság védelmének vagy előmozdításának területén, ezt küldetésének vonalán teszi. Igaz, küldetése vallásos, nem pedig társadalmi vagy politikai jellegű, de nem teheti, hogy az embert ne lényének teljességében nézze. Az Úr az irgalmas samaritanus példabeszédében elének állította a mintát: hogyan kell figyelembe venni minden emberi szükségletet (Lk 10,

29kk), és kijelentette, hogy az utolsó ítéleten azonosítani fogja magát azokkal a nélkülözőkkel – betegekkel, foglyokkal, éhezőkkel, magányosokkal –, akiknek segítő kezet nyújtottunk (Mt 25,31kk). Az Egyház ebből és az evangélium más lapjaiból megtanulta (vö. Mk 6,35-44), hogy evangelizáló tevékenységének nélkülözhetetlen része az igazságosságnak és az emberi fejlődés feladatainak érdekében kifejtett működés (vö. a püspöki szinódus záróokmányát 1971 októberéből), és hogy az evangelizáció és az emberi fejlődés előmozdítása között igen szoros antropológiai, teológiai és szeretetkötelékek állnak fenn (vö. E. N. 31). Úgyannyira, hogy „az evangelizáció nem lenne teljes, ha nem venné számba azt a kölcsönös kapcsolatot, amely az idők folyamán kialakul az evangélium és az ember konkrét egyéni és társadalmi élete között” (E. N. 29).

Másrészt tartsuk szem előtt, hogy az Egyház földi téren kifejtett működése – pl. emberi fejlődés, a haladás, az igazságosság, a személyiség jogai terén – mindig az ember szolgálatára kíván lenni, mégpedig úgy, amilyennek keresztény embertanának fényében látja az embert. Nincs tehát szüksége rá, hogy rendszerekhez és ideológiákhoz folyamodjék annak érdekében, hogy szeresse, védelmezze, előmozdítsa az ember felszabadítását. Annak az üzenetnek középpontjában, amelynek letéteményese és hírnöke, elég ihletést talál, hogy a testvériség, az igazságosság, a béke érdekében cselekedjék, ellene mondvá minden zsarnoki uralomnak, rabszolgaságnak, jogtalan megkülönböztetésnek, erőszaknak, a vallásszabadság elleni merényletnek, az ember igazságtalan megtámadásának és mindannak, ami az élet ellen irányul (vö. GS 26,27,28).

Tehát az Egyház, „az emberség szakértője” (VI. Pál beszéde az ENSZ-ben, 1965. okt. 5.), nem opportunizmusból, nem is újdonsághajhászásból védelmezi az emberi jogokat. Hanem hiteles evangéliumi elkötelezettségből, ami – mint Krisztus esetében is – a leginkább rászoruló irányában való elkötelezettséget jelenti.

Ehhez az elkötelezéshez híven az Egyház szabad akar maradni az ellentétes rendszerek között, hogy csakis az embernek fogja pártját. Bármilyen nyomorúság vagy szenvedés sanyargassa is az embert, Krisztus a szegények oldalán áll: nem erőszak, hatalmi intrikák, politikai rendszerek által, hanem az emberről szóló igazsággal, amely a jobb jövő felé vezető út.

Ebből származik az Egyház állandó törődése a tulajdon kényes kérdésével. Bizonyosságai ennek az egyházatyák írásai a kereszténység első ezredén át. (Szt. Ambrus: De Nabuthae 12,53; PL 14,747). Világosan mutatja Aquinói Szent Tamás erőteljes, sokszor ismételt tanítása. A mi korunkban az Egyház olyan elterjedt okmányokban hivatkozott ezekre az elvekre, mint az utóbbi pápák szociális enciklikái. Különös erővel és mélységgel beszélt a tárgyról VI. Pál pápa „Populorum progressio” kezdetű enciklikájában (23-24; vö. még Mater et magistra 106).

Az Egyháznak ez a szava, az emberi lelkiismeret szavának visszhangja, amely szüntelenül hangzott a századokon át, a legkülönbözőbb társadalmi és kulturális rendszerek, feltételek közepett, megérdemli, hogy meghallgassák ma is. Meg kell hallgatni korunkban is, amikor néhány ember egyre gazdagabb lesz, miközben a tömegek nyomorúsága folyvást növekszik.

Ilyen körülmények között sürgető jelleget ölt az Egyháznak az a tanítása, hogy minden magántulajdonra ránehezedik a „szociális betáblázás” kötelezettsége. Ezzel a tanítással kapcsolatban az Egyháznak küldetést kell teljesítenie: hirdetni kell, nevelni a személyeket és közösségeket, alakítani a közvéleményt, irányítani a népek felelőseit. Így a társadalom érdekében dolgozik, mert ez a keresztény és evangéliumi elv végül is a javak elosztásának igazságosabb és egyenlőbb gyümölcseit termi majd, nemcsak az egyes nemzeteken belül, hanem általában a nemzetközi világban is, és lehetetlenné teszi, hogy az erősebb országok a gyöngébbek romlására használják fel hatalmukat.

Akikre az államok és nemzetek közéletének felelőssége nehezedik, azoknak meg kell érteniök, hogy a belső és a nemzetközi békét csak az igazságosságon alapuló társadalmi és gazdasági rendszer érvényesülése biztosítja.

Krisztus nem maradt közömbös a társadalmi erkölcsnek e roppant, igényes követelménye iránt. Éppen így az Egyház sem maradhat. Az Egyház szellemében, vagyis Krisztus szellemében és az ő átfogó, szilárd tanítására támaszkodva lássunk munkához e téren.

Itt újból ki kell emelni, hogy az Egyház fáradozása a teljes emberre vonatkozik.

Ezért egy gazdasági rendszer igazságos voltának elengedhetetlen feltétele, hogy kedvezzen a közoktatás és a

kultúra fejlődésének és terjedésének. Minél igazságosabb a gazdasági rendszer, annál mélyebb lesz a kultúra tudata. Ez jól összhangban van a Zsinat állításával: az emberhez méltó élet elérésére nem lehet csak arra szorítkozni, hogy többje legyen; arra kell törekedni, hogy több legyen (GS 35).

Igyatok tehát, Testvérek, ezekből a tiszta forrásokból. Szóljatok a Zsinat, XXIII. János, VI. Pál nyelvén: ez a kortárs emberiség tapasztalatának, fájdalmának, reménységének nyelve.

Amikor VI. Pál kijelentette, hogy „a béke új neve: fejlődés“ (Populorum progressio 76), szeme előtt lebegett mindaz a kölcsönös kötelék, amely nemcsak a nemzeteken belül áll fenn, hanem kívülük, világszinten is. Tekintetbe vette azokat a mechanizmusokat, amelyek – minthogy nem hiteles humanizmus, hanem anyagelvűség hatja át őket – nemzetközi szinten a gazdagokat mind gazdagabbá teszik, azon az áron, hogy a szegények mindig szegényebbek lesznek.

Nincs olyan közgazdasági szabály, amely önmagától meg tudná változtatni ezeket a mechanizmusokat. Az erkölcsi elvekre kell hivatkozni a nemzetközi életben, az igazságosság követelményeire, a legelső parancsolatra: a szeretet parancsára. Az erkölcsnek, a lelkieknek kell biztosítani az elsőbbséget, annak, ami az emberről szóló teljes igazságból születik.

Elétek akartam adni ezeket a gondolatokat, mert igen fontosnak tartom őket, bár nem szabad, hogy elvonjanak a konferencia központi tárgyától: az emberhez, az igazságossághoz az evangelizálás útján jutunk el.

Az eddig mondottak tükrében az Egyház mély fájdalommal látja „az emberi jogok megsértésének sokszor tömeges növekedését a világ annyi részében... Ki tagadhatná, hogy vannak manapság egyének és hatóságok, akik ill. amelyek büntetlenül megsértik az emberi személy alapvető jogait, mint pl. a születés jogát, az élethez való jogot, a felelős életadás jogát, a munkához, a békéhez, a szabadsághoz és a társadalmi igazságossághoz való jogot; a részvétel jogát a népet és a nemzeteket illető döntésekben? És mit mondjunk, amikor a kollektív erőszak különféle alakjaival találkozunk, mint egyének és csoportok faji megkülönböztetése, foglyok és politikai ellenfelek testi-

lelki kínzása? A lista még növekszik, ha tekintetbe vesszük, hogy embereket elszakítanak övéiktől, anyagi nyereség mohó vágyából emberrablásokat követnek el, amelyek drámai támadást jelentenek a családi élet és a társadalmi kötelékek ellen" (II. János Pál pápa üzenete az ENSZ-nek). Most újra kiáltjuk: Tiszteljétek az embert! Isten képmása ő! Hirdessétek az evangéliumot, hogy ez valósággá váljék! Hogy az Úr formálja át a szíveket és tegye emberivé a politikai és gazdasági rendszereket, az ember felelős cselekvéséből kiindulva.

A lelkipásztori elkötelezést ezen a téren a felszabadítás helyes keresztény fogalmának kell táplálnia. Az Egyház érzi, hogy kötelessége hirdetni milliányi emberi lény felszabadítását, kötelessége segíteni ennek megszilárdulásában (E. N. 30); de ezzel párhuzamosan azt is kötelességének érzi, hogy a felszabadítást a maga teljes, mély értelmében hirdesse, ahogy Jézus hirdette és valósította meg (E. N. 31). „Szabadulást mindattól, ami az embert elnyomja, de mindenekelőtt megmentést a bűntől és a gonosztól, Isten megismerésének örömeiben és abban az örömben, hogy Ő ismer bennünket" (E. N. 9). A kiengesztelődés és bocsánat felszabadulását. Abból a valóságból fakadó felszabadulást, hogy Isten gyermekei vagyunk, és így hívhatjuk őt: Abba, Atya! (Róm 8,15), s ezért minden emberben fölismerjük testvérünket, akinek szíve Isten irgalmából át tud alakulni. Azt a felszabadulást, amely a szeretet energiájával a közösség felé hajt, ennek csúcsát és teljességét pedig az Úrban találjuk meg. A felszabadulást mint úrrá levést a különféle szolgaságok és bálványok fölött, amelyeket az ember farag önmagának és mint az új ember növekedését.

Olyan felszabadulást, amely az Egyház sajátos küldetésén belül nem zsugorodik egyszerűen szűk gazdasági, politikai, társadalmi vagy kulturális térre, nem esik áldozatul semmiféle stratégiának, kérészéletű gyakorlatnak vagy sikernek. (E. N. 33.)

Hogy megőrizzük a keresztény felszabadulás eredetiségét és az energiákat, amelyeket biztosít, mindenáron ki kell kerülni tartalmának leszűkítését és minden kétértelműségét, amint VI. Pál pápa kérte. Különben „az Egyház elveszítené legmélyebb értelmét. Felszabadítást hirdető szavának nem lenne semmi eredetisége, és kész zsák-

mányává lenne ideológiai rendszerek meg politikai pártok visszaéléseinek" (E. N. 32). Sok jel segít megkülönböztetni, mikor van szó keresztény felszabadításról, illetve mikor táplálkozik inkább olyan eszmerendszerekből, amelyek megfosztják az ember, a dolgok, az események evangéliumi összefüggésben való szemléletétől (E. N. 35). Ezek a jelek megmutatkoznak már a hirdetés tartalmában vagy az evangelizálók konkrét magatartásában. A tartalom terén meg kell figyelni, mennyire hű Isten szavához, az Egyház élő hagyományához, tanítóhivatalához. A magatartást illetően mérlegelni kell, milyen közösségi érzést mutat az illető mindenekelőtt a püspökökkel, továbbá Isten népe többi részlegével; mennyire járul hozzá a közösség tényleges megszervezéséhez, mekkora gonddal fordul a szegények, a betegek, a kisemmizettek, védtelenek, elnyomottak felé, és fölfedezve bennük „a szegény és türelmes” Jézus képmását, hogyan „igyekszik segíteni szükségleteiken és szolgálni bennük Krisztust” (LG 8). Ne ringassuk csalódásba magunkat: a szegény és egyszerű hívek szinte valami evangéliumi ösztönrel spontánul megérik, ki az, aki az Egyházban az evangéliumot szolgálja, illetőleg ki az, aki kiüresíti és más érdekekkel elfojtja.

Mint látjátok, ma is érvényes mindaz, amit a felszabadulásról az Evangélii nuntiandi elmondott.

Amit eddig említettünk, gazdag és sokrétű örökséget alkot; az Evangélii nuntiandi körlevél az Egyház szociális tanának vagy tanításának nevezi (E. N. 38). Ez Isten ígéjének és a hiteles tanítóhivatalnak a fényében születik, valamint a keresztényeknek a világ változó helyzeteiben való jelenlétéből, amennyiben érintkezésbe kerülnek a belőlük fakadó kihívásokkal. Ezért ez a szociális tanítás magában foglal elméleti elveket, de az ítéletalkotás szabályait és a cselekvés iránymutatását is (vö. Octogesimo Adveniens 4).

Bízzatok felelősségtudattal ebben a szociális tanításban, akkor is, ha egyesek kétségeket és bizalmatlanságot próbálnak elvetni rá vonatkozólag; tanulmányozzátok komolyan, próbáljátok alkalmazni, tanítani, legyetek hűségesek hozzá. Ha az Egyház egy gyermeke így tesz, az biztosítéka, hogy hiteles az elkötelezettsége a kényes és igényes társadalmi feladatok terén, igaziak az erőfeszítései testvérei felszabadításának, haladásuk előmozdításának érdekében.

Engedjétek hát meg, hogy különös lelkipásztori figyelemetekbe ajánljam a sürgető feladatot: tegyétek érzékennyé híveiteket az Egyház szociális tanítása iránt.

Különös gonddal kell kialakítani a szociális lelkiismeretet minden szinten és a társadalom minden részében. Amikor egyre szaporodik az igazságtalanság és fájdalmasan növekszik a távolság szegények és gazdagok között, az oly sok területen jelenlevő Egyház alkotó és nyitott jellegű szociális tanítása legyen a nevelés és a cselekvés értékes eszköze. Különösen áll ez a világiakra: „a világi feladatok , a világban való tevékenység sajátosan, ha nem is kizárólagosan, a laikusokat illetik“ (GS 43). Kerülni kell kizorításukat, és komolyan tanulmányozni kell, meddig jogosult fenntartani mások képviselőténak bizonyos formáit. Nem a világiak hivatottak-e, az Egyházban kapott hivatásuk erejében, hogy megadják hozzájárulásukat politikai és gazdasági téren, s hatásos jelenétükkel védelmezzék és előmozdítsák az emberi jogokat?

IV. NÉHÁNY ELSŐDLEGES FELADAT

Sok és nagyjelentőségű lelkipásztori témát fogtok megvizsgálni. Nincs idő, hogy mind megemlítssem. Egyesekre utaltam vagy még utalni fogok papokkal, szerzetesekkel, kispapokkal, világiakkal való találkozásaim során.

Azok a pontok, amelyeket itt jelzek, különböző okokból nagyon jelentősek. A többi téma között, amelyeket lelkipásztori élelátásokatok elétek állít, ne mulasszátok el, hogy ezeket is figyelembe vegyétek.

a) A CSALÁD. Tegyetek meg minden erőfeszítést, hogy legyen családpsztoráció. Ügyeljetek erre az anyyira elsődleges területre, abban a biztos tudatban, hogy a jövendő evangelizáció nagyrészt a „házi egyháztól“ függ. Ez a szeretetnek, Isten megismerésének, az élet és az emberi méltóság tiszteletének iskolája. Ez a lelkipásztorokodás annyival inkább is fontos, mert a családot sok minden fenyegeti. Gondoljatok a válás melletti agitálásra, a fogamzástgátló eszközök használatára, az abortuszra, ami mind rombolja a társadalmat.

b) A PAPI ÉS SZERZETESI HIVATÁSOK. Országaitok többségében, a hivatások reményt keltő ébredése elenére, súlyos és állandó probléma azok hiánya. Mérhe-

tetlen az aránytalanság a lakosok növekvő száma és az evangelizálók száma között. Ez módfelett fontos a keresztény közösségre nézve. Minden közösség gondoskodik magának hivatásokról: ez jelzi életképességét és érettségét. Erőteljes lelkipásztori tevékenységet kell foganatosítani, kiindulva az általános keresztény hivatásból és az ifjúság lelkes gondozásából, hogy ez biztosítsa az Egyháznak a szükséges szolgákat. A laikus hivatások, bármilyen nélkülözhetetlenek is, nem pótolhatják ezt. Sőt a laikus elkötelezettség egyik bizonyosága az Istennek szentelt életre szóló hivatások nagy száma.

c) AZ IFJÚSÁG. Mennyi reménységet vet beléjük az Egyház! Mennyi energia forr bennük Latin-Amerikában, amire az Egyháznak szüksége van! Mennyire közel kell állnunk hozzájuk nekünk pásztoroknak, hogy Krisztus és az Egyház, hogy a testvéri szeretet mélyen a szívébe hatoljon!

Befejezés

Ennek az üzenetnek a végén nem mulaszthatom el, hogy ismét segítségül ne hívjam Isten Anyját, oltalmába ajánlva személyeket és munkákat ezekben a napokban. Az a tény, hogy találkozásunk a Guadalupei Miaszszonyunk lelki jelenlétében folyik le, akit Mexikóban és a többi országban is a latin-amerikai Egyház Anyja gyanánt tisztelnek, öröm és reménység forrása számomra. Ő, „az evangelizáció csillaga” legyen vezetőnk az elmélkedésben és a hozandó döntésekben. Eszközöljön ki nektek isteni Fiától prófétai merészséget és pásztorokhoz illő evangéliumi okosságot; tanítói tisztánlátást és vezetői, irányítói biztosságot; a tanúságtétel lelkierejét és az atya derűjét, türelmét, szelídségét.

Az Úr áldja meg munkátokat. A papok, diakónusok, szerzetesek, szerzetesnők, világiak, szakértők, megfigyelők válogatott képviselői vannak kíséretetekben; közreműködésük nagy hasznotokra lesz. Az egész Egyház tekintete rátok szegeződik, bizalommal és reménységgel. Próbáljatok megfelelni ennek a várakozásnak, tökéletes hűséggel Krisztus, az Egyház, az ember iránt. A jövő Isten kezében van, de Ő bizonyos mértékben a ti kezetekbe is teszi az evangelizáció új lendületét. „Menjete hát, tanítsatok minden népet!” (Mt 28,19)

LEVÉL A PÜSPÖKÖKHOZ ÉS A PAPOKHOZ

AZ EGYHÁZ VALAMENNYI PÜSPÖKÉHEZ

1979 Nagycsütörtökére

Tisztelendő Püspöktestvéreim!

Közeledik a nagy nap, amikor paptestvéreinkkel együtt a nagycsütörtök liturgiáját végezzük, és elmélkedünk arról a felbecsülhetetlen ajándékról, amelynek Krisztus, az örök Pap adományából lettünk részesei. Ezen a napon, mielőtt az „In Cena Domini” liturgiát megülnénk, összegyűlünk székesegyházainkban, hogy megújítsuk önátadásunkat Krisztus kizárólagos szolgálatára az ő Egyházában. Őelötte tesszük ezt, aki értünk „engedelmes lett mindhalálig” (Fil 2,8), teljesen az Egyháznak, jegyesének áldozva magát.

Ezen a szent napon a liturgia az utolsó vacsora termébe vezet el bennünket; hálás szívvel hallgatjuk ott az isteni Mester hozzánk szóló szavait, teli gondoskodással minden idők püspökei iránt, akik az apostolok nyomdokain hivatottak vállalni az Egyház gondját: törődni a nyájjal, Isten egész népének hivatásával, Isten ígéjének hirdetésével, a keresztények szentségi és erkölcsi életének egész szervezésével, a papi és szerzetesi hivatásokkal, a közösség testvéries szellemével.

Krisztus azt mondta: „Nem hagylak árván titeket. Viszajövök hozzátok” (Jn 14,18). Az Úr szenvedésének, halálának és feltámadásának ez a három szent napja fölségesen idézi fel bennünk nemcsak távozásának emlékét, hanem a visszatérésébe, állandó jövetelébe vetett hitet is. Hisz mi mást jelentenének szavai: „És én veletek vagyok mindennap, a világ végéig?” (Mt 28,20)

Ennek a hitnek a szellemében, amely az egész húsvéti triduumot átjárja, szeretném, tisztelendő és kedves Testvéreim, hogy ebben az évben, pápaságom első évében, különlegesen is átérezzük hivatásunkban és püspöki szolgálatunkban azt az egységet, amelynek az utolsó vacsorán Krisztus körül összegyűlt Tizenkettő volt részese. Ott hallották azokat a szavakat, amelyek a legnagyobb megtiszteltetést, de egyben igen nagy kötelességet is jelentettek számukra: „Nem mondalak már titeket szolgálóknak, mert a szolgáló nem tudja, mit tesz az ura. Titeket barátainknak mondalak, mert mindent tudtul adtam nektek, amit Atyámtól hallottam. Nem ti választottatok engem, hanem én vá-

lasztottalak titeket, és arra rendeltelek, hogy elmenjeteK, gyümölcsöt hozzatok, és az maradandó legyen" (Jn 15, 15-16).

Fűzhetünk-e valamit ezekhez a szavakhoz? Nem kell-e inkább alázattal és hálással megállapodnunk előttük a ma ünnepelt misztérium nagyságát szemlélve? Így mind mélyebben belénk gyökerezik a tudat: mekkora adományt kaptunk az Úrtól hivatásunkkal és püspökké szentelésünkkel. Csakugyan, a papság szentségi teljességének adománya nagyobb, mint a püspöki szolgálatunkkal járó minden fáradtság és nehézség.

A II. vatikáni zsinat emlékeztetett és bőven megmagyarázta, hogy ezt a szolgálatot – bár nyilvánvalóan mindegyikünk személyes kötelessége – az Egyház egész püspöki kollégiumának vagy testületének testvéri közösségében teljesítjük kellőképpen. Minden embert és különösen minden keresztényt joggal szólítunk „testvérnek”. De ha rólunk püspökökről és kölcsönös kapcsolatunkról van szó, akkor ez a szó egészen különleges jelentést vesz fel: bizonyos értelemben közvetlenül abból a testvériségből fakad, amely az apostolokat Krisztus köré gyűjtötte, abból a barátságból, amellyel Krisztus megtisztelte őket, amellyel egyesítette egymás között, mint az evangélium idézett szavai szépen tanúsítják.

Kívánatos tehát, tisztelendő és kedves Testvéreim, és ezen a napon különösképpen is kívánatos, hogy mindaz, amit a II. vatikáni zsinat oly csodálatosan felújított tudatunkban, egyre inkább a kollegialitás jellegét öltse. Ez legyen együttműködésünk elve (*collegialitas effectiva*) és egyben a szívek testvéri kötelékének jele (*collegialitas affectiva*), hogy építsük Krisztus titokzatos Testét, és szorosabbá tegyük Isten egész népének egységét.

Mikor most székesegyházaitokban találkoztok a helyi egyházaitok vagy egyházmegyéitek presbitériumát alkotó megyéspapokkal és szerzetesekkel, előírás szerint megújítják a szentelésük napján kezetekbe tett ígéreteket. Ezt szem előtt tartva a papokhoz külön levelet intézek, s bízom benne, hogy az segít nekik is, nektek is még mélyebben átélni ezt az egységet, ezt a titokzatos köteleket, amely egyesít bennünket Jézus Krisztus egyetlen papságában, a kereszt áldozatában beteljesült papságban, hisz ezzel érdemelte ki, hogy „belépjen a szentélybe” (vö. Zsid 9,12).

Remélem, tisztelendő Testvéreim, hogy az, amit Szent Péter székén betöltött szolgálatom kezdetén a papoknak mondok, nektek is segítségetekre lesz, hogy napról napra jobban megerősítsétek az egész presbitérium közösségét és egységét (vö. LG 28), amelynek alapja a mi kollegiális közösségünk és egységünk az Egyházban.

Bárcsak ugyanígy megújulna szeretetetek papjaitok iránt, akiket a Szentlélek pásztori tisztetek legközelebbi társaiként adott nektek és bízott rátok! Úgy gondoskodjatok róluk, mint szeretett fiaitokról, testvéreitekről, barátaitokról. Tartsátok szem előtt minden szükségletüket. Legyen különös gondotok lelki előmenetelükre, a papság kegyelmében való állhatatosságukra.

Mindhogy a ti kezetekbe teszik le és újíttják meg minden évben papi ígéreteiket s különösen a celibátusra való elkötelezésüket, tegyetek meg minden töletek telhetőt, hogy teljesítsék is ígéretüket, amint az Egyház szent hagyománya, az evangélium szelleméből származó hagyomány kívánja.

A papi szolgálatban álló testvéreink irányában tanúsított gondoskodásnak ki kell terjednie az egyházi papnevelő intézetekre is. Ezek az egész Egyházban és minden egyes részében tanúsítják életerejét és lelki termékenységét, hiszen az fejeződik ki Isten és a lelkek kizárólagos, buzgó szolgálatában. Ma újból mindent el kell követni hivatások gerjesztéséért, papjelöltek, leendő papok új nemzedékeinek kialakításáért. Evangéliumi szellemben kell véghezvinni ezt, és az idők jeleinek helyes értelmezésével, amelyekre a II. vatikáni zsinat akkora figyelmet fordított. A szemináriumok életének teljes helyreállítása az egész Egyházban kiváló bizonyossága lesz annak a megújulásnak, amely felé a Zsinat irányította az Egyházat.

Tisztelendő, kedves Testvéreim! Mindazt, amit írtam nektek, miközben a nagycsütörtöknek, „a papok ünnepének” mély átélésére készülődtem, szorosán összekötöm azzal az óhajjal, amelyet az apostolok ezen a napon hön szeretett Mesterük szájából hallottak: „. . . elmenjete, gyümölcsöt hozzatok, és az maradandó legyen” (Jn 15,16). Nem hozhatjuk meg másképp ezt a gyümölcsöt, csak ha Benne maradunk: a szőlőtőn (vö. Jn 15,1-8). Hisz megmondta búcsúbeszédében, húsvétja előestéjén: „Aki én bennem marad és én őbenne, sok gyümölcsöt terem; mert nálam nélkül semmit sem tehettek” (Jn 15,5). Mi nagyobb-

bat kívánhatnék nektek, szeretett Testvéreim, mi nagyobb kívánhatnánk kölcsönösen egymásnak, mint hogy Benne maradjunk, Jézus Krisztusban, és gyümölcsöt hozzunk, maradandó gyümölcsöt?

Fogadjátok ezt az óhajt. Igyekezzünk mindig jobban erősíteni egységünket; próbáljunk még lángolóbb szívvel élni Urunk Jézus Krisztus húsvétjának e három szent napjából!

A Vatikánból, 1979. április 8-án, virágvasárnap, pápaságom első évében.

II. János Pál pápa

AZ EGYHÁZ VALAMENNYI PAPJÁHOZ 1979 Nagycsütörtökére

Szeretett Paptestvéreim!

1. *Értetek vagyok püspök; veletek vagyok pap*

Az Egyházban betöltött új szolgálatomnak ebben az első idejében mély belső szükségletől indítva fordulok hozzátok, kivétel nélkül mindnyájatokhoz, megyés és szerzetespapok, akik az egyházirend szentségének erejében testvéreim vagytok. Mindenekelőtt ki akarom fejezni hitemet abban a hivatásban, amely különlegesen összekapcsol benneteket püspökeitekkel, a szentségen és a szolgálaton alapuló közösségben, amelyre az Egyház, Krisztus misztikus Teste épül. Felétek fordult gondolatom és lelkem, akik, különös kegyelemből és Üdvözlőnk különös adományából „a nap terhét és hevét” viselitek (vö. Mt 20,12). A papi és pásztori szolgálat sokféle gondja között az első naptól kezdve gondoltam rátok, mióta Krisztus meghívott a székbe, amelyben valamikor Szent Péternek kellett életével és halálával a végsőkéig feleletet adnia Ura kérdésére: „Szeretsz-e engem? Szeretsz-e jobban, mint ezek?” (Vö. Jn 21, 15-17)

Szüntelenül gondolok rátok, imádkozom értetek, veletek együtt keresem a *lelki egység és az együttműködés ösvényeit*, mert testvéreim vagytok az egyházirend szentségének erejében, amelyet én is püspököm (a felejtethetlen emlékű krakkói metropolita, Sapieha Ádám István bíboros) kezéből kaptam. Ma tehát így akarok hozzátok szólni, a helyzethez alakítva Szent Ágoston ismert szavait: „Ér-

tetek vagyok püspök, veletek vagyok pap". („Vobis enim sum episcopus, vobiscum Christianus." Serm. 340, 1; PL 38, 1483). Ma kiváló alkalom kínálkozik arra, hogy elmondjam nektek néhány gondolatomat ebben a levélben: küszöbön áll nagycsütörtök napja. Ez papságunk évenkénti ünnepe, amely minden egyes egyházmegye papságát egyesíti püspöke körül az Eucharisztia közös ünneplésében. Ezen a napon kívánatos, hogy minden pap megújítsa püspöke előtt és vele együtt a papszenteléskor tett ígéreteket. És ez lehetővé teszi nekem és minden püspöktestvéremnek, hogy egészen különös egységbe kerüljünk veletek, mindenekfölött pedig hogy behatoljunk Jézus Krisztus legbensőbb titkába, amelynek mindannyian részesei vagyunk.

A II. vatikáni zsinat, amely oly világosan kidomborította a püspöki kollegialitást az Egyházban, új formát adott a papi közösségek életének is. Ezeket a testvériség sajátos köteléke fűzi össze egymás között és egyesíti helyi egyházuk püspökével. Az egész papi élet és szolgálat e kötelek elmélyítésére és megerősítésére való. De egész különös szerepet töltenek be a papi élet és szolgálat különböző feladataiban többek között a papi tanácsok, amelyeknek – a Zsinat és VI. Pál Ecclesiae Sanctae kezdetű motu proprio (vö. I. 15) szándéka szerint – minden egyházmegyében tevékenyen működniük kell. Mindez arra szolgál, hogy minden egyes püspök, papságával egységben, hathatósabban tudja szolgálni az evangelizálás nagy ügyét. E szolgálat által valósul meg az Egyház feladata, sőt saját természetete. Antióchiai Szent Ignác következő szavai szépen megerősítik, milyen jelentős itt a papok egysége püspökükkel: „Viseljétek szíveteken, hogy mindent isteni egyetértésben tegyetek, életeken a püspökkel, Isten helyettesével, a papokkal, az apostoli testület képviselőivel, és a nekem oly kedves diakónusokkal, akikre Jézus Krisztus szolgálatát bízta." (Ep. ad Magnesios, VI, 1: Patres Apostolici I., Funk kiadás, 235. o.)

2. Krisztus és az Egyház szeretete egyesít bennünket

Nem szándékom ebben a levélben a papi élet és szolgálat teljes gazdagságát összefoglalni. Utalok itt az Egyház tanítóhivatalának egész hagyományára, különösképpen pedig a II. vatikáni zsinat tanftására különböző okmányokban, főleg a Lumen gentium konstitúcióban, valamint a Presbyterorum ordinis és Ad gentes dekrétumban.

Hivatkozom továbbá elődöm, VI. Pál Sacerdotialis coelibatus kezdetű enciklikájára. Végül nagy jelentőséget tulajdonítottak a „De sacerdotio ministeriali“ kezdetű dokumentumnak, amelyet ugyancsak VI. Pál hagyott jóvá, mint az 1971-es püspöki szinódus munkájának gyümölcsét. Igaz ugyan, hogy a szinódusnak az az ülése, amely kidolgozta, csak tanácsadó jellegű volt, de azért ez a dokumentum igen nagy fontosságú fejtegetés a papok életének és szolgálatának sajátos természetéről a kortárs világban.

Hivatkozva mindezekre a forrásokra, amelyeket jól ismertek, ebben a levélben *csak néhány pontot akarok érinteni*, azokat, amelyeket különösen fontosnak tartok az Egyház és az emberiség történelmének ebben a pillanatában. Szavaim az Egyház iránti szeretetből fakadnak. Mert az Egyház másképpen nem fogja tudni betölteni a világhoz szóló küldetését, csak ha – minden emberi gyöngeség ellenére – hűséges marad Krisztushoz. Tudom, olyanokhoz szólok, akik számára csakis Krisztus szeretete tette lehetővé, hogy hivatásszerűen az Egyház szolgálatára és az Egyházon belül az ember szolgálatára adják magukat, legjelentősebb, de mindenekelőtt az örök üdvösségre vonatkozó problémáik megoldása érdekében.

De ha elmékedésem kezdetén több írott forrásra és hivatalos dokumentumra utalok is, mindenképp ahhoz az élő forráshoz akarok visszatérni, amely Krisztus és Egyháza iránti közös szeretetünk. Ez a szeretet a papi hivatás kegyelméből születik, és a Szentlélek legnagyobb adománya (vö. Róm 5,5; 1Kor 12,31; 13).

3. *„Az emberek közül választva . . . arra rendelve, hogy közbenjárjon az emberekért” (Zsid 5,1)*

A II. vatikáni zsinat elmélyítette magát a papság fogalmát. Tanításának egészében úgy mutatta be, mint belső erő kifejeződését, azét a „dinamikus mozgását”, amely Isten egész népének hivatását az Egyházban kialakítja. Okvetlenül utalni kell itt a Lumen gentium konstitúcióra, és figyelmesen elolvasni idevágó részeit. Isten népének küldetése úgy valósul meg, hogy részt vesz magának Jézus Krisztusnak küldetésében és feladatában. Ez, mint mindenki tudja, hármassal jellemezhető: prófétai, papi és királyi. A zsinati szövegek figyelmes elemzéséből világosan kitűnik, hogy inkább Krisztus szolgálatának és küldetésének hármassal jellemezhető kell beszélünk, mint három különböző fel-

adatról. Mert szorosán kapcsolódnak egymáshoz, kölcsönösen magyarázzák, feltételezik és megvilágítják egymást. Következésképpen ebből a hármasságból folyik a mi részvételünk Krisztus küldetésében és megbízatásában. Mint keresztények, Isten népének tagjai, majd mint az egyházi rendhez tartozó papok kivesszük részünket Mesterünk, a próféta, pap és király küldetésének és megbízatásának egészéből, hogy különleges tanúságot tegyünk róla az Egyházban és a világ előtt.

A papság, amelyben az egyházi rend szentsége által részesedünk, amely Isten különös jelével, a papi karakterrel mindörökké lelkünkbe pecsételődött, kifejezett viszonyban áll a hívők, azaz minden megkeresztelt általános papságával, – de ugyanakkor „a lényegben és nemcsak fokozatilag” különbözik tőle (LG 10). Így kapják meg teljes jelentőségüket a zsidókhöz írt levél szerzőjének szavai a papról, aki „az emberek közül kiválasztva arra van rendelve, hogy közbenjárjon az emberekért” (Zsid 5,1).

Jobb, ha itt újból egészében elolvassuk a Zsinatnak ezt a nagyszerű szövegét, amely megvilágítja az Egyházban betöltött hivatásunkról szóló alapigazságokat (LG 10):

Az Úr Krisztus, az emberek közül választott főpap (vö. Zsid 5,1) az új népet „Atyjának, az Istennek országává és papjává tette” (Jel 1,6; vö. 5,9-10). A megkereszteltek ugyanis az újjászületés és a Szentlélek kenete által felszentelt lelki házzá és szent papsággá lesznek, hogy — a keresztény ember minden cselekedetében megvalósuló — lelki áldozatot mutassanak be, és hirdessék annak dicsőségét, aki a sötétségből meghívta őket csodálatos világosságára (vö. 1Pét 2,4-10). Ezért Krisztus összes tanítványai, az imádság gyakorlatában kitartva és együtt dicsóítve Istent (vö. Csel 2,42-47), adják oda magukat élő, szent, Istennek tetsző áldozatul (vö. Róm 12,1), mindenütt tanúskodjanak Krisztusról, és az érdeklődőknek adjanak számot az örök élet bennük élő reményéről (vö. 1Pét 3,15).

A hívők egyetemes papsága és a szolgáló, azaz hierarchikus papság egymáshoz van rendelve, jóllehet a lényegben különbözik egymástól, és nemcsak fokozatilag: mert egyikük is, másikuk is a maga sajátos módján részesedik Krisztus egyetlen papságában. Az, akit a szolgálati papságra szenteltek fel, szent hatalmat kapott, hogy kialakítsa és vezesse a papi népet, Krisztus képviselőként bemutassa az eucharisztikus áldozatot, és az egész nép nevében felajánlja Istennek. A hívők viszont, királyi papságuk erejében, közreműködnek az eucharisztia felajánlásában, és gyakorolják papságukat a szentségek vételével, az imádsággal és hálaadással, szent életük tanúságával, önmegtagadásukkal és tevékeny szeretetükkel.

4. A pap, Krisztus ajándéka a közösségnek

Gyökérre menően kell újra meg újra vizsgálnunk a hierarchikus papság és a hívők általános papsága közötti viszonynak nemcsak elméleti jelentését, hanem gyakorlatát és kihatását is. A köztük fennálló lényegi, nem csupán fokozati különbség Krisztus papságának túlaradó gazdagságából származik. Ő az egyedüli forrása és mintegy központja mind a kétféle részesedésnek: annak, amely minden megkeresztelt sajátja, és annak, amelyre külön szentséggel, az egyházi rend szentségével jutunk el. Ez a mi sajátos szentségünk, kedves Testvérek, a hivatás különös kegyelmének gyümölcse és személyazonosságunk alapja, — ez a szentség saját természetéből kifolyólag és mindazzal, amit életünkben és tevékenységünkben létrehoz, tudatosítja a hívőkben saját általános papságukat és hozzájárul betöltéséhez (vö. Ef 4,11-12). Eszükbe idézi, hogy ők Isten népe, és alkalmassá teszi őket, hogy „lelki áldozatokat mutassanak be” (vö. 1Pét 2,5), amelyek által maga Krisztus örök áldozatként ajánl fel bennünket Atyjának (vö. 1Pét 3,18). Leginkább akkor valósul meg ez, amikor a pap, aki „szent hatalmat kapott . . . Krisztus képviselőjében (in persona Christi) bemutatja az eucharisztikus áldozatot, és az egész nép nevében felajánlja Istennek”, mint az imént idézett zsinati szövegben olvassuk.

Szentségi papságunk tehát egyszerre „hierarchikus” és „szolgálati”. Sajátos „ministerium”, vagyis „szolgálat” a hívők közösségének. De nem e közösségből ered, mintha az „hívná” vagy „bízná meg” a papot. Hanem ajándék a közösség javára magától Krisztustól, papságának teljességéből. Ez a teljesség abban a tényben fejeződik ki, hogy Krisztus, miközben minden embert alkalmassá tesz a lelki áldozat bemutatására, egyeseket meghív és felkészít közülük, hogy saját szentségi áldozatának, az eucharisztiaának szolgálói legyenek; felajánlásában viszont közreműködik minden hívő, és ez az áldozat magába zárja Isten népének minden lelki áldozatát.

Mindezt végigelve megértjük, milyen módon „hierarchikus” — azaz a papi nép kialakításával és vezetésével kapcsolatos (vö. LG 10) — és *pontosan ebből kifolyólag „szolgálati” a mi papságunk.* Azt a hivatalt töltjük be, amely által maga Krisztus szünet nélkül „szolgált” az Atyának üdvösségünk művében. Ez a szolgálat egész papi létünket mélyen áthatja, s át is kell hatnia, ha Krisztus kép-

viseletében („in persona Christi“) kellőképpen akarjuk bemutatni az eucharisztikus áldozatot.

A papság az élet és a szolgálat különleges egységét követeli: ez nagyszerűen megfelel papi személyazonosságunknak. Együtt fejeződik ki benne méltóságunk nagysága és az ennek megfelelő készség: alázatos, buzgó lélekkel elfogadni a Szentlélek ajándékait, és közölni másokkal a szeretet és béke gyümölcseit, átadni nekik a hit bizonyosságát. Ettől a bizonyosságtól vezetve értik majd meg teljesen az emberi lét értelmét, és tudják **érvényesíteni** az erkölcsi rendet az egyesek életében és az emberi együttélésben.

A papság azért lett osztályrészünk, hogy állandóan szolgáljuk a többieket, ahogy Krisztus Urunk tette. Nem mondhatunk le hát erről azért, mert nehézségekbe ütközünk, vagy áldozatot kíván tőlünk. Akár az apostolok, mi is „elhagytunk mindent, és követtük Krisztust“ (vö. Mt 19,27), tehát ki kell tartanunk az ő oldalán, még a kereszten is.

5. A Jó Pásztor szolgálatában

Miközben frok nektek, fölmerül lelkem előtt az emberek életének az az igen sokféle és változatos területe, amelyre küldetések szól, kedves Testvérek, mint munkásoké az Úr szőlőjében (vö. Mt 20,1-16). De áll rátok a nyáj hasonlata is (vö. Jn 10,1-16), minthogy papi karakteretek által részt kaptok a *lelkipásztori karizmából*, és így különösen *hasonlóvá váltok Krisztushoz, a Jó Pásztorhoz*. Éppen ti egészen különleges módon fel vagytok ruházva ezzel a sajátossággal. Bár mások üdvösségének gondja Isten népe nagy közösségében minden egyes tag feladata, illetőleg annak kell lennie – tehát minden világi testvérünké is, amint a II. vatikáni zsinat bőven kifejtette (LG II) –, töletek, papoktól mégis nagyobb, a laikusétól megkülönböztetett gondot és igyekezetet kell elvárni. Hiszen részesedések Jézus Krisztus papságában „a lényegben és nemcsak fokozatilag“ különbözik az ő részesedésüktől (LG 10).

Valóban: Jézus Krisztus papsága elsődleges eredete és kifejeződése a mi üdvösségünkért érzett állandó és mindig hatékony gondjának; ezért tekinthetünk rá úgy, mint a Jó Pásztorra. Szavai: „A jó pásztor életét adja juhaiért“ (Jn 10,11), nem a kereszt áldozatára vonatkoznak-e, Krisztus papságának végső tényére? Nem mutatják-e mindnyájunknak, akiket az Úr Krisztus az egyházi rend szent-

ségével papságának részesévé tett, az utat, amelyen nekünk is járnunk kell? Nem tanítanak-e minket is, hogy hivatásunk: *különleges gondot viselni felebarátunk üdvösségére*, hogy ez a gondoskodás papi életünk *létoka*, ez adja meg teljes értelmét, és csak általa találhatjuk meg életünk, tökéletességünk, életszentségünk teljes jelentését? Ezt a tárgyat több helyen részletezi az Optatum totius zsinati dekrétum (vö. 8-11; 19-20).

De jobban megértjük a kérdést magának a Mesternek megvilágításában, mikor azt mondja: „Aki életét meg akarja menteni, elveszti azt. Aki elveszti életét értem és az evangéliumért, megmenti azt” (Mk 8,35). Titokzatos, a közfelfogásnak látszólag ellentmondó szavak ezek. De ha próbáljuk a gyakorlatba átvinni őket, megszűnik titokzatosságuk. Elképesztő jellegük eltűnik, és teljesen kinyilvánul jelentésük mély egyszerűsége. Bárcsak mindnyájunknak osztályrészül jutna ez a kegyelem papi életünkben és buzgó szolgálatunkban!

6. *„A művészetek művésze: lelkeket vezetni”* (Nagy Szt. Gergely: Regula pastoralis I, 1; PL 77,14)

Különbözők a megnyilvánulásai annak a sajátos gondnak, amelyet Krisztus a papi hatalommal együtt ránk bízott: a mások üdvösségére, az igazságra, Isten egész népe szeretetére és életszentségére, az Egyház lelki egységére való gondnak. Bizonyára igen különbözők az utak, amelyek haladva betöltitek papi hivatásokat, kedves Testvérek: egyesek a rendes plébániai lekipásztorkodásban, mások missziós földön, ismét mások az ifjúság taníttásával és nevelésével kapcsolatos tevékenységek területén, különféle szervezetekben és környezetben dolgozva a társadalmi és kulturális élet fejlődésén; végül mások a szenvedők, betegek vagy elhagyottak oldalán; néha pedig ti magatok vagytok a betegágyra szegezve. Ezek az utak igen különbözők, úgyannira, hogy lehetetlen mind külön-külön megnevezni. Szükségképpen számosak és változatosak, hiszen maga az emberi élet, a társadalmi folyamatok, a történelmi hagyományok és a különféle kultúrák és civilizációk kincse is változatos. És mégis, mindebben a különbözőségben *mindig és mindenekelőtt sajátos hivatásokat hordozói vagytok*: Krisztus, az örök Pap kegyelmének, a Jó Pásztor karizmájának hordozói. Ezt sohasem szabad felednetek, erről sohasem mondhattok le; meg kell valósítanotok min-

den időben, minden helyen, minden módon. Mert ebben áll „a művészetek művészete”, amelyre Krisztus meghívott benneteket. „A művészetek művészete: lelkeket vezetni” – írta Nagy Szt. Gergely.

Azt mondom hát nektek, az ő kifejezését ismételve: igyekezzetek a lelkipásztorkodás „művészei” lenni. Sok van belőlük az Egyház történetében. Számláljuk elő őket? Mindegyikünkhöz szól például Páli Szt. Vince, Avilai Szt. János, Vianney Szt. János Mária, Bosco Szt. János, Boldog Maximilian Kolbe és még annyi más. Mindegyikük különbözött a többitől, önmaga volt és korának gyermeke, alkalmazkodva a maga idejéhez. De ez az alkalmazkodás az evangéliumra adott eredeti felelet volt, olyan felelet, amelyre pontosan annak a kornak volt szüksége; az életszentség, a buzgóság felelete. Nincs más szabálya ezen kívül életünkben és papi tevékenységünkben a korunkhoz és a világhoz való „alkalmazkodásnak”. Kétségtelenül nem tekinthetjük megfelelő alkalmazkodásnak a papi élet „laicizálásának” különféle terveit és kísérleteit.

7. Sáfár és tanú

A papi élet az egyházi rend szentségére mint alapra épül, amely lelkünkbe eltörölhetetlen karakter jegyét vési. Ennek az emberségünk mélyébe nyomott jelnek sajátos „személyiségének” (personalitás) megfelelő dinamikája van. *A papi személyiségnek* a többiek számára *világos, áttetszően tiszta jelnek és útmutatónak* kell lennie. Ez lelkipásztori szolgálatunk első föltétele. Az emberek, akik közül kiválasztottak és akiknek szolgálatra rendeltek (vö. Zsid 5,1), mindenekelőtt ezt a jelet, ezt az iránymutatást akarják látni bennünk; és joguk van hozzá. Néha talán úgy látszik, hogy nem akarják, vagy azt kívánják, hogy mindenben „hasonlók legyünk” hozzájuk, sőt mintha olykor talán követelnék is ezt tőlünk. De itt van nagy szükség éles „hit-érzékre” és „a megkülönböztetés adományára”. Mert nagyon könnyen megejt a látszat, és egy alapvető csalódás áldozata leszünk. Azok, akik a papi élet laicizálását sürgetik és tetszéssel kísérik ennek különböző megnyilvánulásait, egész biztosan elhagynak, ha engedünk ennek a csábításnak. Akkor már nem leszünk többé sem szükségesek, sem népszerűek. Korunkat az „ember manipulálásának” és „kizsákmányolásának” különféle formái jellemzik, de nekünk semmi ilyen visszaélésnek nem szabad enged-

nünk.* Csakis az a pap bizonyul mindig szükségesnek az emberek között, aki tudatában van papsága teljes értelmének; az a pap, aki lelke gyökeréig hisz, hitét bátran megvallja, aki buzgón imádkozik, teljes meggyőződéssel tanít, aki szolgál, aki életében megvalósítja a Boldogságok elveit, aki önzetlenül tud szeretni, aki közel áll mindenkihez, különösen a rászorulókhöz.

Lelkipásztori tevékenységünk megkívánja, hogy az emberek mellett álljunk minden nehézségükben, mind az egyéni és családi, mind a társadalmi jellegűekben; de azt is követeli, hogy valamennyi kérdés és esemény felé papok módjára közeledjünk. Csak akkor maradunk mind e probléma közepett önmagunk. Ha tehát igazán használni akarunk valamit ezeknek a – néha igen bonyolult – emberi ügyeknek, akkor őrizzük meg sajátosságunkat, és tartsunk ki igazi hűséggel hivatásunk mellett. Nagy éleslátással kell keresnünk az igazságot és az igazságosságot minden emberrel együtt, de igazán és véglegesen csak az evangéliumban, vagyis inkább magában Krisztusban találjuk meg. Feladatunk szolgálni az *igazságot és igazságosságot* az ember földi élethelyzeteiben is, de *mindig az örök üdvösség távlatában*. Ez az eljárás mód tiszteli az emberi szellem ideigvaló győzelmeit a tudat és az erkölcs birodalmában – csodálatosan tanított erről a II. vatikáni zsinat (vö. GS 38-39, 42) –, de mégis más, mint a csak-emberi, túlemelkedik rajta. „Szem nem látta, fül nem hallotta . . . amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik“ (1Kor 2,9). Testvéreink a hitben és még a nemhívők is azt kérik tőlünk, hogy mindig meg tudjuk mutatni nekik ezt a távlatot, hogy legyünk hiteles tanúi, a kegyelem sáfárai, Isten ígéjének szolgálói. Azt akarják, hogy imádságos emberek legyünk.

Vannak köztünk olyanok is, akik papi hivatásukat különösen is az állandó imádság és bűnbánat életével kapcsolják össze szigorú szemlélődő szerzeteikben. Jusson eszükbe, hogy papi szolgálatuk elsődleges rendeltetése még

* „Ne hitessük magunkat, hogy az evangéliumot szolgáljuk, ha papi karizmánkat próbáljuk 'feloldani' az evilági problémák hatalmas birodalma iránti túlzott érdeklődésben, ha 'laicizálni' akarjuk életmódunkat és viselkedésünket, ha papi hivatásunknak még a külső jeleit is eltöröljük. Meg kell őriznünk egyedülálló hivatásunk értelmét, és ennek a 'különlegességnek' külső öltözetünkben is ki kell fejeződnie. Ne szégyelljük ezt. A világban vagyunk, igen, de nem vagyunk a világból valóak.“ (II. János Pál: Beszéd a római papsághoz, 1978. nov. 9.)

ebben az alakban is: részvétel a Jó Pásztor legnagyobb gondjában, minden ember üdvösségéért aggódó gondjában.

Mindnyájunknak emlékeznünk kell erre: nem szabad, hogy bármelyikünk is rászolgáljon a „béres“ névre, „akinek a juhok nem sajátjai“, aki „otthagyja a juhokat és elfut, mikor a farkast látja közeledni . . . mert csak béres, s nem törődik a juhokkal“ (Jn 10,12-13). Minden jó pásztor gondja az, hogy az embereknek „életük legyen, és bőségben legyen“ (Jn 10,10), hogy egy se vesszen el közülük (vö. Jn 17,12), hanem az örök életre jusson. Éljük hát úgy, hogy ez a gond mélyen áthassa lelkünket, próbáljunk ennek élni. Alakítsa személyiségünket, legyen papi személyazonosságunk alapja.

8. A cölibátus jelentése

Engedjétek meg, hogy itt érintsem a papi nőtlenség kérdését. Csak főbb pontjait tekintem át, hiszen már elmélyült és teljes vizsgálatban részesült a zsinat alatt, utána a „Sacerdotalis caelibatus“ kezdetű körlevélben és végül a püspöki szinódus 1971-es rendes ülésén. Erre a megfontolásra azért volt szükség, hogy még érettebben átélmélkedjünk az egész kérdést, és még biztosabb okokkal indokoljuk a latin egyház sok százados döntésének értelmét, amelyhez igyekezett hűséges maradni, és ugyanúgy igyekszik a jövőben is. E kérdés olyan jelentős és súlyos, olyan szorosan kapcsolódik magának az evangéliumnak szavához, hogy nem gondolkodhatunk róla másképpen, mint a Zsinat, a püspöki szinódus és a nagy VI. Pál pápa. Legföljebb igyekezhetünk mélyebben áttekinteni a kérdést, s átgondoltabban felelni rá, megszabadulva a különböző ellenvetésektől, amelyeket mindenkor és most is emeltek ill. emelnek a papi nőtlenség ellen, s a különféle értelmezésektől, amelyek az evangéliumtól, a hagyománytól és az egyházi tanítóhivataltól idegen elvekre támaszkodnak. Hozzátesszük, hogy ezeknek az elveknek igazsága és „antropológiai“ szilárdsága nagyon is kétes és teljesen viszonylagos súlyú.

Egyébként nem kell túlságosan csodálkoznunk mindezen ellenvetéseken és bírálatokon, amelyek a zsinat után megerősödtek, de ma már fokozatosan gyengülnek. Jézus Krisztus, miután tanítványai elé adta a házasságról

való lemondást „a mennyek országa miatt” (Mt 19,12), nem tette-e hozzá ezeket a sokatmondó szavakat: „Aki fel tudja fogni, fogja fel”? A latin egyház, magának Krisztus Urunknek példájára, az apostolok tanítására és a maga egész hagyományára támaszkodva, azt akarta és most is azt akarja, hogy *mindazok, akik az egyházi rend szentségét megkapják, magukra vállalják ezt a lemondást „a mennyek országa miatt.”* Azonban ez a hagyomány karöltve jár más egyházak másféle hagyományainak tiszteletével. A latin szertartású katolikus egyház egyik jellegzetességét, sajátosságát és örökségét alkotja. Sokat köszönhet neki, és el van szánva, hogy kitart benne, minden nehézség ellenére, aminek ez a hűség ki lehet téve, és akkor is, ha egyes papokban a gyöngeség és válság különböző jelei mutatkoznak. Tudjuk mindannyian, hogy „ezt a kincset törékeny edényben hordozzuk” (vö. 2Kor 4,7), de azt is tudjuk, hogy kincsről van szó.

Miért kincs? Talán ezzel kisebbíteni akarjuk a házasság értékét és a családi életre szóló hivatást? Vagy manicheista megvetésbe esünk a test és szerepe iránt? Talán bármiképpen is lebecsüljük a szerelmet, amely a férfit és nőt a házasságba és testük hitvesi egyesülésére viszi, hogy így „ketten egy testet” alkossanak? (Ter 2,24; Mt 19,6) Hogy is gondolkodhatnánk és okoskodhatnánk így, ha egyszerűen tudjuk, hisszük és valljuk Szt. Pállal, hogy a házasság „nagy szentség”, Krisztusra és az Egyházra vonatkoztatva? (vö. Ef 5,32) Egyébként azok közül az okok közül, amelyekkel „meggyőzni” igyekeznek bennünket a cölibátus alkalmatlanságáról, egyik sem felel meg annak az igazságnak, amelyet az Egyház vall és papjai életében megvalósítani igyekeznek a szentelésük előtt vállalt kötelezettséggel. A lényeges, sajátos és megfelelő indíték ezekkel ellentétben az az igazság, amelyet Krisztus jelentett ki: lemondás a házasságról a mennyek országa miatt, – és amelyet Szt. Pál vallott levelében: mindenki a maga ajándékát kapja Istentől (vö. 1Kor 7,7). A cölibátus valóban „a Lélek ajándéka”. Hasonló, bár egyben különböző ajándékot tartalmaz az igazi, hű hitvesi szeretet hivatása a házasság magas szentségének keretében a test szerinti nemzésre. Nyilvánvaló, milyen fontos ajándék ez az Egyház, az Isten népe társaságának megalkotására. De ha ez a közösség teljesen meg akar felelni hivatásának Jézus Krisztusban, akkor kell, hogy megfelelő arányban meglegyen benne a

másik „adomány” is, a cölibátus ajándéka „a mennyek országa miatt” (Mt 19,12).

De miért kapcsolja össze a latin szertartású katolikus egyház ezt az adományt nem csupán az evangéliumi tanácsok szigorú életmódját elfogadó szerzetességgel, hanem a hierarchikus és szolgálati papság hivatásával is? Azért teszi, mert „a mennyek országa miatt” vállalt cölibátus nem csupán eszkatológikus jel, hanem a jelen életben is nagy társadalmi jelentőségű Isten népének szolgálatában. A pap ugyanis nőtlenségével „másokért élő emberré” válik. Másképpen, mint az, aki egy asszonnyal köti össze életét a házasságban. Az is, mint férj és apa, „másokért élő ember” lesz, főleg saját házán és családján belül: feleségéért él, és vele együtt gyermekeiért, akiknek életet adott.

A pap azonban, amikor lemond erről a házassággal járó atyaságról, nyilvánvalóan más atyaságot keres, sőt szinte másik anyaságot, a fájdalommal szült fiakról szóló apostoli szavak értelmében (vö. 1Kor 4,15; Gal 4,19). Ezek az ő lelkének gyermekei: az emberek, akiket a Jó Pásztor a gondjaira bízott. Sokan vannak, többen, mint amennyi egy egyszerű emberi családba fér. A pap lelkipásztori hivatása igen tág, sőt a Zsinat tanítása szerint egyetemes, mert az egész Egyházat szolgálja (vö. Presbyterorum ordinis 3, 6, 10, 12), tehát missziós jellegű is. Legtöbbször Isten népének egy meghatározott közösségéhez kapcsolódik, amelyben mindenki figyelmet, gondot, szeretetet vár tőle. Hogy azonban szíve készséges és nyitott lehessen erre a feladatra, gondra, szeretetre, ahhoz szabadnak kell lennie. A cölibátus a szabadság jele, a szabadság viszont a szolgálatra való. E jel által a hierarchikus, azaz szolgálati papság, egyházunk hagyománya szerint, szorosabban szolgálatára áll a hívők általános papságának.

9. Próbátétel és felelősség

Félreértés – hogy ne mondjuk: rosszindulat – szüleménye az az újabban igen elterjedt vélemény, hogy a papi nőtlenség a katolikus egyházban egyszerűen a törvény kötelező intézkedése azokra vonatkozólag, akik fölveszik az egyházirend szentségét. Mindnyájan tudjuk, hogy nem így van. Minden keresztény, aki az egyházirend szentségét megkapja, teljesen tudatosan, szabadon kötelezi el magát a cölibátusra, több esztendei készület, gondos mérlegelés és sok imádság után. Csak akkor dönti el, hogy nőtlenül

fog élni, ha szilárd meggyőződésévé vált, hogy Krisztus megadja neki ezt az „adományt“ az Egyház javára és mások szolgálatára. Ekkor kötelezi csak el magát, hogy a cölibátust egész életében megtartja. Nyilvánvaló hát, hogy az ilyen döntés nem csupán az egyházi törvény alapján kötelez, hanem lelkiismeretben is, mint minden vállalt kötelezettség. Arról van itt szó, hogy *hűségesek legyünk Krisztusnak és az Egyháznak adott szavunkhoz*. Ez az ígéretéhez való hűség a papnak kötelessége, egyben belső érettségének bizonyossága és személyi méltóságának jele. Olyankor mutatkozik ez meg teljes világosságában, amikor Krisztusnak adott szavunk, a cölibátusra szóló tudatos, szabad, élethossziglani elkötelezés nehézségekre ütközik, próbára van téve, vagy éppen kísértés ostromolja. Mindettől a pap épp oly kevésbé van megkímélve, mint akármelyik ember és keresztény. Az ilyen viszontagság idején mindenkinek forró imában kell támaszt keresnie. Az imádsággal ugyanis ismét meg kell találnia magában az alázat és őszinteség magatartását Isten és lelkiismerete iránt, és éppen ebből merítse a fenntartó erőt ingadozásában. Hasonló bizalom születik ilyenkor benne, mint amelyik Szent Pállal azt mondta: „Mindent meg tudok tenni abban, aki erőt ad“ (Fil 4,13). Mindennek az igazságát sok-sok pap tapasztalata erősíti meg, és maga az élet igazolja. Elfogadásuk a hűség alapja Krisztusnak és az Egyháznak tett ígéretünk iránt, ami egyben a saját magunkhoz, lelkiismeretünkhöz, emberiségünkhöz, papi méltóságunkhoz való igazi hűség bizonyossága is. Mindenekfölött a válság pillanataiban kell gondolni ezekre, ahelyett, hogy nyomban fölmentésért folyamodnánk, mint „adminisztratív közbelépés“-hez, – mintha itt valójában nem roppant lelkiismereti kérdésről és az emberség próbájáról lenne szó. Istennek joga van hozzá, hogy mindegyikünket ilyen próbára tegye, ha egyszer igaz, hogy a földi élet minden embernek a próbatétel ideje. De azt is akarja, hogy győztesen kerüljünk ki ezekből a küzdelmekből, s ezért megadja a szükséges segítséget.

Talán jó és megokolt itt hozzátenni, hogy a házassági hűségnek a házasság szentségéből származó kötelessége hasonló követelményeket hoz magával, és néha analóg tapasztalatok és próbatételek mezejévé válik a hitvesek, férj és feleség számára. Ők is ezekkel a „tűzpróbákkal“ bizonyítják be szeretetük szilárdságát. Mert a szeretet valamennyi dimenziójában nem csupán hivatás, hanem köte-

lesség is. Valljuk meg végül, hogy a házasság kötelékében élő fivéreink és nővéreink *joggal várják el tőlünk*, papoktól és pásztoroktól a jó példát és a hivatásunkhoz való hűség tanúságát mindhalálig, — hűséget ahhoz a hivatáshoz, amelyet az egyházi rend szentségével választottunk, mint ők a magukét a házasság szentségében. Ebben a keretben és ebben az értelemben is úgy kell értenünk szolgálati papságunkat, mint „alárendelést” a világi hívők általános papságának, különösen azoknak, akik házasságban élnek és családot alkotnak. Így szolgáljuk „Krisztus testének építését” (Ef 4,12); egyébként nemcsak hogy nem járulunk hozzá fölépüléséhez, hanem gyengítjük lelki szervezetét.

Krisztus testének ezzel az építésével szoros kapcsolatban áll minden keresztény és minden pap emberi személyiségének Igazi fejlődése és kibontakozása Krisztus adományainak mértékében. Az Egyház lelki szervezetének megbontása bizonyosan nem kedvez az emberi személyiség fejlődésének, és nem erősíti meg igazán.

10. Mindennap meg kell térnünk

„Mit tegyünk hát?” (Lk 3,10) — gondolom, ezt kérdezték most, kedves Testvérek, mint annyiszor kérdezték Krisztus Urunktól tanítványai, miközben hallgatták. Mit tegyen az Egyház, amikor úgy látszik, hogy paphiány van, és ez különösen is érződik egyes országokban és a világ egyes vidékein? Hogyan feleljünk meg az evangelizáció mérhetetlen szükségleteinek, hogyan tudjuk jóllakolni azokat, akik az Úr szavát és testét éhezik? Az az Egyház, amely meg akarja tartani a papi nőtlenséget mint az Isten országát szolgáló adományt, megvallja hitét és kifejezi reményét Mesterében, Megváltójában és Jegyesében, s egyben abban, aki „az aratás Ura” és „az adományok osztogatója” (Mt 9,38; vö. 1Kor 7,7). Valóban „minden tökéletes ajándék felülről van, a világosság Atyjától száll alá” (Jak 1,17). Nem szabad emberi kétségeskedéssel vagy kislelkűséggel gyengítelnünk ezt a hitet és ezt a reményt.

Következésképpen mindennap meg kell térnünk. Tudjuk, hogy ez az evangélium alapvető, minden embernek szóló követelménye (vö. Mt 4,17; Mk 1,15), annál inkább kell nekünk úgy tekinteni, hogy hozzánk szól. Ha hivatásunk másokat a megtérésre segíteni, akkor nekünk is állandóan így kell tenni saját életünkben. Megtérsni annyit

jelent, mint visszatérni hivatásunk kegyelméhez, elmélkedni Krisztus végtelen jóságáról és határtalan szeretetéről, aki mindegyikünkhöz szólt és nevünkön hívott: „Kövess engem!” Megtérni annyi, mint „számot adni” szolgálatunkról, buzgóságunkról, hűségünkéről szívünk Ura előtt, hiszen „Krisztus szolgálja és Isten titkainak sáfárai” vagyunk (1Kor 3,11). „Számot adni” hanyagságainkról és bűneinkről is, kislelkűségünkről, hiányos hitünkről és reményünkről, arról, hogy merőben „emberi módon”, nem pedig „Isten módján” gondolkodunk. Jusson eszünkbe itt az az intelem, amit Krisztus adott magának Péternek (vö. Mt 16,23). Megtérni annyit jelent, mint mindig újból keresni Isten bocsálatát és erejét a kiengesztelődés szentségében, és így folyvást újra kezdeni, mindennap előbbre haladni, önmagunkon uralkodni, lelki győzelmeket aratni, örömet adni, mert „Isten a vidám adakozót szereti” (2Kor 9,7).

Megtérni annyi, mint „szünet nélkül imádkozni és bele nem fáradni” (Lk 18,1). Az *imádság bizonyos módon az első és utolsó feltétele a megtérésnek*, a lelki haladásnak, az életszentségnek. Az utóbbi években – legalábbis egyes körökben – talán túl sok vita folyt a papságról, a pap „identitásáról”, a kortársi világban való jelenlétének értékéről és hasonlókról; ezzel szemben túl kevés volt az ima. Nem volt elég igyekezet magának a papságnak imádságos megvalósítására, igazi, dinamikus evangéliumi erejének érvényesítésére, a papi „személyazonosság” megerősítésére. Az ima határozza meg lényegében a papi stílust; nélküle ez a stílus eltorzul. Az ima segített mindig rátalálni arra a világosságra, amely papi hivatásunk kezdetétől vezérelt bennünket, még ha úgy is látszik néha, hogy belemerült a sötétségbe. Az ima teszi lehetővé állandó megtérésünket, azt, hogy szándékban mindig Isten felé törjünk, ami elengedhetetlen, ha másokat hozzá akarunk vezetni. Az ima segített hinni, remélni, szeretni, még ha emberi gyöngeségünk akadályoz is.

Ezenfelül a szüntelen imával fölfedezzük annak az Országának mibenlétét, amelynek eljöveteleért naponta fohászunk, a Krisztustól tanult szavakat ismételve. Akkor megértjük, *mi a mi feladatunk a kérés megvalósulásában: „Jöjjön el a te országod”*, és mennyire szükség van ránk, hogy csakugyan megvalósuljon. És talán miközben imádkozunk, könnyebben meglátjuk „a szántóföldeket, amelyek már fehérek az aratásra” (Jn 4,35), és felfogjuk a szavak

értelmét, amelyeket Krisztus ejtett ki láttukra: „Kérjétek hát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat aratásába“ (Mt 9,38).

Az imádsággal azonban állandóan össze kell kötnünk az önmagunkon való munkát: a *folytonos önképzést*. Joggal emlékeztet a papi kongregáció idevágó dokumentuma (1969. dec. 4-i körlevél: AAS 62(1970), 123kk), hogy ennek az önképzésnek egyszerre kell belső jellegűnek lennie, vagyis a pap lelkiéletének elmélyítésére irányulnia, valamint lekipásztorinak és értelminek (filozófiai, teológiai téren). Ha tehát lekipásztori tevékenységünk, igehirdetésünk és egész papi szolgálatunk belső életünk intenzitásától függ, akkor ennek az életnek szorgos tanulásban is támaszt kell találnia. Nem elég annál maradnunk, amit a szemináriumban tanultunk, még ha egyetemi tanulmányokat végeztünk is, amit a nevelésügyi kongregáció határozottan ajánl. Az értelmi képzés folyamatának az egész életre ki kell terjednie, főleg korunkban, amelyet, legalábbis sokfelé, a közoktatás és a kultúra általános fejlődése jellemez. Azok előtt az emberek előtt, akik ennek a haladásnak előnyeit élvezik, Jézus Krisztus kellő tanulmányokkal minősített tanúinak kell lennünk. Mint az igazság és erkölcs mesterei, meggyőzően és hatásosan adjunk számot nekik a bennünket éltető reményről (vö. 1Pét 3,15). Ez is hozzátartozik a szeretetre való mindennapi megtérés folyamatához, amelyet az igazság tesz lehetővé.

Kedves Testvéreim, akik „a nap terhét és hevét viselik“ (Mt 20,12), ti, akik rátettétek kezeteiket az eke szarvára és nem néztek hátra (vö. Lk 9,62), — és talán még inkább ti, akik kételkedtek hivatástok értelmében vagy szolgálatotok értékében: gondoljatok azokra a helyekre, ahol az emberek szívszakadva várják a papot, évek óta vágnak utána, kívánják jelenlétét! Néha összegyűlnek egy-egy elhagyott szentélybe, az oltárra teszik a még őrizgetett stólát, és sorra elmondják az eucharisztikus liturgia könyörgéseit, — de amikor az átváltozásra kerülne sor, mély csend támad, amelyet csak a zokogás hangja szakít meg . . . olyan égőn vágnak hallani a szavakat, amelyeket csak a pap szája ejtethet ki hatékonyan! Ennyire kívánják az eucharisztikus közösséget, amelynek részesévé csak a pap szolgálata teheti őket. És ugyanannyira szeretnék hallani a bocsánat isteni szavait: „Ego te absolvo a peccatis tuis.“ Gyötrő vágy tölti el őket a távollevő pap után . . . Ilyen hely

nem egy van a világon. Ha tehát valaki közületek kételkedik papságának értelmében, ha azt gondolja, hogy ez a hivatás „társadalmilag” természetlen vagy hatástalan, elmékedjék csak minderről!

Mindennap meg kell térnünk. Mindennap újra meg kell szereznünk azt az ajándékot, amelyet az egyházirend szent-ségében magától Krisztustól kaptunk. Akár úgy, hogy az Egyház üdvöztető küldetésének jelentőségét szemléljük, akár úgy, hogy e küldetés világánál hivatásunk magasztos jelentőségét forgatjuk lelkünkben.

11. A papok Anyja

Szeretett Testvéreim! Szolgálatom kezdetén mindannyiokat Krisztus Anyjára bízom, aki nekünk különösen is Anyánk: a papok Anyja. Hiszen a kereszten függő Krisztus a szeretett tanítványt – aki mint a Tizenkettő egyike, az utolsó vacsora termében hallotta: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (Lk 22,9) – megmutatta Anyjának e szavakkal: „Íme a te fiad” (Jn 19,26). A haldokló Megváltó e szavaival azt a férfit, aki nagycsütörtökön megkapta az eucharisztia bemutatásának hatalmát, „fiú” gyanánt adta át Anyjának. Következésképpen mi mindannyian, akik a papszentelésben ugyanazt a hatalmat kaptuk, bizonyos előjoggal tekinthetjük őt Anyánknak. Kívánom tehát, hogy velem együtt valamennyien felismerjétek Máriában Krisztustól kapott papságunk Anyját. Azonkívül szeretném, hogy különösen is rábízzátok az Istenanyára papságotokat. Engedjétek meg, hogy én magam tegyem meg ezt, mindegyikötököt, kivétel nélkül, ünnepélyesen s ugyanakkor teljes egyszerűséggel és alázattal *Krisztus Anyjára bízva*. De titeket is kérlek, szeretett Testvérek, tegye meg mindegyitek egyénileg is, úgy, ahogy a lelke sugallja, mindenekfölött Krisztus, a Pap iránti személyes szeretete meg saját gyöngesége, amely nyomon kíséri a szolgálat és az életszent-ség elérésének vágyát. Kérlek benneteket erre.

A ma Egyháza főként a *Lumen gentium* dogmatikus konstitúcióban beszél saját magáról. Annak utolsó fejezetében vallja, hogy Máriára tekint, mint Krisztus Anyjára, mert ő maga is anya, az akar lenni, Istennek új életre szülve az embereket (vö. LG VIII). Ó szeretett Testvéreim, milyen szoros kötelék fűz benneteket Istennek ehhez az ügyéhez! Mennyire ott van hivatásotok, szolgálatotok, küldede-

tésetek mélyén! Ezért Isten népe körében, amely annyi szeretettel és reménységgel tekint Máriára, nektek kivételes reménnyel és szeretettel kell néznetek őt. Hiszen Krisztust kell hirdetnetek, az ő Fiát. Ki közölné veletek jobban a rá vonatkozó igazságot, mint az édesanyja? Táplálnotok kell Krisztussal az emberek szívét. Ki ébreszthetne benneteket jobban ennek a feladatnak tudatára, mint az, aki őt táplálta? „Ave, verum Corpus natum de Maria virgine.” (Üdvözlégy, ó igaz Test, Szűz Máriától született!) *Szolgálati papságunk egyik csodálatos és megindító oldala közelségünk Krisztus Anyjához.* Igyekezzünk hát ebben élni. Ha szabad itt saját tapasztalatomra hivatkozni, megvallom, hogy miközben írok nektek, főként erre utalok.

Amikor az egyetemes Egyházban betöltött szolgálatom kezdetén közlöm veletek mindezeket a gondolatokat, szünet nélkül kérem Istent: halmozzon el benneteket, Jézus Krisztus papjait, minden áldással és kegyelemmel; én pedig ennek az imával megszilárdított közösségnek zálogául és megerősítésül szívből megáldalak az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.

Fogadjátok ezt az áldást. Fogadjátok Péter új utódának szavait, annak a Péternek, akinek az Úr ezt parancsolta: „Te pedig, ha majd megtérsz, erősítsd meg testvéreidet” (Lk 22,32). Imádkozzatok szüntelenül értem az egész Egyházzal együtt, hogy megfeleljek a szeretetben való élenjárás követelményének, amelyet az Úr mintegy Péter tisztségének alapjává tett, mikor így szólt hozzá: „Legeltesd juhaimat” (Jn 21,6). Amen.

A Vatikánból, 1979. ápr. 8-án, virágvasárnap, pápaságom első évében.

II. János Pál pápa

II. JÁNOS PÁL PÁPA RÖVID ÉLETAADATAI

1920. máj. 18. * Karol Wojtyła Wadowicében. Anyja † 1929, apja † 1941, orvos bátyja hivatása áldozataként † 1932, nővére a háború után.
- 1938/39 okt. Bölcsészhallgató a krakkói egyetemen
A háború alatt kőbányában, majd vegyi gyárban dolgozik két évig. Színészcsoporthal járja a várost mint rendező és szereplő
- 1942-től A krakkói papnevelő intézetben
1946. nov. 1. Pappá szentelése
- 1947/48 A római Angelicumban teol. doktorátusra készül
- 1947 nyarán Franciaországban, Belgiumban, Hollandiában a lengyelek közt dolgozik
- 1948/49 Káplán Niegovic faluban, közben 48-ban Krakkóban ledoktorál
- 1949–51 Káplán a krakkói Szt. Flórián-templomban
- 1951–53 Etikát hallgat, habilitációra készül
- 1953 Krakkóban erkölcsstanból habilitál. A szeminárium, majd a teol. fakultás erkölcs-tanára
- 1954 Erkölcsstanprofesszor Lublinban
1958. júl. 4. Krakkó segédpüspöke. Jelmondata: „Totus tuus“
1962. jún. 16. Káptalani helynök
1963. dec. 30. Krakkó érseke. A Zsinaton nagy szerepet vitt főleg a „Gaudium et spes“ konst. kidolgozásában
1967. jún. 26. VI. Pál bíborossá nevezi ki
- 1971 A püspöki szin. főtákos tanácsának tagja
- 1976 Lelkigyakorlatot ad a Vatikánban
1978. okt. 16/22. Pápává választják. Beiktatása
1979. I. 26.– II. 4. Mexikói út. Pueblai konferencia
1979. márc. 4. Első enciklikája: Redemptor hominis
1979. ápr. 6. Fogadja Lékai prímást és a magyarokat

Művei: Quaestio de fide apud S. Joannem a Cruce (doktori ért.) 1950; Lehetséges-e a kat. etika felépítése Max Scheler rendszere alapján? (habilitáció) 1959; Szeretet és felelősség (1960; olaszul, fr. is); Az isteni kinyíl. szülői zsinati konstitúció felfogásai 1960; Személy és tett 1969; A megújulás alapjai 1972; Az ellentmondás jele 1977 (vatikáni gy., lengyelül és németül is); versek, színdarabok; sok cikk vagy egy tucatnyi lengyel folyóiratban.

TARTALOM

Elöljáróban	3
VI. PÁL	7
Megnyitó beszéd a II. Vatikáni Zsinat második ülészakán	7
Szentföldi út	25
Beszéd Názáretben	25
Athénagorász pátriárka köszöntése	29
Beszéd az ENSZ gyűlésén	31
VI. Pál pápa rövid éleadatai	40
I. JÁNOS PÁL	45
Üzenet a világnak	45
Homília a beiktatási misén	52
A vasárnapi Úrangyala előtt	55
Találkozások és fogadások	61
A bíborosokhoz	61
A szentszéki követekhez	63
Az újságírókhoz	66
A beiktatáson megjelent küldöttségek fogadásán	68
A római papsághoz	70
Az USA püspökeinek „ad limina” látogatásán	73
Róma polgármesteréhez	75
Homília a lateráni bazilika székfoglaló miséjén	76
A pápa utolsó beszéde: fülöp-szigeti püspökökhöz	81
A szerdai általános kihallgatásokon	83
I. János Pál pápa rövid éleadatai	98
II. JÁNOS PÁL	99
A sarkalatos erényekről	99
Megnyitó beszéd a pueblai konferencián	110
Levél a püspökökhöz és a papokhoz	130
Az Egyház valamennyi püspökéhez	130
Az Egyház valamennyi papjához	133
II. János Pál pápa rövid éleadatai	151

